

Algemeen Ambtsbericht Somalië

Maart 2020

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Afdeling Ambtsberichten (DAF/AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	5
1 Politieke situatie	7
1.1 Politieke en bestuurlijke ontwikkelingen	7
1.2 Regionale politieke ontwikkelingen	9
2 Veiligheidssituatie	13
2.1 Algemene veiligheidssituatie	13
2.2 Mogadishu/Banadir	17
2.3 Jubbaland (Gedo, Middle Jubba, Lower Jubba)	19
2.4 Zuid-West Staat (Lower Shabelle, Bay, Bakool)	20
2.5 Hirshabelle (Hiraan, Middle Shabelle)	21
2.6 Galmudug	21
2.7 Al-Shabaab	21
2.7.1 Ontwikkeling Al-Shabaab	22
2.7.2 Invloedssfeer Al-Shabaab	23
2.7.3 Districtshoofdsteden onder controle van Al-Shabaab	24
2.7.4 Omvang van Al-Shabaab	25
2.7.5 Inlichtingendienst Amniyat	26
2.7.6 Al Kataib	27
2.7.7 Zakat	27
2.7.8 Defector Rehabilitation Programme	27
2.7.9 Rekrutering	28
2.7.10 Positie van vrouwen onder Al-Shabaab	30
2.7.11 Clanoudsten	30
2.7.12 Invloed Al-Shabaab in Puntland	31
2.7.13 Invloed Al-Shabaab in Somaliland	31
2.7.14 Al-Shabaab in Kenia	32
2.8 Bewegingsvrijheid	32
3 Identiteit, nationaliteit en documenten	34
3.1 Kerkelijk huwelijk bij proxy	34
3.2 Aanvraag paspoort in Brussel	35
3.3 Diplomatiek paspoort	36
3.4 Nationaliteitswetgeving	36
4 Mensenrechten	37
4.1 Positie van specifieke groepen	37
4.1.1 Burgers	37
4.1.2 Etnische minderheden, beroepsgroepen en specifieke clans	38
4.1.3 Religieuze groepen	39
4.1.4 Leden van oppositiepartijen/ politieke activisten	40
4.1.5 LHBT (Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders)	41
4.1.6 Vrouwen	41
4.1.7 Minderjarigen	45
4.1.8 Zakenlieden	47
4.2 Toezicht en rechtsbescherming	47

4.2.1	Rechtsgang.....	47
4.3	Naleving en schendingen	50
4.3.1	Persvrijheid	50
4.3.2	Doodstraf	52
4.3.3	Mishandeling en foltering.....	53
5	Vluchtelingen en ontheemden	54
5.1	Somalische vluchtelingen.....	54
5.1.1	Opvang in de regio Kenia	55
5.1.2	Opvang in de regio Ethiopië	56
5.2	Ontheemden	58
5.2.1	Gatekeepers	60
5.3	Terugkeer	61
5.3.1	Amerikaans onderzoek naar terugkeer	62
5.3.2	Standpunt UNHCR ten aanzien van terugkeer	62
6	Bijlagen	63
6.1	Geraadpleegde bronnen	63
6.2	Kaart van Somalië	69

Overzicht figuren

Figuur 1	Overzicht aanslagen Al-Shabaab 2009-2019	15
Figuur 2	Invloedssfeer Al-Shabaab.....	24
Figuur 3	Overzicht ontheemden en nederzettingen	59

Inleiding

Dit algemeen ambtsbericht beschrijft de situatie in Somalië, voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen afkomstig uit dat land en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Somalische asielzoekers. Dit algemeen ambtsbericht is een actualisering van het eerdere algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal- Somalië dat in maart 2019 verscheen en de periode van november 2017 tot en met februari 2019 versloeg. De nieuwe versie beslaat de periode van maart 2019 tot en met maart 2020 en zal, voor zover relevant, ook de situatie in Puntland en Somaliland beschrijven. Het ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de in de *Terms of Reference* (ToR) gestelde vragen en genoemde aandachtspunten. Deze ToR is opgesteld in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid en is vastgesteld op 15 oktober 2019. Een geanonimiseerde versie van deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur, berichtgeving in de media en (indien van toepassing) relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst.

In dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland in Kenia alsmede vertrouwelijke (telefoon)gesprekken en correspondentie met andere bronnen. De op vertrouwelijke basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning en aanvulling van passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

In hoofdstuk één wordt ingegaan op politieke ontwikkelingen. In hoofdstuk twee wordt aandacht besteed aan de veiligheidssituatie. Hoofdstuk drie geeft informatie over identiteits- en reisdocumenten en nationaliteitswetgeving. In hoofdstuk vier wordt vervolgens de mensenrechtensituatie in Somalië geschetst. Ook wordt de positie van specifieke groepen belicht. Tot slot komen in hoofdstuk vijf opvang van vluchtelingen en ontheemden en het onderwerp terugkeer aan de orde.

1 Politieke situatie

De politieke arena in Somalië was in 2019 wederom het strijdtoneel tussen enerzijds de federale regering in Mogadishu en anderzijds de afzonderlijke federale lidstaten. De relatie tussen de *Federal Government of Somalia* (FGS) en de afzonderlijke federale lidstaten *Federal Member States* (FMS) bleef moeizaam, conflicten duurden voort. Een vertrouwelijke bron kwalificeert de verhouding als 'chaotisch'. Vier van de vijf lidstaten¹ hielden in 2018 en 2019 verkiezingen. De federale regering zag die verkiezingen als een kans om de situatie in die lidstaten te beïnvloeden. Indien mogelijk werd getracht regionale, onwettige leiders te vervangen door leiders loyaal aan de federale regering in Somalië.²

Er bestaan zorgen of de geplande federale verkiezingen voor 2020 doorgang kunnen vinden. Voorwaarde daartoe is ook dat er een nieuwe grondwet tot stand komt. Het parlement heeft zich na brede maatschappelijke consultaties uitgesproken over een nieuwe nationale kieswet.³

1.1 Politieke en bestuurlijke ontwikkelingen

In een poging om de dialoog te hervatten, en mede onder druk van de internationale gemeenschap, kwamen president Mohamed Abdullahi Mohamed, 'Farmaajo' en leiders van de federale lidstaten samen met de gouverneur van Banadir van 5 tot 10 mei 2019 bijeen in Garoowe. De bijeenkomst heeft niet geleid tot een politiek akkoord of consensus over een mechanisme voor toekomstig overleg tussen de twee overheidsniveaus. Volgend op de Garoowe-bijeenkomst herhaalden de federale lidstaten hun grieven, waaronder het gebrek aan overleg over belangrijke politieke processen en federale wetgeving, en beschuldigden de lidstaten de regering van inmenging in staatszaken.⁴

Niet alleen tussen de federale regering in Mogadishu en de afzonderlijke lidstaten is sprake van spanningen. Binnen de federale overheid zijn de verhoudingen ook problematisch. In het vorige ambtsbericht werd melding gemaakt van spanningen tussen de uitvoerende en de wetgevende macht. Een motie van afkeuring tegen president Farmaajo werd uiteindelijk ingetrokken.⁵ Onenigheid tussen het Lagerhuis en Hogerhuis resulteerde in een resolutie door het Hogerhuis om samenwerking met het Lagerhuis op te schorten. De reden was dat het Hogerhuis claimde niet te zijn geconsulteerd over de begroting van 2019 die eerder door het Lagerhuis was aangenomen. President Farmaajo verzocht beide partijen een comité te vormen om te komen tot aanbevelingen die de samenwerking moeten verbeteren. In een gezamenlijke persconferentie op 12 juli 2019 kondigden de voorzitters van het Lagerhuis en Hogerhuis de hervatting aan van de samenwerking tussen de twee

¹ Te weten: Puntland, Jubbaland, Galmudug en Hirshabelle.

² The Heritage Institute for Policy Studies, *State of Somalia report*, januari 2020; Vertrouwelijke bron, 4 juli 2019.

³ Vertrouwelijke bron, 4 juli 2019; Human Rights Council, *Situation of human rights in Somalia, report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia*, 16 september 2019; Vertrouwelijke bron, 23 januari 2019; Garowe Online, *Somalis endorse winner-takes-all-model ahead of 2020 polls*, 28 november 2019. Parlementsverkiezingen moeten eind 2020 plaatsvinden, presidentsverkiezingen begin 2021. Of de parlementsverkiezingen in 2020 plaats zullen vinden is nog steeds twijfelachtig. Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

⁴ United Nations Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, 15 augustus 2019.

⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Zuid- en Centraal- Somalië*, maart 2019; United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, 15 augustus 2019.

huizen van het federale parlement. Daarmee kwam een einde aan het zeven maanden durende geschil tussen de twee wetgevende kamers. Ondanks dit geschil kwamen verschillende wetsvoorstellen op de wetgevingsagenda waaronder de nieuwe kieswet die hieronder wordt behandeld.⁶

Nieuwe kieswet

Een belangrijke gebeurtenis in het federale parlement was de goedkeuring van het wetsvoorstel voor een nieuwe nationale kieswet op 28 december 2019. Na meer dan een jaar onderhandelen over welk model moest worden aangenomen voor de parlaments- en presidentsverkiezingen 2020/2021, keurde het Lagerhuis een kieswet goed die de steun van de meeste parlamentsleden lijkt te hebben. Aanvankelijk werden pogingen ondernomen te komen tot een model van evenredige vertegenwoordiging. Via dat model zou ook de president van Somalië voor het eerst in de geschiedenis direct verkozen worden. Door velen werd deze optie gezien als wetgeving ontworpen met als doel de herverkiezing van president Farmaajo veilig te stellen. Directe verkiezing van de president zou echter in tegenspraak zijn met artikel 89 van de huidige grondwet. Dat artikel schrijft namelijk voor dat de president gezamenlijk wordt gekozen door de twee kamers van het Somalische parlement. Na maanden van brede maatschappelijke consultaties heeft het Lagerhuis uiteindelijk gekozen voor het *first past the post* verkiezingsmodel ook wel het *winner-takes-all* model genoemd. Deze nieuwe kieswet bepaalt onder andere dat beide kamers van het federale parlement de president kiezen, zoals de huidige grondwet voorschrijft.⁷

Nadat het wetsvoorstel ook door het Hogerhuis werd goedgekeurd heeft president Farmaajo op 21 februari 2020 het wetsvoorstel getekend.⁸

De totstandkoming van de kieswet is in veel opzichten een geweldige prestatie, aldus een analyse van *The Heritage Institute for Policy Studies*.⁹ Die prestatie mist echter een belangrijk element, namelijk het politieke akkoord tussen de belangrijkste belanghebbenden (de FGS, de FMS en geregistreerde politieke partijen).¹⁰ Het ontbreken van een politiek akkoord, maakt de nieuwe Kieswet zinloos omdat staten kunnen weigeren het uit te voeren, aldus deze bron.¹¹ Bovendien resten nog vele onduidelijkheden die opgelost moeten worden alvorens verkiezingen kunnen worden gehouden, zoals het vaststellen van de kiesdistricten. Daarnaast kan het parlement de verkiezingen voor onbepaalde tijd uitstellen.¹²

Corruptie

Net als in voorgaande jaren was Somalië blijkens de *Corruption Perceptions Index* in 2019 het meest corrupte land ter wereld. De zittende president Farmaajo werd bij de verkiezingen in 2017 mede gekozen omdat hij beloofd had de corruptie aan te pakken.¹³

⁶ United Nations Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, 15 augustus 2019. HalQaranNews, *Somali Upper and Lower house of parliament agree to strengthen relations*, 13 juli 2019.

⁷ The Heritage Institute for Policy Studies, *State of Somalia report*, p.10,11, januari 2020; Vertrouwelijke bron, 17 december 2019.

⁸ Voice of America, *Somali President Signs Historic Election Bill Into Law*, 21 februari 2020.

⁹ Het parlement is het afgelopen jaar grotendeels ineffectief en inactief geweest en zowel donoren als de kiescommissie hebben het parlement gesmeekt om een kieswet op te stellen. The Heritage Institute for Policy Studies, *State of Somalia report*, p.11, januari 2020.

¹⁰ De meeste geregistreerde partijen lijken deze wet te onderschrijven, maar belangrijke regio's zoals Puntland moeten hun officiële positie nog bekendmaken. Ibid

¹¹ Ibid.

¹² Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

¹³ Transparency, *Corruption Perceptions Index 2019*, januari 2020

https://www.transparency.org/whatwedo/publication/corruption_perceptions_index_2019, geraadpleegd op 3

Op 24 juni 2019 keurde het Lagerhuis een wetsontwerp goed voor de oprichting van een commissie voor corruptiebestrijding. Doel was het versterken van het kader voor het beheer van de overheidsfinanciën. Op 21 september 2019 heeft president Farmaajo zijn goedkeuring gegeven aan het wetsvoorstel waarna de anti-corruptiewet van kracht werd. De nieuwe wet zal de weg moeten effenen voor het formeren van anti-corruptie commissies, zowel op federaal niveau als op het niveau van de lidstaat.¹⁴

Hieronder worden de belangrijkste regionale politieke ontwikkelingen weergegeven.

1.2 Regionale politieke ontwikkelingen

Zuid-West Staat (Lower Shabelle, Bay, Bakool)

In het vorige ambtsbericht is stilgestaan bij de verkiezingen in Zuid-West Staat die werden gehouden in december 2018. De op 19 december 2018 gekozen Abdiiaz Hassan Mohamed Laftageen is nog steeds de zittende president.¹⁵ Hij wordt gezien als een marionet van de federale regering. Hij probeert zich van dat imago te ontdoen, bijvoorbeeld door te pleiten voor de vrijlating van de voormalige Al-Shabaab leider Muktar Robow die tijdens de verkiezingen werd gearresteerd en sindsdien nog steeds door de federale overheid in Mogadishu wordt vastgehouden. De autoriteiten in Zuid-West Staat proberen hun invloed op districts niveau uit te bereiden onder andere door een administratieve herindeling van de districten in Marka en Bardaale. En via de benoeming van een nieuw bestuur in het Buurhakaba district, een strategische locatie op de belangrijke hoofdverbinding tussen Baidoa en Mogadishu.¹⁶

Jubbaland (Gedo, Middle Juba, Lower Jubba)

Zoals hiervoor opgemerkt droegen de ontwikkelingen rond de verkiezingen in de federale lidstaten bij aan spanningen met de federale overheid. Zo ook in Jubbaland. De getroebleerde verhouding tussen de federale regering in Mogadishu en de plaatselijke machthebbers in Jubbaland bleek bijvoorbeeld tijdens de regionale verkiezingen in die lidstaat op 22 augustus 2019.¹⁷

Jubbaland is een belangrijke lidstaat met vruchtbare landbouwgebieden en de lucratieve havenstad Kismayo. De zittende president Ahmed 'Madobe' Mohamed Islam werd herkozen. De verkiezingen waren omstreden. Voorafgaande aan de verkiezing hadden de federale autoriteiten in Mogadishu aangekondigd dat zij de

februari 2020; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019.

¹⁴ United Nations Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, 15 augustus 2019; Asharq Al-Awsat, *Somali President signs Anti-Corruption Law*, 21 september 2019.

¹⁵ Tijdens de aanloop naar de verkiezingen in Zuid-West Staat werd de federale regering geconfronteerd met een dilemma omdat de voormalige Al-Shabaab-leider Mukhtar Robow verklaarde dat hij een kandidaat zou zijn. Sommigen voerden aan (waaronder verschillende westerse donorlanden) dat het toestaan van overlopers zoals Robow om deel te nemen aan de politiek de Al-Shabaab-invloed zou kunnen verzwakken op degenen die aangetrokken worden door salafistische waarden. President Farmaajo stond afwijzend tegenover dit idee. Robow werd op 13 december 2018 gearresteerd, slechts enkele dagen voor de verkiezingen, waardoor hij automatisch werd uitgesloten van zijn deelname. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019.

¹⁶ United Nations Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, p. 2, 15 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020.

¹⁷ UN Security Council, *Speakers in Security Council Urge International Support to Build Consensus ahead of Critical Somalia Elections, Welcome Gains against Al-Shabaab* (press release), 21 november 2019; Al Jazeera, *Somalia's Jubaland region re-elects Ahmed Mohamed as president*, 22 augustus 2019.

uitslag van de verkiezing niet zouden accepteren. Zij kenschetsten de verkiezingen in Jubbaland als een 'illegaal proces'.¹⁸

De federale regering heeft de resultaten van de 'zelfbenoemde verkiezingen' dan ook niet erkend. Volgens Mogadishu was het proces niet in lijn met het verkiezingsproces zoals dat is vastgesteld door het ministerie van Binnenlandse Zaken, Federale Zaken en verzoening. De oppositieleiders in Jubbaland die waren uitgesloten van deelname aan het verkiezingsproces hielden schaduwverkiezingen waarbij Abdirashid Mohamedaan Hildig als president werd verkozen. Aan de basis van de electorale controverse staat de relatie tussen Jubbaland, met zijn belangrijke havenstad Kismayo en de federale regering in Mogadishu. Terwijl Madobe en zijn aanhangers voorstander zijn van meer autonomie is Mogadishu er juist op gebrand een gecentraliseerde bestuursstructuur op te bouwen.¹⁹

De verkiezingen kenden een belangrijke mate van 'bemoeienis' van buitenaf. Van Kenia werd aangenomen dat het Madobe steunde terwijl de regering in Mogadishu naar verluidt een voorkeur had voor Mohamed Omar, de voormalig minister van Luchtvaart en Transport.²⁰

Op het moment van schrijven van dit ambtsbericht had de federale regering het parlement en de president van Jubbaland nog steeds niet erkend. Volgens een bron zijn er echter signalen dat de federale overheid langzaam en met tegenzin de de-facto autoriteit van de machthebbers in Jubbaland accepteert. Zo heeft de parlementaire commissie die de nieuwe kieswet heeft voorbereid een bezoek gebracht aan de regering van Madobe in Kismayo.²¹ Met de schermutselingen in Gedo begin maart 2020, waar het federale leger tegenover troepen uit Jubbaland is komen te staan, lijkt de kans op een oplossing echter verder weg dan ooit, tenzij de internationale gemeenschap (waaronder Kenia en Ethiopië) erkenning kunnen afdwingen (zie ook paragraaf 2.3).²²

Hirshabelle (Hiraan, Middle Shabelle)

In mei 2019 werd in de stad Beledweyne Safiya Hassan Sheikh Ali Jimale benoemd tot de eerste vrouwelijke burgemeester van Somalië. De stad is gelegen in Beledweyne district en is de hoofdstad van de provincie Hiraan.²³

In Hirshabelle liepen de spanningen op nadat de president van deze lidstaat, Mohamed Abdi Ware, een nieuwe gouverneur had aangesteld in Hiraan. De zittende gouverneur weigerde zijn ambt af te staan en hij werd daarin gesteund door milities. Na wekenlange onderhandelingen geleid door President Ware droeg de vorige gouverneur op 13 juli 2019 zijn ambt over aan de nieuw aangestelde gouverneur en hij beloofde samen te werken met zijn opvolger.²⁴

Mogadishu/Banadir

De burgemeester van Mogadishu, Abdirahman Omar Osman, overleed op 1 augustus 2019 als gevolg van de verwondingen die hij eerder bij een aanslag op 24 juli 2019 in Mogadishu had opgelopen. De aanslag was gericht tegen een overheidsgebouw.

¹⁸ Al Jazeera, *Somalia's Jubaland region re-elects Ahmed Mohamed as president*, 22 augustus 2019; VOA, *Somalia Regional Lawmakers Re-elect Incumbent as Leader Amid Tensions*, 22 augustus 2019.

¹⁹ The Africa report, *Jubaland election results mired by conflicting regional interests*, 23 augustus 2019.

²⁰ AfricaNews, *Somalia's controversial Jubaland polls: Incumbent wins re-election*, 22 augustus 2019. The Heritage Institute for Policy Studies, *State of Somalia report*, 11, januari 2020.

²¹ The Heritage Institute, *State of Somalia Report*, p.7, januari 2020.

²² Garoweonline, *Somalia: SNA troops clash with Jubaland forces in Gedo, several casualties reported*, 2 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

²³ AfricaNews, *Somalia's first female mayor appointed in city of Beledweyne*, 28 mei 2019.

²⁴ UN Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, 15 augustus 2019.

Bij de aanslag kwamen meer dan tien personen om het leven waaronder districtscommissarissen en regionale officials. In augustus 2019 is Omar Mohamud Mohamed benoemd tot nieuwe burgemeester van Mogadishu en tevens gouverneur van Banadir.²⁵

Galmudug (Galgaduud en Zuid Mudug)

Galmudug kent vele politieke uitdagingen onder andere vanwege de concurrerende belangen van de verschillende clans en de aanwezigheid van militie *Ahlu Sunna Wal Jama'a* (ASWJ).²⁶ In eerdere ambtsberichten werd melding gemaakt van de onveilige situatie in deze lidstaat vanwege clanconflicten.

Net als in Jubbaland speelt ook in Galmudug een conflict tussen de federale overheid en de lidstaat over het verkiezingsproces. Op basis van een eerdere politieke kalender had Galmudug in juli 2019 verkiezingen moeten houden, maar de politieke facties zijn het oneens over wanneer de vierjarige termijn van het leiderschap daadwerkelijk begon. Uiteindelijk trad president Haaf van Galmudug af, na enorme druk van verschillende partijen waaronder de federale overheid. Na het aftreden van president Haaf reisde minister-president Khairre namens de federale regering af naar de hoofdstad Dhuusamarreb waar hij ruim zes weken verbleef in een poging de verschillende partijen te verzoenen en tot een akkoord te komen met ASWJ.²⁷

De ASWJ verzette zich aanvankelijk ook tegen de door de federale overheid ingestelde technische commissie. Later in december 2019 kwamen de partijen toch tot overeenstemming. ASWJ ging akkoord met het voorstel dat zij twintig zetels krijgen in het nieuwe parlement van Galmudug dat in totaal 89 parlementsleden telt.²⁸

Op 2 februari 2020 verkoos het parlement Ahmed Abdi Kariye (Qoorqoor) tot nieuwe president van Galmudug. Deze verkiezingen werden gesteund door de federale regering.²⁹

Puntland

In Puntland zijn Said Abdullahi Deni en Ahmed Elmi Karash respectievelijk president en vice-President. Zij werden in januari 2019 gekozen.³⁰ De machthebbers in Puntland staat op gespannen voet met de federale regering. Puntland heeft kritische kanttekeningen geplaatst bij artikel 53 van de nieuwe kieswet. Dit artikel biedt de federale regering de mogelijkheid de verkiezingen uit te stellen in het geval van nationale rampen zoals overstromingen, hongersnood of gewapende conflicten.

²⁵ The Guardian, *Mayor of Mogadishu dies as result of Al-Shabaab attack*, 1 augustus 2019; CNN, *Mogadishu mayor dies of wounds following Al-Shabaab attack*, 1 augustus 2019; NRC, *'Uiteindelijk willen ze dat niemand slaagt in dit land. Alles wat goed gaat, moet kapot'*, 31 juli 2019.

²⁶ ASWJ is een soefi-militie, zie ook het algemeen ambtsbericht Somalië 2016. In juli 2019 startte men het proces om de troepen van ASWJ te integreren in het Somalische nationale leger. AMISOM, *Somalia starts process to integrate Ahlu Sunna forces into the Somali Security Forces*, 5 juli 2019. Deze militie was eerder verantwoordelijk voor het succesvol bestrijden van Al-Shabaab in Galmudug; United Nations Peacebuilding, *PBF Project Progress report*, 15 november 2019.

²⁷ The Heritage Institute, *State of Somalia Report*, januari 2020; In maart 2019 heeft de ministerraad van de federale overheid het zogenaamde *National Reconciliation Framework* (NRF) goedgekeurd. Binnen dit Framework wordt onder andere gewerkt aan conflictpreventie-initiatieven, waaronder bemiddeling, dialoog en verzoening tussen de verschillende niveaus van de overheid en op gebieden waarvan bekend is dat deze gevoelig zijn voor conflict en politieke spanningen. Daarnaast poogt men burgers te betrekken bij verzoeningsinspanningen. United Nations Peacebuilding, *PBF Project Progress report*, 15 november 2019.

²⁸ The EastAfrican, *Leaders in row over Somalia's Galmudug*, 21 september 2019; Somali Dispatch, *Agreement reached in Galmudug dispute*, 12 december 2019; Somali Affairs, *Somalia's Galmudug poll body to submit list of delegates who will select lawmakers*, 17 december 2019.

²⁹ GoobJoog News, *Galmudug gets new president*, 2 februari 2020.

³⁰ UN News, *Somalia: UN congratulates Puntland region's newly-elected President*, 9 januari 2019.

Puntland ziet dat artikel als een mogelijkheid voor de federale regering haar regeringstermijn op te rekken.³¹ President Deni acht Somalië nog niet rijp voor algemeen kiesrecht. President Deni sprak in maart 2020 de intentie uit te gaan onderhandelen in Mogadishu met de federale overheid om consensus te bereiken over een aantal prangende kwestie waaronder de nieuwe kieswet.³²

³¹ The Guardian, *Somalia edges closer to first democratic election*, 24 februari 2020

³² Garowe online, *Puntland president to make historic trip*, 19 maart 2020.

2 Veiligheidssituatie

De Verenigde Naties kenmerken de veiligheidssituatie in Somalië als 'volatiel'. Al-Shabaab is nog steeds de voornaamste actor als het gaat om aanvallen tegen regeringsgebouwen, ambtenaren en veiligheidsdiensten alsmede restaurants en hotels. Naast het geweld van Al-Shabaab vormen ook de conflicten tussen de verschillende clans een blijvende bron van zorg. In het vorige ambtsbericht werd bovendien melding gemaakt van geweld als gevolg van criminaliteit. Er zijn geen aanwijzingen dat op het gebied van geweld als gevolg criminaliteit structurele wijzigingen zijn opgetreden.³³

2.1 Algemene veiligheidssituatie

Rapport van het Panel of Experts

Het *Panel of Experts*³⁴, dat rapporteert in opdracht van de VN-Veiligheidsraad, bestempelt Al-Shabaab als de meest directe bedreiging voor vrede en veiligheid in Somalië. Een aanzienlijke escalatie van luchtaanvallen door de Verenigde Staten (VS) gericht tegen strijders en leiders van Al-Shabaab tijdens de verslagperiode heeft bijgedragen aan destabilisatie van de beweging en de aanwas van grote aantallen strijders voorkomen. In het rapport wordt geconstateerd dat de luchtaanvallen weinig effect hebben gehad op het vermogen van Al-Shabaab om regelmatig asymmetrische aanvallen uit te voeren. Al-Shabaab blijft ook in staat om incidentele conventionele aanvallen uit te voeren tegen zowel de federale regering van Somalië als de Afrikaanse Unie-missie in Somalië (AMISOM), zoals de hinderlaag van het Burundese contingent AMISOM in Balad op 29 juli 2019.³⁵

Blijkens het VN-rapport van het Panel of Experts heeft Al-Shabaab een ongekend groot aantal geïmproviseerde aanvallen met explosieven uitgevoerd. Het definitieve bewijs is geleverd dat Al-Shabaab inmiddels zijn eigen explosieven produceert. Dit betekent dat de groep nu direct over een voorraad geïmproviseerde explosieven kan beschikken. De aanvallen van Al-Shabaab zijn gericht tegen hotels en restaurants die worden bezocht door ambtenaren van de federale overheid, hoewel de meerderheid van de slachtoffers van de groep uit burgers bestaat.³⁶

Nieuw veroverde gebieden

James Swan, de speciale vertegenwoordiger van de VN-secretaris-generaal voor Somalië en hoofd van de *UN Assistance Mission in Somalia* (UNSOM), verklaarde in

³³ United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, p.3, 15 mei 2019; United Nations Security Council, *Letter from the Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, p.6 13 september 2019; Geweld als gevolg van criminaliteit vormt de derde meest voorkomende bron van veiligheidsincidenten op nationaal niveau en is het de laatste jaren gestegen. Criminaliteit en crimineel geweld lijken verband te houden met uitzonderlijk hoog percentage jeugdwerkloosheid in de steden. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal Somalië*, p.17, maart 2019; ACLED, *10 Conflicts to worry about in 2020*, p.16-18, januari 2020.

³⁴ Het Panel van Experts (*Panel of Experts on Somalia*) is de opvolger van de *Monitoring Group on Somalia and Eritrea*. Het Panel of Experts fungeert onder het *Somalia Sanctions Committee* dat ressorteert onder de VN Veiligheidsraad. De secretaris-generaal van de VN benoemt de leden in samenspraak met het Somalia Sanctions Committee. United Nations Security Council, *Work and Mandate*, <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/751/work-and-mandate>, geraadpleegd op 19 februari 2020; United Nations, Security Council, *Letter from the Panel of Experts on Somalia addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, 27 september 2019.

³⁵ United Nations, Security Council, *Letter from the Panel of Experts on Somalia addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, 27 september 2019.

³⁶ Ibid.

augustus 2019 dat de veiligheidssituatie in Somalië een ernstig probleem blijft. Hij ziet ook bemoedigende ontwikkelingen: de Somalische veiligheidsdiensten boeken vooruitgang, in samenwerking met AMISOM, de VN en internationale partners, door het heroveren en stabiliseren van gebieden voorheen in handen van Al-Shabaab in de periferie (Lower Shabelle) van de hoofdstad. Ook het hoofd van AMISOM liet weten dat Somalië vorderingen maakt, waarbij hij verwees naar de veroveringen van grondgebied en het terugdringen van terroristen door het Somalische leger en AMISOM in Lower Shabelle. Volgens de woordvoerder van AMISOM vormt dit het bewijs dat het Somalische nationale leger, onder de juiste voorwaarden, in staat is succesvolle anti-terreur operaties uit te voeren en dat het de verantwoordelijkheid op het gebied van veiligheid voor het land kan overnemen. Tegelijkertijd waarschuwen andere bronnen voor te veel optimisme. Het gaat slechts om een klein gebied; de militaire interventie is pas in maart 2020 weer op gang gekomen na sinds augustus 2019 stil gelegen te hebben. Er wordt getracht in de nieuw veroverde gebieden (Lower Shabelle) enige judiciële structuur in te richten. Men wil de burgers het idee geven dat er na het vertrek van Al-Shabaab een alternatief in de plaats wordt gesteld in de sfeer van geschillenbescherming en rechtspraak. Het blijkt echter dat het schort aan de veiligheid in die gebieden. Al-Shabaab slaat terug of herovert bepaalde gebieden.³⁷

Gebieden niet of nauwelijks bereikbaar voor hulporganisaties (zwarte gebieden)

De slechte veiligheidssituatie belemmert de mogelijkheden van humanitaire hulpverleners om hulp te bieden. In sommige districten, met name in de zuidelijke en centrale regio's van Somalië, blijft de humanitaire toegang beperkt, deels als gevolg van onveiligheid langs de belangrijkste bevoorradingsroutes (zie ook paragraaf 5.2).³⁸

*Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*³⁹

Ook de organisatie ACLED concludeert dat Al-Shabaab de grootste bedreiging vormt voor de Somalische maatschappij en de regering van president Farmaajo, ondanks de AMISOM-operaties en een toename van het aantal luchtaanvallen van de VS in 2019.⁴⁰

De veiligheidspartners van Somalië hebben in de strijd tegen Al-Shabaab belangrijke inspanningen verricht om de beweging te verzwakken. Zo hebben de VS hun inzet in Somalië drastisch opgevoerd. ACLED registreerde in 2019 72 lucht- of drone-aanvallen uitgevoerd door Amerikaanse troepen, wat een stijging betekent van 24% ten opzichte van 2018 (58 aanvallen) en een toename van bijna 200% in

³⁷ United Nations Assistance Mission in Somalia, *Remarks to the Security Council on the Situation in Somalia*, p.4, 21 augustus 2019; UN News, *Somalia security remains a concern, head of UN Mission warns Security Council*, 21 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 4 juli 2019; New African, *Somalia is making progress, says head of AMISOM*, 10 november 2019; Een plaatsvervangend procureur-generaal bracht een bezoek aan de nieuw veroverde gebieden en is na terugkeer in Mogadishu vermoord. De boodschap die Al-Shabaab daarmee wilde afgeven was duidelijk 'het was geen goed idee en je moet daar wegblijven'. Vertrouwelijke bron, 23 december 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

³⁸ United Nations Security Council, *Letter from the Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, p.6, 13 september 2019.

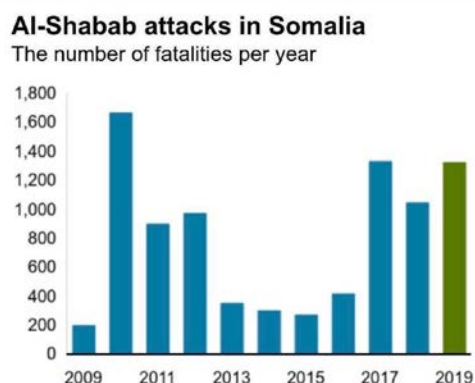
³⁹ ACLED biedt informatie over de aard van het geweld, de actoren, de locatie, het verloop van de gebeurtenissen en het aantal doden. ACLED baseert zich op lokale media bronnen zoals Shabelle Media Network, Garowe Online, Radio Al-Furqaan, Goobjoog, Alldhacdo, Radio Kulmiye en ook op Al-Shabaab media als Radio Andalus en Somalimemo. Bij de gepresenteerde data moet de kanttekening worden geplaatst dat deze data niet altijd accuraat zijn. In Al-Shabaab gebied of gebieden in de frontlinie die niet toegankelijk zijn voor reguliere media verslaggeving kan sprake zijn van onder rapportage, terwijl in gebieden met een uitgebreide aanwezigheid van media juist sprake kan zijn van over-rapportage. Voor een uitgebreide toelichting op de methodologie wordt verwezen naar het Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal- Somalië, maart 2019.

⁴⁰ ACLED, *10 Conflicts to worry about in 2020*, p.16-18, januari 2020.

vergelijking met aanvallen in 2016 (24 aanvallen). De Amerikaanse escalatie maakt deel uit van een poging om Al-Shabaab te verzwakken voorafgaand aan de aanstaande overdracht van beveiligingsoperaties van AMISOM aan de Somalische strijdkrachten. In 2019 is het aandeel AMISOM-troepen met minstens 1.000 man teruggebracht en ook in 2020 zal het aantal met nog eens 1.000 worden verminderd. Somalische troepen moeten volgens plan in 2021 de leiding nemen in de campagne tegen Al-Shabaab. Dat dit ook daadwerkelijk zal gebeuren wordt in brede zin betwijfeld.⁴¹

Al-Shabaab is echter veerkrachtig gebleken ondanks de verhoogde militaire druk en heeft bewezen in staat te zijn tot zowel 'gebiedsuitbreiding als tot het plegen van aanvallen met hoge aantallen dodelijke slachtoffers'. De groep intensifieerde de operaties tegen het einde van 2019, waaronder een bomaanslag op 28 december 2019 op een controlepost in Mogadishu waarbij 81 mensen om het leven kwamen.⁴² Al-Shabaab heeft ook aangetoond dat het in staat blijft om geavanceerde aanvallen op goed bewaakte doelen uit te voeren, zoals in een recente grensoverschrijdende aanval op het vliegveld van Manda Bay in Kenia (zie ook paragraaf 2.7). Die aanval resulteerde in de dood van drie Amerikanen.⁴³

Figuur 1 Overzicht aanslagen Al-Shabaab 2009-2019

Bron: Armed Conflict Location & Event Data Project

Naast aanvallen op militaire en regeringsdoelen blijft Al-Shabaab de grootste bedreiging voor burgers in het land, waarbij deze beweging zich vaak richt op niet-militaire locaties en ongewapende ambtenaren door middel van dodelijke aanslagen en geïmproviseerde explosieven. Blijkens een schatting van ACLED was Al-Shabaab in 2019 verantwoordelijk voor meer dan 1.500 doden (zie figuur 1). Daarbij ging het overigens niet alleen om burgerslachtoffers maar om alle slachtoffers. Volgens gegevens van ACLED is Al-Shabaab verantwoordelijk voor 44% van de gemelde dodelijke slachtoffers tijdens incidenten waarbij burgers rechtstreeks in Somalië worden aangevallen. Clans zijn verantwoordelijk voor 16% van de gerapporteerde dodelijke slachtoffers bij aanslagen op civiele doelwitten, terwijl de staat en de

⁴¹ ACLED, *10 Conflicts to worry about in 2020*, p.16-18, januari 2020; United Nations Security Council, *Resolution 2472(2019)*, 31 mei 2019. <https://www.un.org/press/en/2019/sc13828.doc.htm>, geraadpleegd op 28 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

⁴² News24, *Death toll in Somalia bombing climbs to 81: govt*, 30 december 2019.

⁴³ United States Africa Command, *UPDATE: U.S. Statement on Manda Bay Terrorist Attack*, 5 januari 2020. Trouw, *Al-Shabaab valt marinebasis Kenia en Amerikaanse leger aan*, 5 januari 2020.

politie verantwoordelijk zijn voor 13%. De resterende dodelijke slachtoffers, te weten 27%, vallen door toedoen van onbekende actoren of externe krachten, zoals AMISOM of het Amerikaanse leger.⁴⁴

Biometrische registratie van soldaten

De federale overheid is gestart met een biometrisch registratieprogramma voor het Somalische nationale leger. Als gevolg hiervan werden 9.000 'spooksoldaten' uit de administratie verwijderd. Het biometrische identificatiesysteem wordt ook gebruikt voor directe betalingen per bank aan de soldaten. Op die manier wordt corruptie onder onderofficieren teruggedrongen.⁴⁵

Buitenlandse troepen

Op 31 mei 2019 heeft de VN-Veiligheidsraad het mandaat van AMISOM verlengd tot 31 mei 2020. Het aandeel geüniformeerd personeel werd verlaagd tot maximaal 19.626 op 28 februari 2020.⁴⁶ Ook in deze verslagperiode bestonden zorgen over de uiteindelijke terugtrekking van AMISOM uit Somalië. Naar het oordeel van de landen die onderdeel uitmaken van de AMISOM-troepenmacht is er behoefte aan een herziening van het AMISOM-mandaat 'zodat meer recht wordt gedaan aan de realiteit op de grond'.⁴⁷

President Trump - onder verwijzing naar bezorgdheid over de nationale veiligheid - tekende in april 2019 een uitvoeringsbesluit waarbij het mandaat van de Amerikaanse *Special Operations Forces* in Somalië voor een jaar werd verlengd.⁴⁸ Sinds april 2017 hebben de VS het aantal luchtaanvallen - van bemande vliegtuigen en onbemande drones – drastisch verhoogd. Het optreden van AMISOM in Somalië en andere buitenlandse troepen, waaronder toenemende bovengenoemde luchtaanvallen door het *Africa Command* van de VS, hebben geleid tot burgerslachtoffers. Ondanks deze escalatie beweert de Amerikaanse regering dat ze in deze periode geen burgers in Somalië heeft gedood. Amnesty International komt tot de conclusie dat zij geloofwaardig bewijs van het tegendeel heeft geleverd. Amnesty International heeft onderzoek gedaan naar een vijftal luchtaanvallen die de VS in de afgelopen twee jaar hebben uitgevoerd in Lower Shabelle met bemande vliegtuigen en met drones. Volgens Amnesty zijn bij deze aanvallen tenminste veertien burgers gedood en acht burgers gewond geraakt.⁴⁹ Later in april 2019 heeft het Amerikaanse *Africa Command* verklaard dat bij een Amerikaanse luchtaanval tegen militanten van Al-Shabaab een vrouw en een kind zijn omgekomen.⁵⁰

Turkije heeft een grote militaire basis in Mogadishu waar Somalische soldaten worden getraind.⁵¹

⁴⁴ ACLED, *10 Conflicts to worry about in 2020*, p.16-18, januari 2020.

⁴⁵ Daily Sabah, *Renewed hope: Rebuilding Somalia's national army*, 24 oktober 2019; Africa News, *Somali President signs into law a tough anti-corruption bill*, 21 september 2019. The Heritage Institute, for Policy Studies, *State of Somalia Report*, p.2, januari 2020.

⁴⁶ United Nations Security Council, *Resolution 2472(2019)*, 31 mei 2019.

⁴⁷ The Star, *AMISOM member states raise red flag over Somalia exit plan*, 13 juli 2019.

⁴⁸ CNN, *US military mission in Somalia could take seven years to complete*, 13 april 2019.

⁴⁹ Amnesty International, *The hidden US war in Somalia*, maart 2019.

⁵⁰ APNews, *US military review reveals civilian deaths in Somalia strike*, 5 april 2019; The Washington Post, *In Somalia, al-Shabab targeted U.S. and E.U. forces this week. Here's what these troops are doing there.*, 3 oktober 2019; Amnesty International, *The hidden US war in Somalia*, maart 2019. Stars and Stripes, *Civilian deaths in Somalia airstrike weren't reported properly, AFRICOM says*, 5 april 2019.

⁵¹ Ahval, *The significance of Turkey's overseas military bases*, 13 juli 2019; International Business Times, *Turkish Troops in Somalia: After terror attack, questions arise about Turkey's presence in region*, 30 december 2019.

De EU heeft een militaire trainingsmissie, *European Union Training Mission in Somalia* (EUTM Somalia), deze werd laatstelijk verlengd tot 31 december 2021. EUTM traint onderdelen van het Somalische Nationale Leger.⁵²

Zowel Kenia als Ethiopië hebben, naast hun bijdrage aan de AMISOM troepenmacht, ook op bilaterale basis een onbekend aantal troepen in Somalië. De troepen die uit AMISOM worden teruggetrokken blijven naar verluidt in Somalië maar dan op bilaterale basis.

Ook de Verenigde Arabische Emiraten leiden Somalische veiligheidsdiensten op.⁵³

Geschil met Kenia over de zeegrens

De bilaterale relaties tussen Kenia en Somalië bekoelden tijdens de verslagperiode. Een van de twistpunten betreft de zeegrens tussen Kenia en Somalië. Somalië heeft Kenia in 2014 aangeklaagd bij het Internationaal Gerechtshof (ICJ) in Den Haag, nadat een oplossing buiten de rechter om niet mogelijk bleek. Dit was zeer tegen de zin van Kenia en de verwachting is dat het ICJ in het nadeel van Kenia zal besluiten in het conflict omtrent de zeegrens. Dit zou betekenen dat Kenia een visrijk stuk zee moet prijsgeven aan Somalië waarvan tevens vermoed wordt dat er olie onder zit.⁵⁴ Kenia heeft geprobeerd Somalië te overtuigen de zaak te laten vallen en de zaak buiten het Internationaal Gerechtshof om te regelen. Het ziet het geschil als een existentiële bedreiging die meer is dan potentiële olie- en gasafzettingen, maar de toegang tot de Indische Oceaan. Somalië heeft deze druk weerstaan. Als de zwakkere partij en met minder regionale achterban, gelooft zij dat haar beste belangen in het internationale rechtssysteem liggen. Aangemoedigd door nationalistisch sentiment in het land en de diaspora, heeft het vastgehouden aan deze strategie.⁵⁵

Hieronder wordt per federale lidstaat en de regio Mogadishu/Banadir een overzicht geboden van de veiligheidssituatie.

2.2 Mogadishu / Banadir

De administratieve regio Banadir beslaat feitelijk gezien alleen uit de stad Mogadishu. De burgemeester van Mogadishu is tevens gouverneur van Banadir. Mogadishu bestaat uit zestien districten.

Vanwege de aanwezigheid van overheidsinstanties en internationale organisaties is Mogadishu een gewild doelwit van Al-Shabaab. De aanslagen van Al-Shabaab richten zich niet specifiek op burgers. Als er burgerslachtoffers vallen dan berust dat volgens bronnen vaak op toeval waarbij burgerslachtoffers op het moment van de aanslag, zich 'op het verkeerde tijdstip op de verkeerde plek bevonden'. Ook in de verslagperiode vonden regelmatig aanslagen plaats.⁵⁶

Verschillende bronnen hebben melding gemaakt van een verslechtering van de veiligheidssituatie in Mogadishu in maart en april 2019. Er vonden bijna dagelijks

⁵² Council of the European Union, *Outcome of the Council Meeting*, p.17, 19 en 20 november 2018; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

⁵³ VOA, *Are Somali troops prepared to lead the war against Al-Shabab*, 10 september 2018.

⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 27 mei 2019.

⁵⁵ African Arguments, *Kenya and Somalia's maritime dispute: One winner, two losers?*, 30 oktober 2019.

⁵⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019; ACLED, *10 Conflicts to worry about in 2020*, p.16-18, januari 2020.

incidenten met geïmproviseerde explosieven plaats.⁵⁷ Ook in de nabijheid van de luchthaven van Mogadishu pleegde Al-Shabaab een aanslag. Drie maal werden vanuit de stad mortiergranaten afgevuurd op de VN-compound op het vliegveld.⁵⁸

De VN-Veiligheidsraad heeft over de periode 18 december 2018 tot 4 mei 2019 melding gemaakt van een toename van veiligheidsoperaties en een groot aantal luchtaanvallen gericht tegen Al-Shabaab trainingslocaties. Die luchtaanvallen werden geacht het operationele vermogen en de bewegingsvrijheid van Al-Shabaab te hebben aangetast. Ze hebben er echter toe geleid dat Al-Shabaab haar acties heeft verlegd naar stedelijke centra, in het bijzonder Mogadishu, waar hun strijdkrachten minder snel vanuit de lucht worden aangevallen.⁵⁹

Tijdens de ramadan, van 6 mei 2019 tot en met 4 juni 2019, werden de veiligheidsmaatregelen verscherpt in de hoofdstad.⁶⁰ Volgens het Keniaanse bedrijf Salama Fikira, actief in beveiliging en risicobeheer, voerden de veiligheidsdiensten in aanloop naar de ramadan een reeks zoekacties uit. Ze arresteerden hierbij enkele honderden verdachten en wierpen in de stad een uitgebreid netwerk van wegversperringen op. Dat laatste stuitte op protest van de inwoners. In paragraaf 4.1.4 wordt verder ingegaan op protesten tegen wegversperringen.⁶¹

Op 22 juli 2019 raakte een medewerker van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties gewond bij een aanslag met geïmproviseerde explosieven bij een controlepost, met in totaal zeventien doden en achtentwintig gewonden. Op 24 juli werden tien mensen gedood bij een aanval met explosieven op de regionale overheid van Banadir in Mogadishu. De slachtoffers waren twee districtscommissarissen en enkele andere hoge ambtenaren. De burgemeester van Mogadishu tevens gouverneur van Banadir bezweek na een aanslag aan zijn verwondingen op 1 augustus 2019 in Qatar, waar hij na de aanslag was opgenomen voor medische behandeling. Al-Shabaab heeft de verantwoordelijkheid opgeëist.⁶²

Een toenemend aantal grootschalige aanvallen binnen en buiten Mogadishu onderstrepen de veerkracht en de sterke operationele capaciteit van Al-Shabaab. Dit ondanks de aanhoudende intensievere veiligheidsmaatregelen, waaronder luchtaanvallen op de groep en gezamenlijke operaties van AMISOM en het nationale leger in Lower Shabelle, die specifiek tot doel hebben aanvallen in Mogadishu tegen te gaan.⁶³

Hiervoor werd reeds melding gemaakt van de aanslag in Mogadishu op 28 december 2019 door Al-Shabaab waarbij meer dan tachtig mensen om het leven kwamen, de meesten waren studenten op weg naar de universiteit en politieagenten. Het was na de aanslag in 2017 waarbij vijfhonderd doden vielen, de aanslag met het meeste aantal dodelijke slachtoffers. Voor de eerste keer bood Al-Shabaab verontschuldiging aan voor de burgerslachtoffers die vielen tijdens deze aanslag.⁶⁴

⁵⁷ United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, p.3, 15 mei 2019; ACLED, *Regional Overview-Africa* 2 april 2019; VOA, *Somalia's capital Sees Uptick in Violence*, 18 april 2018.

⁵⁸ East Africa Monitor, *Somalia: Mortar bombs strike Mogadishu airport*, 16 oktober 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

⁵⁹ United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, p.3, 15 mei 2019.

⁶⁰ Shabelle Media Network, *Somali PM tours security checkpoints in Mogadishu*, 29 mei 2019; Shabelle media Network, *Somali police vowed to beef up Mogadishu security*, 30 mei 2019.

⁶¹ Salama Fikira Breathe, *Al Shabaab Ramadan Offensive 2019*, 2019.

⁶² United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, p.4, 15 augustus 2019.

⁶³ United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, p.4, 15 augustus 2019.

⁶⁴ AlJazeera, *Al-Shabab claims deadly attack in Somalia's Mogadishu*, 31 december 2019.

De hoofdweg tussen de luchthaven en Mogadishu werd in 2018 als bijzonder kwetsbaar en gevaarlijk bestempeld door een internationale organisatie in Somalië. Een vertrouwelijke bron heeft over deze hoofdweg opgemerkt dat in 2018 op aandringen van AMISOM een pendelbusdienst is geïntroduceerd en de KM4-rotonde (ongeveer 2 km van het vliegveld en ongeveer 3 km van Villa Somalia) is aangewezen als verzamelpunt voor passagiers. Met de komst van de pendelbus is de drukte afgenomen en is de veiligheidssituatie op deze weg aanzienlijk verbeterd. Maar helaas blijft deze hoofdweg een belangrijk doelwit voor Al-Shabaab. Door misverstanden tussen een groot aantal SNA- en AMISOM-soldaten van verschillende divisies op deze vitale weg is er nu en dan sprake van 'friendly fire', waarbij onschuldige weggebruikers om het leven komen. Al-Shabaab kan belasting heffen in de buurt van de luchthaven Mogadishu, net als in overige delen van Mogadishu waaronder de haven (zie ook paragraaf 2.7.7.), ondanks dat het een gebied is dat wordt gecontroleerd door het Somalische leger.⁶⁵

Verschillen tussen de districten in Mogadishu

Op basis van ACLED-gegevens komt het Belgische Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) tot de conclusie dat in de periode 1 januari 2019 tot en met 31 augustus 2019 in het district Hodan de meeste incidenten plaatsvinden in de categorie geweld tegen burgers (*violence against civilians*). Daarna volgen respectievelijk de districten Dayniile, Hawl Wadaag en Yaaqshiid. In de districten Abdul-Aziz, Boondheere, Kahda, Shangaani, Hamar Jabjab en Hamar Weyne worden door ACLED minder dan tien incidenten geregistreerd in de hiervoor genoemde periode.⁶⁶ Een veiligheidsanalyse uitgevoerd door het bedrijf *Intelligence Fusion* over de periode 1 september 2018 tot 17 februari 2019 noemt Boondhere, Hodan, Hawl Wadaag, Wardhiigley als districten waar Al-Shabaab vooral actief is. Als belangrijkste reden daartoe wordt gewezen op het drukke voet- en autoverkeer alsmede de aanwezigheid van militairen, politie en overheidskantoren aldaar.⁶⁷

2.3 Jubbaland (Gedo, Middle Jubba, Lower Jubba)

Jubbaland bestaat uit de drie regio's Gedo, Middle Jubba en Lower Jubba. Jubbaland ligt in het zuiden van Somalië en wordt aan de westkant begrensd door Kenia en in het noorden door Ethiopië. In het noordoosten grenst Jubbaland aan Zuid-West-Staat en in het zuidoosten aan de Indische oceaan.

Er bestaat grote zorg over de veiligheid van clanoudsten en personen die hebben deelgenomen aan het verkiezingsproces van Jubbaland (zie ook paragraaf 2.7.11). Op 17 juni 2019 werd een clanoudeste vermoord naar aanleiding van een incident dat vermoedelijk verband hield met de verkiezingen. Op 12 juli 2019 heeft Al-Shabaab een aanslag gepleegd op het Medina hotel in Kismaayo waarbij 33 doden en 56 gewonden vielen. Met uitzondering van Kismayo en directe omgeving staat Jubbaland onder controle van Al-Shabaab, aldus een bron.⁶⁸

In de verslagperiode heeft het Somalische regeringsleger een offensief gevoerd tegen Al-Shabaab-doelen in dorpen gelegen in de districten Yontoy, Garbaharey, Bardera, Buale en Jamame. Bij de aanslagen werden tientallen Al-Shabaab-

⁶⁵ Lifos, *Säkerhetssituationen i Somalia*, p.26, 3 juli 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

⁶⁶ Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, *Somalië. Veiligheidssituatie in Mogadishu*, 22 oktober 2019.

⁶⁷ Intelligence Fusion, *The Threat of Al-Shabaab to Somalia in 2019*, <https://www.intelligencefusion.co.uk/blog/the-threat-of-al-shabaab-to-somalia-in-2019>, geraadpleegd op 26 februari 2020.

⁶⁸ UN Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, p.4, 15 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

militanten gedood en is men erin geslaagd ook uitrusting, voertuigen en IED-materialen te vernietigen. Het Somali National Army (SNA) en Jubbaland-troepen wisten ook een Al Shabaab-aanval op de militaire basis Bar-Sanguuni te verijdelen. Somalische regeringstroepen samen met Jubbaland-troepen bevrijdden twintig burgers die Al-Shabaab in Yontoy gevangen had genomen. Volgens een vertrouwelijke bron verbeterde de samenwerking tussen de SNA- en Jubbaland-strijdkrachten en de lokale bevolking. Dat bleek onder andere uit het feit dat sommige informatie werd verkregen door tips van de gemeenschap.⁶⁹

Begin 2020 werd de relatie tussen het Somalische Nationale Leger en de Jubbaland-troepen echter danig verstoord. Op het moment van schrijven vinden er in de regio Gedo vijandelijkheden tussen voornoemde strijdende partijen plaats.⁷⁰ Onverwacht is de Somalische President Farmaajo met goed getrainde militairen naar Gedo in de aan Kenia grenzende Federale lidstaat Jubbaland opgetrokken. Een reden zou zijn dat hij de verschillende clans aldaar naar zijn hand wil zetten met het oog op de presidentsverkiezingen in 2021. De ontsnapping uit een gevangenis in Mogadishu van 'Janan', een voormalige minister uit Jubbaland, maakt het verhaal ingewikkelder: hij is via Keniaans grondgebied met een militie naar de grensstad Mandera getogen. Dit was mogelijk omdat hij, evenals Kenia, de president van Jubbaland, Madobe steunt, terwijl de Federale Regering van Somalië (FGS) deze niet erkent. Inmiddels is het tot gewelddadige confrontaties gekomen in het grensgebied, met vele ontheemden tot gevolg. In potentie spelen, behalve de Somaliërs en Kenianen, ook de Turken (met de Qatari) en Ethiopiërs een rol in dit ingewikkelde conflict.⁷¹

2.4 Zuid-West Staat (Lower Shabelle, Bay, Bakool)

Zuid-West Staat (Interim South West Administration, ISWA) bestaat uit de regio's Lower Shabelle (Shabelle Hoose), Bay en Bakool.

In Lower Shabelle ging het Somalische leger door met het uitvoeren van offensieve militaire operaties, gesteund door AMISOM en internationale partners, in een poging terrein te winnen. Na het verlies van de steden Bariira en Sabiid heeft Al-Shabaab tijdens de verslagperiode aanzienlijke inspanningen geleverd om zowel de strategische als de logistieke capaciteit van het nationale leger en AMISOM te testen; het leger hield stand en heeft die strategische locaties behouden.⁷²

Volgens een vertrouwelijke bron heeft het Somalische leger, met steun van haar internationale partners, Yaqbariweyne, Leego, Goof-guduud Buureey, Awdiinle, Bulo-jebi, Awdheegle, Kaharey, Busley Rahole, Biyo-dhale en Bandhub op Al-Shabaab veroverd. Hoewel dit tot de belangrijkste militaire prestaties van het Somalische leger en zijn partners in de afgelopen jaren behoort, vertegenwoordigen ze in geografische termen slechts een vooruitgang van enkele tientallen kilometers in moeilijk terrein. Vanaf augustus 2019 zijn de militaire operaties gestopt, om pas in maart 2020 weer te zijn hervat. Het Somalische leger voerde ook een offensief uit

⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 2019.

⁷⁰ Garoweonline, Somalia: *SNA troops clash with Jubaland forces in Gedo, several casualties reported*, 2 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

⁷¹ Vertrouwelijke bron, 5 maart 2020.

⁷² UN Security Council, *Report of the Secretary General on Somalia*, p.4, 15 augustus 2019.

tegen Al Shabaab-doelen in de buurt van Hudur, Afgooye, Shaam, Jilib Marka, Gendershe en Dhanaane.⁷³

2.5 Hirshabelle (Hiraan, Middle Shabelle)

Een vertrouwelijke bron typeert Hirshabelle als een diep disfunctionele staat, waarbij Hiraan en Middle Shabelle in wezen blijven opereren als autonome regio's. De regering van Hirshabelle onder leiding van president Ware heeft weinig effectieve controle over de hoofdstad Jowhar.⁷⁴

Langs de verbindingsweg tussen Mogadishu-Jowhar-Bal'ad was sprake van een toename van het aantal wegversperringen en controleposten door Al-Shabaab. Op 10 september 2019 kondigde president Ware nieuwe maatregelen aan tegen Al-Shabaab in reactie op een aanval van die groepering op de aanvoertroute tussen Balad en Jowhar. Strijders van Al-Shabaab hergroepeerden zich in Hirshabelle als gevolg van aanhoudende offensieve operaties tegen Al-Shabaab in Lower Shabelle. Volgens president Ware 'is in Middle Shabelle sprake van een ontegenzeggelijke veiligheidsdreiging'.⁷⁵

In juni 2019 resulteerden conflicten tussen de *Habar Gidir* en *Hawadle sub-clans* over weidegronden en watervoorraden in verschillende dodelijke slachtoffers onder de leden van deze clans.⁷⁶

2.6 Galmudug

De Galmudug Interim Administration (GIA) beslaat de regio's Galgaduud en Zuid-Mudug (het noordelijk deel hoort bij Puntland).

Volgens een vertrouwelijke bron behield Al-Shabaab de controle over uitgestrekte gebieden in Galmudug, inclusief de districten Ceeldheere, Ceekbuure, Galharery en Haradheere (zie ook de kaart in paragraaf 2.7.2). Naar aanleiding van oproepen tot dialoog en beëindiging van vijandelijkheden tijdens de verzoeningsconferentie (zie ook paragraaf 1.2) ondernamen federale troepen samen met de *National Intelligence and Security Agency* (NISA) vredesoperaties in Balanbale.⁷⁷ Ook moesten regeringstroepen optreden in een poging clangeweld te beteugelen. In december 2019 werden minstens twintig mensen gedood en ongeveer 25 anderen raakten gewond in felle gevechten in Mudug. Abdirahman Ali Diriye, gouverneur van het Mudug-gebied, vertelde verslaggevers dat gevechten tussen clans uitbraken in het Towfiq-dorp in het noordwesten van het Mudug-gebied tussen twee Somalische clans. De aanleiding van het conflict was gelegen in landconflicten.⁷⁸

2.7 Al-Shabaab

Het is lastig om verifieerbare informatie te verkrijgen over de gebieden die in handen zijn van Al-Shabaab. Volgens Mary Harper, een Britse onderzoeksjournaliste,

⁷³ Vertrouwelijke bron, september, 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

⁷⁴ Vertrouwelijke bron, september 2019

⁷⁵ Vertrouwelijke bron, september 2019.

⁷⁶ UN Security Council, *Report of the Secretary-General on Somalia*, p.3, 15 augustus 2019.

⁷⁷ Vertrouwelijke bron, oktober 2019.

⁷⁸ Somali Affairs, *Somali soldiers sent to end deadly clan militia fighting in Mudug*, Somali Affairs, 10 december 2019; Radio Shabelle, *Inter-clan clashes in central Somalia leaves at least 20 dead*, 9 December 2019.

die jarenlang onderzoek deed in Somalië en in het bijzonder naar Al-Shabaab, is de informatie die zij verzamelde over het leven onder Al-Shabaab zeer tegenstrijdig. Verklaringen die zij optekende van leden van Al-Shabaab stroken niet met hetgeen zij hoorde van mensen die in die gebieden wonen, vaak zijn de verklaringen tegenovergesteld. Ook verklaringen van mensen die in een bepaald door Al-Shabaab gecontroleerd gebied wonen verschillen van de verklaringen van mensen woonachtig in een ander Al-Shabaab gebied. Sommige vrouwen vertelden wreed te zijn behandeld en te zijn vernederd door Al-Shabaab, andere vrouwen verklaarden met respect te zijn behandeld. Volgens Harper is het vrijwel onmogelijk harde uitspraken te doen dan wel 'universele waarheden' te verkondigen over het werkelijke leven in de gebieden die onder controle staan van Al-Shabaab.⁷⁹

2.7.1 *Ontwikkeling Al-Shabaab*

Al-Shabaab is een jihadistische militante groepering gelieerd aan Al Qaeda en sinds 2006 actief in Oost-Afrika. In Somalië streeft de groep naar twee primaire doelstellingen. Ten eerste wordt de groep voornamelijk gemobiliseerd en verenigd door een nationalistische ideologie, en probeert het de door het Westen gesteunde Somalische regering en de buitenlandse troepen die in Somalië opereren te verdrijven. Ten tweede wil Al-Shabaab een islamitische staat oprichten die is gebaseerd op strikte interpretaties van de sharia-wetgeving. De groep handhaaft deze wetten zwaar in de gebieden die zij onder controle heeft. Over de inrichting van het kalifaat wordt binnen Al-Shabaab verschillend gedacht. Sommigen situeren het kalifaat binnen de huidige landsgrenzen van Somalië. Anderen menen dat het 'Groter Somalië' zou moeten omvatten, dat betekent inclusief alle Somalisch sprekende gebieden in Kenia, Ethiopië en Djibouti. Weer anderen stellen dat het kalifaat zich zou moeten uitstrekken over Oost-Afrika, de Golf en verder.⁸⁰

In een artikel uit juli 2019 schetsen twee onderzoekers, aan de hand van de aanslag op het Dusit hotel in Nairobi in januari 2019, een nieuwe fase (die hieronder wordt beschreven) in de ontwikkeling van terroristische dreiging in Oost-Afrika en de Hoorn van Afrika.⁸¹ In het verleden vertrouwde Al-Shabaab bijna uitsluitend op etnische Somaliërs als het ging om het plegen van aanslagen binnen en buiten Somalië. De terroristische cel verantwoordelijk voor de aanslag op het Dusit hotel bestond echter uit Keniaanse burgers die geen etnisch Somalische afkomst hadden. Na de aanslag heeft Al-Shabaab een verklaring afgegeven dat het deze terreurdaad had gepleegd in navolging van de oproep door Al-Qaeda, om de verhuizing van de ambassade van de VS naar Jeruzalem te vergelden. De aanval op het Dusit hotel bracht drie onderdelen van de wijze waarop Al-Shabaab is georganiseerd samen: zijn Somalische afkomst, zijn ideologische band met Al-Qaeda en zijn groeiend aantal getrainde ervaren Oost-Afrikaanse strijders. Volgens de onderzoekers wekt de succesvolle combinatie van deze eigenschappen in één enkele operatie de

⁷⁹ Harper, Mary, *Everything you have told me is true, the many faces of Al Shabaab*, p.88 en 89, 2019

⁸⁰ Intelligence Fusion, *The Threat of Al-Shabaab to Somalia in 2019*, <https://www.intelligencefusion.co.uk/blog/the-threat-of-al-shabaab-to-somalia-in-2019> geraadpleegd op 14 januari 2020; De voormalige Al-Shabaab leider Godane zei ooit dat hij de jihad tot in Alaska wou brengen. Harper, Mary, *Everything you have told me is true, the many faces of Al Shabaab*, p.24, 2019.

⁸¹ Overigens nuanceren de onderzoekers hun bevindingen door te stellen dat deze enkele aanslag op zich zelf geen indicatie is voor een trend. Bryden, Matt en Bahra Premdeep, *East Africa's Terrorist Triple Helix: The Dusit Hotel Attack and the Historical Evolution of the Jihadi Threat*, juli 2019. Matt Bryden is een ervaren analist op het gebied van vrede en veiligheid in de Hoorn van Afrika. Premdeep Bahra is een onderzoeker werkzaam voor de denktank *Sahan*, zij houdt zich bezig met de Hoorn van Afrika en Oost-Afrika. Eerder was zij werkzaam voor de UN Somalia Eritrea Monitoring Group als analist die zich vooral richt op extremistische groeperingen in Oost-Afrika.

suggestie dat de al lang bestaande ambitie van Al-Shabaab om zijn Somalische oorsprong te overstijgen en een echt regionale organisatie te worden, een realiteit wordt. Dit vormt een nieuwe en gevaarlijke fase in de evolutie van de groep en een bedreiging voor de regio, aldus de onderzoekers.⁸²

De 'Oost-Afrikanisering' van Al-Shabaab is zichtbaar in het publiciteitsmateriaal, wervingsvideo's, en online-publicaties, allemaal beschikbaar in de *Kiswahili* taal, die in grote delen van Oost-Afrika gesproken wordt. Veel van de personen die optreden in deze video's hebben geen typisch Somalisch uiterlijk en lijken afkomstig te zijn uit andere Oost-Afrikaanse gemeenschappen.⁸³

2.7.2 *Invloedssfeer Al-Shabaab*

De mogelijkheden de machtsverhoudingen in Zuid- en Centraal-Somalië in kaart te brengen en te verifiëren zijn beperkt, om die reden is het niet mogelijk een gedetailleerde en uitputtende beschrijving te geven van de exacte condities die gelden in dat gebied. Dat maakt het lastig aan te geven welke partij, Al-Shabaab, de regering dan wel een derde partij, in welk gebied de macht uitoefent. Een bron meldt in dat verband dat elke poging die wordt ondernomen in kaart te brengen welke delen van Somalië in handen zijn van welke partij op kritiek stuit, soms tegelijkertijd van de zijde van de verschillende (strijdende) partijen, AMISOM, de Somalische regering, Al-Shabaab en internationale veiligheidsadviseurs. De kritiek betreft niet alleen de exacte geografische afbakening van de gebieden maar ook het gebruik van kwalificaties als aanwezigheid (*presence*) dan wel controle over bepaalde gebieden (zie hieronder bijvoorbeeld de informatie over de districtshoofdsteden die onder controle staan van Al-Shabaab).⁸⁴

Toch zijn er verschillende bronnen die trachten de machtsverhoudingen in kaart te brengen.

Zo heeft het *Panel of Experts* onderzoek gedaan naar de invloedssfeer van Al-Shabaab. Het panel hanteert daarbij grofweg drie categorieën: grondgebied dat direct wordt bestuurd door de groep, waar zij de facto als regering optreden (*administered areas*); grondgebied waar zij een belangrijke militaire aanwezigheid hebben (*areas of significant military presence*); en gebieden die zij weliswaar niet controleren maar waar zij niettemin toch in staat zijn 'belasting' te heffen (*taxation catchment*). In de onderstaande kaart (figuur 2) is deze driedeling weergegeven.⁸⁵

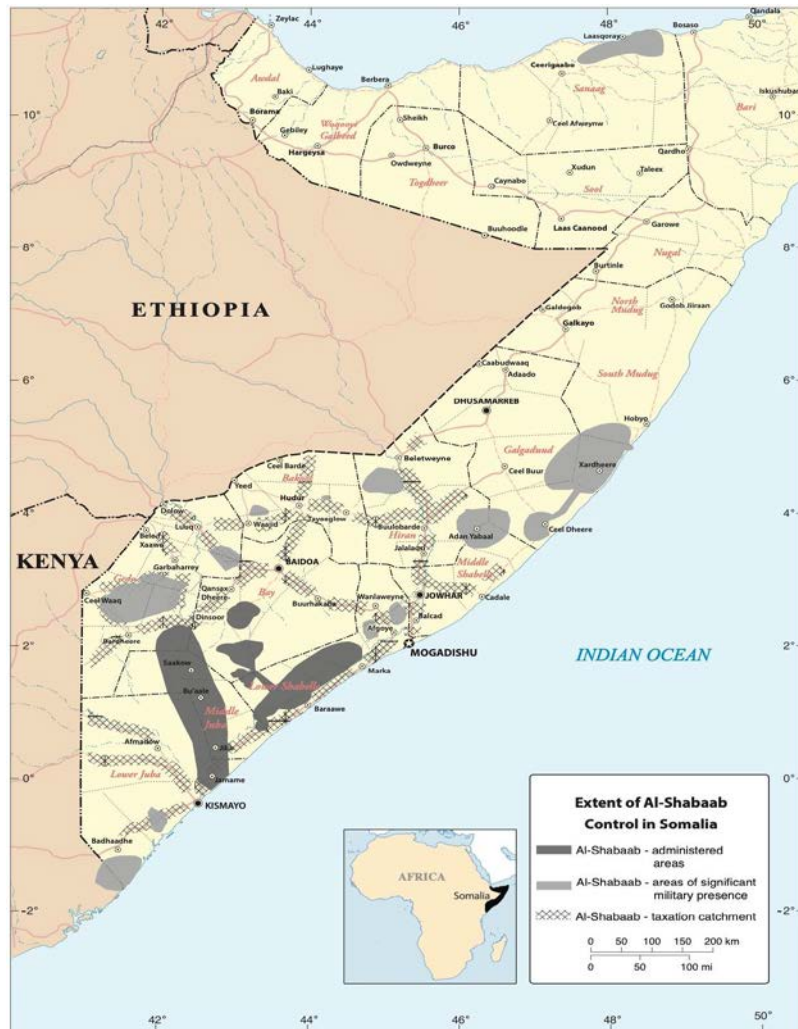
⁸² Ibid; New Vision, *Nairobi attack highlights 'new generation' of Shabaab recruits*, 21 februari 2019.

⁸³ Harper, Mary, *Everything you have told me is true, the many faces of Al Shabaab*, p.44, 2019.

⁸⁴ Landinfo, *Somalia: Al-Shabaab areas in Southern Somalia*, 21 mei 2019. Een VN-bron heeft toegelicht dat het niet veel zin heeft te praten over AMISOM/SNA die 'effectieve controle' uitoefenen over van een bepaalde stad. De controlesituatie is genuanceerder en volgens een directeur van een humanitair agentschap kan al-Shabaab infiltreren en zich 's nachts begeven in steden, die overdag worden bestuurd door AMISOM/SNA. Danish Refugee Council, *South and Central Somalia Security Situation, al-Shabaab Presence, and Target Groups*, p.7, maart 2017; Harper, Mary, *Everything You have told me is true*, p. 154, 2019.

⁸⁵ UN Security Council, *Letter from the Panel of Experts on Somalia addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, 27 september 2019.

Figuur 2 Invloedssfeer Al-Shabaab

United Nations, Security Council, Panel of Experts

2.7.3 Districtshoofdsteden onder controle van Al-Shabaab

Het Noorse Landinfo deed onderzoek naar de gebieden in Somalië die onder controle staan van Al-Shabaab. In het rapport is een opsomming gegeven van districtshoofdsteden die worden gecontroleerd door Al-Shabaab. Het gaat om de volgende steden (tussen haakjes de betreffende regio):

- Rabdhure en Tieglow (Bakool)
- El Bur en El Der (Galgudud)
- Buale, Jilib, en Sakow (Middle Jubba)
- Adan Yabal (Middle Shabelle)
- Haradhere (Mudug)
- Badhadbe, Jamane (Lower Jubba)

- Kurtun Warey en Sablale (Lower Shabelle)⁸⁶

Ter illustratie van het fluïde karakter van de machtsverhoudingen wordt verwezen naar een vergelijking die de organisatie *Political Geography Now* (hierna PolGeoNow) heeft uitgevoerd tussen hun eigen analyse en de informatie uit het rapport van het Noorse Landinfo over bovengenoemde districtshoofdsteden. Over een aantal steden bestaat overeenstemming. Zowel PolGeoNow als Landinfo geven aan dat de volgende steden onder controle staan van Al-Shabaab: Rabdhure and Tiye glow in Bakool; El Bur in Mudug; El Dher in Galgudud; Bu'ale, Sakow, and Jilib in Middle Jubba; Jamame in Lower Jubba; and Kurtunwarey in Lower Shabelle.⁸⁷

Over de situatie in de districtshoofdsteden Adan Yabal in Middele Shabelle, Haradhere in Mudug die PolGeoNow eerder als onzeker kwalificeerde, is alsnog het oordeel van Landinfo overgenomen. Voor wat betreft Badhade in Lower Jubba blijft PolGeoNow bij het oordeel dat de situatie aldaar als onzeker moet worden gekwalificeerd omdat berichten in de media aangeven dat daar ook regeringstroepen actief zijn.⁸⁸

Eén districtshoofdstad, Sablale in Lower Shabelle, wordt door Landinfo aangeduid als zijnde onder controle van Al-Shabaab terwijl PolGeoNow het beoordeelt als zijnde onder federale controle. Dit laatste wordt geconcludeerd op basis van informatie uit februari 2018 toen na een groot overheidsoffensief de stad werd veroverd door regeringstroepen. PolGeoNow sluit niet uit dat het nadien toch onder Al-Shabaab controle is gekomen, of dat de originele rapporten niet helemaal correct waren. Op basis van deze tegenstrijdigheid tussen beide rapporten heeft PolGeoNow besloten de status aan te passen naar 'onzeker'.⁸⁹

PolGeoNow kwalificeert de situatie in de stad Marka als *mixed (Al-Shabaab, AMISOM/Federal Government coalition)* als het gaat om territoriale controle. Voor de goede orde dat is de situatie in die stad zoals weergegeven per 16 augustus 2019.⁹⁰

2.7.4 Omvang van Al-Shabaab

De schattingen over de omvang van Al-Shabaab variëren en zijn in hoge mate onzeker. De Veiligheidsraad heeft in augustus 2019, gebaseerd op recente rapporten, de omvang van Al-Shabaab geschat op 5.000 tot 10.000 strijders.⁹¹ Een andere bron spreekt van 3.000 tot 9.000 strijders.⁹² Een woordvoerder van het *US Africa Command* heeft in een interview verklaard dat de omvang wordt geschat op

⁸⁶ Van de districtshoofdsteden die niet genoemd worden, is het overgrote deel, 'in handen' van de regering. Al-Shabaab is in dergelijke steden weliswaar niet permanent aanwezig, echter kan wel invloed uitoefenen, bijvoorbeeld belasting heffen en rekruteren. In het rapport wordt verder opgemerkt dat de regering weinig of geen permanente aanwezigheid heeft buiten de districtshoofdsteden. Deze steden in handen van de regering vormen in feite separate enclaves. Landinfo, *Somalia: Al-Shabaab areas in Southern Somalia*, p.2, 21 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 14 november 2019.

⁸⁷ Political Geography Now, *Somalia Control Map & Timeline- august 2019*, <https://www.polgeonow.com/2019/08/somalia-control-map-timeline-august-2019.html> geraadpleegd op 16 januari 2020.

⁸⁸ Ibid

⁸⁹ Political Geography Now concludeert ten slotte dat in het Noorse rapport niet alle districtshoofdsteden zijn opgenomen. Zo zijn in het Noorse rapport de steden Salagle in Middle Jubba en Galhareri (volgens PolGeoNow beide onder controle van Al-Shabaab) buiten beschouwing gelaten. Dit zou kunnen omdat de steden over het hoofd zijn gezien of door een andere beoordeling van de lijst met officiële Somalische districten. Ibid.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ter vergelijking AMISOM telt ongeveer 20.000 soldaten. UN Security Council, *resolution 2431 (2018)* 30 juli 2018; UN Security Council, *Monthly Forecast*, august 2019.

⁹² Council on Foreign Relations, *Al-Shabab*, <https://www.cfr.org/background/al-shabab>, geraadpleegd op 14 januari 2020.

3.000 tot 7.000 strijders.⁹³ Een oudere nieuwsbron spreekt van 7.000 tot 9.000 strijders.⁹⁴ Grofweg twintig procent van het Somalische grondgebied zou in handen zijn van Al-Shabaab.⁹⁵

2.7.5 Inlichtingendienst Amniyat

De inlichtingendienst van Al-Shabaab genaamd Amniyat is nog steeds actief. In een artikel van de BBC wordt een beeld geschetst van de werkwijze van deze inlichtingendienst. De BBC heeft gesproken met Hussein Sheik Ali, voormalig veiligheidsadviseur van de Somalische president en directeur van het *Hiraal Institute*, een in Mogadishu gevestigde denktank. Volgens deze deskundige vervult de Amniyat een centrale rol binnen Al-Shabaab. Naar zijn oordeel zou Al-Shabaab, zonder Amniyat, ophouden te bestaan.

‘Het controleert letterlijk Al-Shabaab. Als een vooraanstaand lid van Al-Shabaab ziek of gewond is, zal de Amniyat de zaken afhandelen. Het beheert financiën van geheime en delicate aard, en het plant de grote terreuraanslagen binnen en buiten het land’.⁹⁶

Leden van de Amniyat worden beter betaald dan andere leden van de beweging. Zij hebben hun tentakels wijd en zijd verspreid, inclusief op plekken die als veilig worden beschouwd. De Amniyat heeft agenten en informanten in de meeste, zo niet alle ministeries en veiligheidsdiensten in Somalië.⁹⁷

Volgens Richard Barrett, een voormalige directeur van Britse wereldwijde terrorismebestrijdingsoperaties die nu in Somalië werkt, is de Amniyat ‘de elite van Al-Shabaab, met een reputatie zowel binnen als buiten de beweging als efficiënt, meedogenloos en gedisciplineerd’.⁹⁸

‘Er is geen twijfel dat veel van het succes van Al-Shabaab in door de overheid beheerde gebieden kan worden toegeschreven aan de Amniyat’, zegt hij. ‘Het is een stalinistische geheime politie met uitgebreide bevoegdheden en operationele speelruimte’.⁹⁹

Een door de BBC geraadpleegde onderzoeker uit Mogadishu schat dat het aantal mensen in dienst van Amniyat schommelt tussen vijfhonderd en duizend. Volgens deze onderzoeker zijn ze getraind zich in vijandelijk gebied op te houden. De meeste tijd verblijven ze in overheidsgebieden. Volgens de onderzoeker spelen vrouwen een belangrijke rol bij het ondersteunen van leden van Amniyat. Vrouwen een onderdeel van de infrastructuur. Zij zorgen voor overnachtingsmogelijkheden, zij vertrekken voedsel, vervoeren zaken en spelen berichten door. (zie ook paragraaf 2.7.10).¹⁰⁰

⁹³ Voice of America, *Kenyan attack sign of Al-Shabab resilience*, 16 januari 2019.

⁹⁴ BBC, *Who are Somalia's al-Shabab?*, 22 december 2017

⁹⁵ UN Security Council, *Monthly Forecast*, august 2019

⁹⁶ BBC, *Somalia's frightening network of Islamist spies*, 27 mei 2019. Maruf, Harun en Joseph, Dan, *Inside Al-Shabaab, The Secret History of Al-Qaeda's Most Powerful Ally*, p.90, 2018

⁹⁷ BBC, *Somalia's frightening network of Islamist spies*, 27 mei 2019.

⁹⁸ Hun extremisme deed hen zelfs opvallen binnen een extremistische beweging als Al-Shabaab. Maruf, Harun en Joseph, Dan, *Inside Al-Shabaab, The Secret History of Al-Qaeda's Most Powerful Ally*, p.90 2018; BBC, *Somalia's frightening network of Islamist spies*, 27 mei 2019.

⁹⁹ BBC, *Somalia's frightening network of Islamist spies*, 27 mei 2019.

¹⁰⁰ BBC, *Somalia's frightening network of Islamist spies*, 27 mei 2019.

2.7.6 *Al Kataib*

Ook in de verslagperiode heeft *Al-Kataib*, de media-afdeling van Al-Shabaab, video's vrijgegeven die verslag doen van terreuractiviteiten. Medewerkers van Al-Kataib vergezellen Al-Shabaab-strijdkrachten meestal tijdens verschillende operaties, van basisaanvallen tot hinderlagen en invallen op controleposten, om beelden op te nemen voor gebruik in de propagandacampagne van Al-Shabaab.¹⁰¹

Ook bracht Al Kataib op 19 september 2019 een audiotoespraak uit van de Emir van de groep, Ahmad Umar, ook bekend als Abu Ubaidah. De opname van twintig minuten is het eerste audiobericht van Abu Ubaidah sinds 2016. Abu Ubaidah bekritiseerde de missie van de VS, het VK en de rol van AMISOM in Somalië. Hij riep Somalische moslims op Al-Shabaab te steunen.¹⁰²

2.7.7 *Zakat*

In het vorige ambtsbericht is toegelicht dat Al-Shabaab allerlei bestuurlijke taken kon uitoefenen, waaronder het heffen van belasting (*zakat*). Het Panel van Experts heeft in opdracht van de Veiligheidsraad in de verslagperiode een rapport uitgebracht.¹⁰³ Een van de uitkomsten van het onderzoek was dat er een nieuwe trend is vastgesteld als het gaat om het heffen van belasting door Al-Shabaab, namelijk belasting op de invoer in de haven van Mogadishu. Het vermogen van Al-Shabaab om inkomsten te genereren ook in gebieden waar de groep fysiek geen controle over heeft, verklaart tot op zekere hoogte de veerkracht ten opzichte van toegenomen veiligheidsoperaties door de federale regering van Somalië en luchtaanvallen door de VS. Het vermogen om basisdiensten te verlenen, zoals toegang tot rechtspraak kan een deel van de aantrekkingskracht van Al-Shabaab verklaren in gebieden van Somalië waar overheidsinstellingen niet in beeld zijn.¹⁰⁴

2.7.8 *Defector Rehabilitation Programme*

In Zuid- en Centraal Somalië wordt het zogenaamde *Defector Rehabilitation Programme* (DRP) uitgevoerd onder auspiciën van de Federale Republiek Somalië en het ministerie van Binnenlandse Veiligheid. Het programma beoogt mensen die Al-Shabaab willen ontvluchten te re-integreren in de Somalische samenleving.¹⁰⁵ Het DRP heeft drie centra voor volwassenen op verschillende locaties in Zuid-Centraal Somalië. De centra worden ondersteund of beheerd door internationale organisaties in samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Veiligheid. Het DRP bestaat uit vijf fases: outreach, opvang, screening, rehabilitatie en re-integratie. Outreach-activiteiten zijn bedoeld om informatie onder individuen en gemeenschappen over het programma te verspreiden, om mensen aan te moedigen Al-Shabaab te verlaten. In de ontvangstfase worden de mensen die deelnemen aan het programma ontvangen door nationale of internationale troepen. Het *National Intelligence Security Agency* (NISA) is verantwoordelijk voor de screeningfase, waarbij deze personen worden beoordeeld als laag of hoog risico op eventuele toekomstige geweldpleging. Het cohort met hoog risico wordt naar veilige huizen gebracht of

¹⁰¹ The New Delhi Times, *Al-Shabaab releases new videos documenting terror attacks*, 19 augustus 2019.

¹⁰² Critical Threats, *Gulf of Aden security Review* <https://www.criticalthreats.org/briefs/gulf-of-aden-security-review/gulf-of-aden-security-review-september-20-2019>, geraadpleegd op 22 november 2019.

¹⁰³ Het Panel van Experts (*Panel of Experts on Somalia*) is de opvolger van de *Monitoring Group on Somalia and Eritrea*. UN Security Council, *Letter from the Panel of Experts on Somalia addressed to the Chair of the Security Council Committee*, 27 september 2019.

¹⁰⁴ UN Security Council, *Letter from the Panel of Experts on Somalia addressed to the Chair of the Security Council Committee*, 27 september 2019.

¹⁰⁵ African Centre for the Constructive Resolution Of Disputes, *Disengaging from violent extremism*, 24 juni 2019; UNSOM, *More than 100 Former Al-Shabaab Combatants Graduate from Baidoa Rehabilitation Centre*, 20 juni 2019.

veroordeeld en gevangengezet. Individuen in de laagrisicogroep worden overgebracht naar rehabilitatiecentra; jongeren onder de achttien jaar worden in afzonderlijke centra voor minderjarigen geplaatst. In de centra krijgen de deelnemers basisonderwijs en verschillende soorten beroepsopleidingen en vaardigheidstrainingen aangeboden. Tijdens de re-integratiefase vertrekken programma-deelnemers uit de centra voor herplaatsing naar lokale gemeenschappen. Re-integratie is een moeizaam proces. Terugkeerders in de maatschappij worden vaak met argusogen bekeken en gestigmatiseerd.¹⁰⁶

Een niet-onbelangrijk punt is de veiligheid van programmamedewerkers en sleutelfiguren in de gemeenschappen en lokale instellingen die betrokken zijn bij de verschillende fasen van de DRP. Lokaal personeel in de DRP-centra vormt bijvoorbeeld een potentieel doel voor Al-Shabaab en loopt het risico aangevallen, gedood of onder druk gezet te worden voor informatie. Dit geldt ook voor hun familie. Om deze reden proberen veel medewerkers hun betrokkenheid bij het programma verborgen te houden.¹⁰⁷

2.7.9 Rekrutering

Hoewel Al-Shabaab ontkent dat zij mensen rekruteren via dwang of intimidatie hebben de VN, mensenrechtenorganisaties en andere bronnen talloze gevallen van gedwongen rekrutering van kinderen en volwassenen gedocumenteerd.¹⁰⁸

Een bron stelt dat Al-Shabaab veel mensen trekt van minderheidsclans die Al-Shabaab 'eerlijk' vinden omdat zij dezelfde regels en normen toepast voor mensen uit verschillende etnische groepen of clans. Door deze aanpak is Al-Shabaab erin geslaagd om meer nieuwe rekruten te werven onder etnische minderheden in Kismayo en Baidoa, waar deze mogelijkheden en bescherming missen die het traditionele Somalisch clansysteem niet biedt aan dergelijke minderheidsclans.¹⁰⁹

Een andere bron plaatst vraagtekens bij de aanname dat Al-Shabaab een disproportionele aantrekkingskracht zou hebben op leden van minderheidsgroepen. Net zoals de meerderheidsclans in het verleden, zou ook Al-Shabaab minderheidsgroeperingen exploiteren, in het bijzonder in de Jubba Valley regio. Volgens de wetenschappers Besteman en Van Lehman, 'is de primaire focus van Al-Shabaab niet de uitbreiding van een extreme versie van de islam maar eerder een

¹⁰⁶ African Centre for the Constructive Resolution Of Disputes, *Disengaging from violent extremism*, 24 juni 2019; ELM Magazine, *From Al-Shabaab Back Home*, 21 december 2017; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 16 april 2020.

¹⁰⁷ African Centre for the Constructive Resolution Of Disputes, *Disengaging from violent extremism*, 24 juni 2019.

¹⁰⁸ Human Rights Watch, *World Report 2020, Somalia events of 2019*, 14 januari 2020; United Nations Security Council, *Letter from the Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, p.4, 13 september 2019; UN Security Council, *Letter dated 15 January 2019 from the Chair of the Security Council Committee*, 15 januari 2019, Human Rights Watch, *World report 2020, Somalia events of 2019*, 14 januari 2020. Human Rights Watch, 'Somalia: Al Shabaab Demanding Children', 14 januari 2018. Landinfo, *Al-Shabaab areas in Southern Somalia*, 21 mei 2019. Harper, Mary, *Everything you have told me is true, the many faces of Al-Shabaab*, p.35, 2019. Reuters, *Somalia's al Shabaab denies forcibly recruiting to fight*, 18 januari 2018.

¹⁰⁹ Global Humanitarian Assistance Programme (Development Initiatives), *Towards an improved understanding of vulnerability and resilience in Somalia*, p.11, juni 2019; De Finse immigratiedienst heeft tijdens een onderzoeksmisssie in Mogadishu bronnen geïnterviewd die vertelden dat Al-Shabaab gebruik maakt van ideologisch en religieuze propaganda voor wervingsdoeleinden. Bijvoorbeeld wervingsvideo's van goede kwaliteit gericht op jongeren die te maken krijgen met sociale, politieke en financiële uitsluiting. Deze video's kunnen worden gekocht op de Bakaara Markt in Mogadishu. Een Somalische onderzoeker die in Mogadishu woont, legde uit dat de groep 'goed in is' praten met jongeren. Finnish Immigration Service, *Somalia: Fact Finding Mission to Mogadishu and Nairobi January 2018*, p. 13 en 14, 5 oktober 2018.

voortzetting van de afpersing van weerloze minderheidsgroepen zoals de Bantu's'.¹¹⁰

In een VN-rapport is sprake van agressieve gedwongen rekruteringscampagnes van kinderen in Zuid- en Centraal Somalië en in delen van de regio Bari in Puntland. Deze praktijken hebben tot gevolg dat sprake is van voortdurende ontheemding. In de periode van januari 2019 tot juli 2019 werden volgens de VN 869 kinderen, inclusief acht meisjes gerekruteerd en gebruikt door gewapende strijdkrachten en groeperingen in Somalië. Blijkens de opgave van de VN kan ruim tachtig procent daarvan worden toegeschreven aan Al-Shabaab. Humanitaire organisaties bleven hulp bieden aan kinderen die slachtoffer werden van dergelijke praktijken. Van januari tot juli 2019 boden de UNHCR en gelieerde partners bescherming aan 513 kinderen, onder wie 47 meisjes die ontsnapt waren aan Al-Shabaab of werden vrijgelaten door gewapende strijdkrachten in diverse delen van Somalië.¹¹¹

Gedwongen rekrutering kan op verschillende manieren plaatsvinden. Een methode bestaat eruit dat Al-Shabaab geduldig en aanhoudend, gedurende weken of soms maanden herhaaldelijk contact opneemt met individuen. Deze methode volgt een typisch patroon van telefoontjes van onbekende nummers en het bezoeken aan huizen of plekken waar de beoogde rekruten werken, vaak door gemaskerde mannen. Andere keren pakt Al-Shabaab mensen gewoon op bij scholen, bij voetbalvelden, thuis, bij boerderijen, marktkramen of andere plekken waar de potentiële rekruten werkzaam zijn. Al-Shabaab rekruteert ook mensen die werkzaam zijn bij of toegang hebben tot overheidsgebouwen en dwingt hen bijvoorbeeld als informant op te treden.¹¹² Ook in gebieden die niet volledig onder controle staan van Al-Shabaab is gebleken dat zij in staat zijn druk uit te oefenen om mensen te rekruteren.¹¹³

Het *US Department of State* meldde over het jaar 2018 dat Al-Shabaab ontvoerde kinderen gebruikt om explosieven te plaatsen, als menselijke schilden te fungeren, om moorden en zelfmoordaanslagen uit te voeren en voor het verzamelen van inlichtingen. De beweging heeft ook jonge meisjes ontvoerd en seksueel misbruikt.¹¹⁴

De rekruterings technieken van Al-Shabaab omvatten schoolinvallen, infiltratie van madrassa's en moskeeën en intimidatie en dwang van clanoudsten. Al-Shabaab ontvoerde kinderen op weg naar school of rechtstreeks op school. De groep voerde aanvallen uit op meer dan zestig scholen in 2018. Leraren die weigerden lesmateriaal van Al-Shabaab te gebruiken werden ontvoerd en bedreigd. Al-Shabaab voerde in 2018 naar verluidt talloze 'overhandigingsceremonies' uit in aanwezigheid van dorps- en clanoudsten, waarbij Al-Shabaab gemeenschappen dwong om honderden van hun kinderen 'vrijwilliger' te maken om te vechten onder de gelederen. Al-Shabaab-militanten hebben kinderen in militaire kampen onderworpen aan training voor het maken van wapens en explosieven, zware fysieke straffen en verplichte religieuze opvoeding. Daarnaast gebruikten ze kinderen in de frontlinie als directe deelnemers aan vijandelijkheden. Al-Shabaab maakte ook een onbekend

¹¹⁰ Besteman, Catherine, Van Lehman, David, *Somalia's Southern War: The Fight Over Land and Labour* in Michael Keating and Matt Waldman *War and Peace in Somalia*, p. 299 en verder, 2018.

¹¹¹ United Nations Security Council, *Letter from the Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, p.4, 13 september 2019.

¹¹² Harper, Mary, *Everything you have told me is true, the many faces of Al-Shabaab*, p.36, 2019.

¹¹³ Landinfo, *Somalia: Al-Shabaab areas in Southern Somalia*, p.3, 21 mei 2019.

¹¹⁴ US Department of State, *2018 Findings on the Worst Forms of Child Labor, Somalia*, p.1057, 27 september 2019; US Department of State, 2019, *Trafficking in persons Report: Somalia*, 20 juni 2019.

aantal jonge meisjes tot slaaf en exploiteerde ze voor seksuele diensten. De agressieve praktijk van het rekruteren van kinderen werd ook in 2019 voortgezet met vergeldingsmaatregelen gericht tegen gemeenschappen die weigerden hun kinderen over te dragen.¹¹⁵

2.7.10 *Positie van vrouwen onder Al-Shabaab*

In de verslagperiode is een rapport verschenen van de *International Crisis Group* (ICG) dat ingaat op de positie van vrouwen onder het bewind van Al-Shabaab.¹¹⁶ De belangrijkste conclusie uit het rapport is dat voor vrouwen, zowel aanhangers van de beweging als gewone burgers, het leven onder Al-Shabaab een zekere mate van voorspelbaarheid biedt en kans op een rechtvaardige behandeling die vaak ontbreekt in de gebieden die onder controle staan van de federale overheid.¹¹⁷ De opstand van Al-Shabaab heeft veel lijden en ontberingen met zich meegebracht. Het legt strenge beperkingen op aan vrouwen, bijvoorbeeld als het gaat om de toegang tot de publieke sfeer. Tegelijkertijd kan Al-Shabaab in gebieden onder haar controle, vrouwen en meisjes een mate van fysieke veiligheid bieden - nauwelijks volledig, maar wel degelijk merkbaar - in een land waar ze anders worden blootgesteld aan geweld. Via zijn rechtbanken houdt Al-Shabaab vast aan principes van de islamitische familiewetgeving die tot op zekere hoogte de rechten van vrouwen beschermt bij zaken als echtscheiding en erfkwesties op een manier die het officiële rechtssysteem niet biedt. Hoewel er veel gevallen van gedwongen huwelijken tussen militanten en vrouwen en meisjes voorkomen, betekent het voor sommige gezinnen met dochters die Al-Shabaab-aanhangers huwen, een zekere mate van financiële stabiliteit.¹¹⁸

Vrouwen blijken een actieve rol te spelen binnen Al-Shabaab en ze zijn betrokken bij activiteiten die cruciaal zijn voor de veerkracht van de beweging. Voorbeelden van deze activiteiten zijn onder andere het rekruteren (van andere vrouwen), bekeren, het verzamelen van informatie en het vervoeren van explosieven. In een handvol zaken voeren de vrouwen zelf aanslagen uit. Al-Shabaab zet veel minder vrouwen in voor zelfmoordaanslagen dan bijvoorbeeld de Nigeriaanse jihadistische beweging Boko Haram.¹¹⁹

2.7.11 *Clanoudsten*

In de verslagperiode waren er bronnen die melding maakten van beïnvloeding van de verkiezingen via de clanoudsten.¹²⁰

Al Shabaab zou alle clanoudsten en gedelegeerden die mee hebben gedaan aan de parlementsverkiezingen hebben opgedragen zich te laten registreren bij die groepering.¹²¹ Al-Shabaab heeft bedreigd alle clanoudsten die betrokken zijn bij het kiezen van federale parlementsleden te vermoorden, tenzij zij zich binnen 45 dagen 'bekerden tot het ware geloof'. Al-Shabaab wil ook dat degenen die zich hebben bekeerd hun namen bij hen registreren voor hun eigen veiligheid, omdat degenen die niet op de lijst staan zullen worden geëxecuteerd. Human Rights Watch spreekt

¹¹⁵ US Department of State, 2019, *Trafficking in persons Report: Somalia*, p. 510. 20 juni 2019; Migrationsverket, Lifosrapport: *Säkerhetssituationen i Somalia (version 1.0)*, p.7, 3 juli 2019. Human Rights Watch, *World report, Somalia*, 14 januari 2020.

¹¹⁶ International Crisis Group, *Women and Al-Shabaab's Insurgency*, 27 juni 2019.

¹¹⁷ Ibid. p.15

¹¹⁸ Ibid p.2

¹¹⁹ Ibid p.2

¹²⁰ EastAfrican, *Al-Shabaab move to influence Somali polls*, 3 augustus 2019.

¹²¹ EastAfrican, *Somalia's Al-Shabaab militants impose new dress code on elders*, 31 juli 2019.

in haar jaarlijkse rapport over tientallen moorden op overheids- en veiligheidsfunctionarissen alsmede op clan elders.¹²²

De groep beschuldigde de clanoudsten in een verklaring van het vestigen van een 'afvallige regering in strijd met de leer van Allah'. Volgens al-Shabaab kan alleen Allah wetten afkondigen. Door zich te conformeren aan de parlementsverkiezingen hebben zij zich gediskwalificeerd tot 'afvalligen'.¹²³

2.7.12 *Invloed Al-Shabaab in Puntland*

Het Golis-gebergte in Puntland vormt al sinds jaren en in ieder geval vanaf 2011 een schuilplek voor Al-Shabaab-strijders die Zuid- en Centraal- Somalië ontvluchtten om zich te hergroeperen.¹²⁴

In de verslagperiode was Al-Shabaab militair actief in Puntland. Een bron maakt melding van de inname van de stad Al-Urur.¹²⁵

In november 2019 werden vijf mannen veroordeeld wegens lidmaatschap van Al-Shabaab en de Islamitische Staat. Zij werden publiekelijk geëxecuteerd door een vuurpeloton in de havenstad Bosaso, het commerciële centrum van Puntland. Het doodvonnis werd opgelegd door een lokale militaire rechtbank.¹²⁶

2.7.13 *Invloed Al-Shabaab in Somaliland*

In het vorige ambtsbericht is toegelicht dat het veiligheidsapparaat in Somaliland effectief is. Er zijn wel pogingen tot aanslagen geweest de afgelopen jaren maar deze werden vrijdeld. De bevolkingssamenstelling in Somaliland draagt, veel meer dan de overige delen van Somalië, een homogeen karakter. Er is één dominante clan, met subclans. In het vorige ambtsbericht is opgemerkt dat er in Somaliland een sterke sociale controle bestaat; 'Mensen weten precies wat er in hun wijk gebeurt'. Men werkt met een *community watch* systeem.¹²⁷ Een recent rapport bevestigt het belang van human intelligence in Somaliland. Informele netwerken voor het verzamelen van inlichtingen zijn overal in Somaliland aanwezig, waar ze zijn genesteld in lokale gemeenschappen. Formele netwerken onder leiding van officieren van de *National Intelligence Service*, het leger en de politie bestaan naast en in samenhang met de informele netwerken.¹²⁸

In het gebied waarin de grootste steden van Somaliland zijn gelegen (Borama-Hargeisa-Berbera-Burao), is het relatief veilig. De grensstreek gelegen tussen Somaliland en Puntland en de oostelijk delen van Somaliland zijn kwetsbaar voor infiltratie door Al-Shabaab en in mindere mate door de Islamitische Staat in Somalië (ISS). Al-Shabaab en ISS zien deze grensstreek als de 'zachte onderbuik' van

¹²² Radio Dalsan, *Al-Shabab gives Clan Elders 45 day Ultimatum to repent or be killed for appointing Federal Mps*, 16 juli 2019. Human Rights Watch, *World Report, Somalia*, januari 2020.

¹²³ Radio Dalsan, *Al-Shabab gives Clan Elders 45 day Ultimatum to repent or be killed for appointing Federal Mps*, 16 juli 2019.

¹²⁴ Hoehne, Markus Virgil, *Between Somaliland and Puntland Marginalization, militarization and conflicting political visions*, p.147, 2015. United Nations Security Council, *Letter dated 1 November 2019 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992)*, p.10, 1 november 2019.

¹²⁵ Bloomberg, *Al-Shabaab Captures Af-Urur Town in Somalia's Puntland Region*, 8 juni 2019.

¹²⁶ Garowe Online, *ISIS and Al Shabaab militants executed in Somalia's Puntland*, 7 november 2019.

¹²⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, p.15, 16, maart 2019.

¹²⁸ Combating Terrorism Centre at Westpoint by Horton, Michael, *How Somaliland combats Al-Shabaab*, p.22 november 2019.

Somaliland. Het is in deze laatstgenoemde gebieden en in het Cal Madaw gebergte waar gemeenschappen het meest kwetsbaar zijn voor Al-Shabaab en ISS.¹²⁹

2.7.14 *Al-Shabaab in Kenia*

Gedurende de verslagperiode was Al-Shabaab actief in Kenia. Al-Shabaab pleegde onder andere aanslagen op Keniaanse politieagenten die patrouilleerden in het grensgebied van Kenia en Somalië.¹³⁰ Ook zou Al-Shabaab zich in Kenia toeleggen op het rekruteren van strijders. De aanslag in januari 2019 op een kantoor- en hotelcomplex in de Keniaanse hoofdstad Nairobi was de eerste die werd geleid door iemand die geen etnisch Somaliër is sinds Al-Shabaab in 2010 met grensoverschrijdende operaties begon. De leider van de aanval, Ali Salim Gichunge, bijgenaamd Farouk, was een 26-jarige Keniaan die naar een katholieke school ging en wiens grotendeels christelijke etnische Meru-groep geen banden heeft met Somalië. Hij gaf leiding aan vier andere aanvallers, onder wie ten minste één niet-Somaliër die als zelfmoordterrorist werd ingezet, aldus Keniaanse veiligheidsfunctionarissen. Allen stierven bij de aanval (zie ook paragraaf 2.7.1).¹³¹

Deze aanvallers behoren tot een groeiend aantal Kenianen zonder familiebanden met Somalië. Zij werden in de afgelopen jaren door Al-Shabaab geronseld, volgens familieleden, veiligheidsfunctionarissen en analisten. Als gevolg van de wijdverbreide armoede en werkloosheid kan Al-Shabaab rekruten lokken door contant geld of werk aan te bieden, aldus onderzoekers die overlopers interviewden. Zelfs kleine geschenken hebben sommige jonge mannen gelokt, vertelden hun families.¹³²

Deze nieuwe rekruten hebben het bereik van Al-Shabaab vergroot en de mogelijkheden voor Keniaanse veiligheidstroepen hen te dwarsbomen gecompliceerd.¹³³

In de vroege ochtend van 5 januari 2020 deed Al-Shabaab een aanval op de militaire legerbasis Manda gelegen in Kenia. Tijdens de aanval kwamen drie Amerikanen die werkzaam waren op de legerbasis om het leven. De Keniaanse basis wordt door het Amerikaanse leger gebruikt voor anti-terrorisme-operaties en trainingsmissies. Het was de eerste keer dat Amerikaanse militairen in Kenia doelwit werden van een aanval van Al-Shabaab. Vijf terroristen kwamen om het leven toen de Amerikanen terugsloten.¹³⁴

2.8 **Bewegingsvrijheid**

Binnen Somalië wordt de bewegingsvrijheid niet ingeperkt door regelgeving. Artikel 21 van de voorlopige grondwet bepaalt dat het een ieder die legaal verblijft in

¹²⁹ Combating Terrorism Centre at Westpoint by Horton, Michael, *How Somaliland combats Al-Shabaab*, p.2,3 november 2019.

¹³⁰ Anadolu Agency, *8 Kenyan police officers killed in border bomb attack*, 15 juni 2019; The Guardian, *Bomb kills Kenyan police near Somali border*, 13 oktober 2019.

¹³¹ Reuters, *Spreading the net: Somali Islamists now target Kenyan recruits*, 17 mei 2019; Bryden, Matt en Bahra Premdeep, *East Africa's Terrorist Triple Helix: The Dusit Hotel Attack and the Historical Evolution of the Jihadi Threat*, juli 2019.

¹³² Reuters, *Spreading the net: Somali Islamists now target Kenyan recruits*, 17 mei 2019; Al Jazeera, *Kenyan al-Shabab returnees recount stories of pain and fear*, 16 mei 2019; Daily Nation, *Police investigate terror cell recruiting youths in Siaya*, 10 december 2019.

¹³³ Reuters, *Spreading the net: Somali Islamists now target Kenyan recruits*, 17 mei 2019.

¹³⁴ New York Times, *3 Americans die in Shabab Attack on Kenyan base*, 5 januari 2020; NOS, *Drie Amerikanen gesneuveld bij aanval op legerbasis Kenia*, 5 januari 2020.

Somalië vrij staat naar eigen inzicht door het land te reizen, of om het land te verlaten.¹³⁵

Situatie op de hoofdwegen

In het vorige ambtsbericht werd geconstateerd dat in de praktijk de bewegingsvrijheid door de slechte veiligheidssituatie echter ernstig is ingeperkt. Over het algemeen is reizen over de weg in Zuid- en Centraal-Somalië niet gemakkelijk en wordt als riskant en duur beschouwd. Hoofdwegen in Zuid- en Centraal-Somalië worden slechts gedeeltelijk gecontroleerd door de African Union Mission to Somalia (AMISOM) en het Somali National Army (SNA) in sommige gebieden heeft Al-Shabaab de volledige controle over de wegen.¹³⁶ Er zijn geen aanwijzingen dat de situatie in de verslagperiode is gewijzigd.

AMISOM en SNA hebben in de verslagperiode een start gemaakt met een groot aantal wegwerkzaamheden, vooral herstel van wegen als onderdeel van de inspanningen om het vervoer in de zuidelijke regio te vergemakkelijken.¹³⁷

Een woordvoerder van AMISOM heeft toegelicht dat er plannen bestaan voor het realiseren van een veilige hoofdweg tussen de steden Dhobley en Tabta in de regio Lower Jubba. Dit zal de verplaatsing van mensen, goederen en diensten in de regio vergemakkelijken. De bedoeling is dat de mensen in Jubbaland vrij zijn en hun werkzaamheden ongehinderd kunnen uitvoeren, aldus AMISOM. De wegwerkzaamheden maken deel uit van de uitvoering van de belangrijkste programma's van AMISOM, waaronder het verminderen van de dreiging van Al-Shabaab en het veiligstellen van de belangrijkste bevoorradingsroutes en bevolkingscentra.¹³⁸

Binnenlands vliegverkeer

In het vorige ambtsbericht werd opgemerkt dat AMISOM en SNA om veiligheidsredenen vaak kiezen voor vervoer door de lucht. Burgers kunnen via de burgerluchtvaart binnenlandse vluchten maken.

De maatschappij *Jubba Airways* onderhoudt verbindingen tussen de volgende steden: Mogadishu, Baidoa, Bossaso, Galkayo, Garowe, Guriel, Hargeisha en Kismayo.¹³⁹ *African Express Airways* vliegt tussen de steden Mogadishu, Hargeisha en Garowe.¹⁴⁰ Dalloo Airways vliegt op Bossaso en Freedom Airline Express op Garowe.¹⁴¹

¹³⁵ Constitutionnet.org, *The Federal Republic of Somalia: Provisional Constitution, adopted August 1, 2012*, http://constitutionnet.org/sites/default/files/adopted_constitution_eng_final_for_printing_19sept12_-_1.pdf, geraadpleegd op 7 november 2019.

¹³⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, p.38, maart 2019

¹³⁷ AMISOM, *AMISOM embarks on major road rehabilitation works in Dhobley*, 7 oktober 2019; Xinhuanet, *AU, Somali forces start road rehabilitation to ease movement of people, goods*, 10 juli 2019.

¹³⁸ AMISOM, *AMISOM embarks on major road rehabilitation works in Dhobley*, 7 oktober 2019.

¹³⁹ Jubba Airways, <http://jubbaairways.com/>, geraadpleegd op 17 februari 2020.

¹⁴⁰ African Express Airways, <http://africanexpress.net/>, geraadpleegd op 17 februari 2020.

¹⁴¹ Mogadishu Airport, <https://mogadishuairport.com/>, geraadpleegd op 16 april 2020.

3 Identiteit, nationaliteit en documenten

In het vorige ambtsbericht is toegelicht dat documenten in Zuid- en Centraal-Somalië niet of nauwelijks een rol spelen. Bij reizen binnen Somalië zijn voor Somalische burgers geen identiteitsdocumenten vereist. Bij controleposten zou geen identiteitskaart worden verlangd, maar vooral de clanachtergrond worden beoordeeld.¹⁴²

Blijkens een rapport van de Wereld Bank ontbreekt het naar schatting meer dan 77% van de Somalische bevolking aan officiële bewijsstukken omtrent hun identiteit. Een historisch gebrek aan een robuust fundamenteel identificatiesysteem heeft geleid tot een toename van niet-gekoppelde functionele registers, aldus de Wereld Bank. Somaliërs moeten daarom vertrouwen op een lappendeken van los van elkaar opererende systemen en documenten om hun identiteit te bewijzen, waarvan de meeste van lage kwaliteit zijn. Bovendien is de spreiding beperkt tot specifieke gemeenten, staten of tot begunstigden van een specifiek programma.¹⁴³ Via de talloze databases van verschillende hulporganisaties staat mogelijk meer dan 60% van de bevolking op een of andere wijze geregistreerd. 5,7 miljoen Somaliërs staan geregistreerd meestal via vingerafdrukken.¹⁴⁴ Internationale organisaties, zoals het Wereldvoedselprogramma van de Verenigde Naties (WFP), het Office of Project Services (UNOPS) van de Verenigde Naties, evenals de Nationale Commissie voor vluchtelingen en intern ontheemden (NCRI), verzamelen identiteitsgegevens. Ook worden gegevens geregistreerd door de federale overheid ten behoeve van verkiezingen.¹⁴⁵

Een case studie uitgevoerd onder ontheemden in drie steden in Somalië (Mogadishu, Baidoa en Kismayo) laat zien dat ontheemden veelal documenten ontberen.¹⁴⁶

Er is geen informatie beschikbaar ten aanzien van de vorming van een centrale burgerlijke stand, anders dan opgenomen in het vorige ambtsbericht.

3.1 Kerkelijk huwelijk bij proxy

Als een of beide echtgenoten worden verhinderd aanwezig te zijn bij het sluiten van het huwelijkscontract, staat de sharia moslims toe om bij volmacht te trouwen. Blijkens een rapport van het Noorse *Landinfo* is het in Somalië gebruikelijk dat de vrouw niet aanwezig is bij het sluiten van het huwelijkscontract (*nikaah*), zelfs wanneer ze zich in hetzelfde land / stad / huis bevindt. Ze kan bijvoorbeeld in de kamer ernaast aanwezig zijn en nog steeds worden vertegenwoordigd door haar voorgd. Zelfs de bruidegom kan een vertegenwoordiger of voorgd hebben, hoewel dit minder vaak voorkomt.¹⁴⁷

¹⁴² Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen Ambtsbericht Zuid- en Centraal- Somalië, p.29, maart 2019.

¹⁴³ World Bank, *Somalia Capacity Advancement, Livelihoods and Entrepreneurship, through Digital Uplift Project (SCALED-UP)* p. 7, 22 februari 2019;

¹⁴⁴ World Food Programme, *Somalia Databases and Beneficiary Registries for Cash Transfer Programming*, oktober 2018.

¹⁴⁵ World Bank, *Somalia Capacity Advancement, Livelihoods and Entrepreneurship, through Digital Uplift Project (SCALED-UP)* 22 februari 2019; World Food Programme, *Somalia Databases and Beneficiary Registries for Cash Transfer Programming*, oktober 2018.

¹⁴⁶ Regional Durable solutions Secretariat, *Solutions analyses update 2019*, 2019.

¹⁴⁷ Landinfo, *Somalia: Marriage and divorce*, p.16, 14 juni 2018

Volgens het bovengenoemde rapport van het Noorse *Landinfo* moet in de Somalische traditie, en binnen de Shafi'i juridische school van de Soennitische islam, zoals beoefend in Somalië, de vrouw een mannelijke voogd (*wakiil*) hebben die akkoord gaat met het huwelijkscontract en haar vertegenwoordigt bij de huwelijksceremonie (*Landinfo* baseert zich hierbij op interviews met Somalische hulpverleners in Nairobi in april 2002 en september 2005; Abdullahi 2001).¹⁴⁸

Er zijn duidelijke regels voor wie als *wakiil* van de vrouw kan optreden:

- De vader van de bruid;
- Als de vader is overleden of in een ander deel van het land woont (in de praktijk tenminste 90-100 km van de plaats waar het huwelijk wordt voltrokken) kan de broer van de bruid als zodanig optreden;
- Indien noch de vader noch de broer van de bruid beschikbaar is, kan een oom van de bruid als vertegenwoordiger optreden;
- Als geen van bovengenoemde personen het huwelijk kan bijwonen dan kan het dichtstbijzijnde mannelijke familielid van vaderszijde als vertegenwoordiger optreden.

De volgende personen kunnen *niet* als vertegenwoordiger optreden:

- Familie van moederszijde van de bruid;
- Vrouwen.

3.2 Aanvraag paspoort in Brussel

Het Noorse *Landinfo* heeft onderzoek gedaan naar de aanvraagprocedure voor een paspoort bij de Somalische ambassade in Brussel.¹⁴⁹ Uit het onderzoek blijkt dat alle paspoortaanvragen worden doorgezonden naar het hoofdkantoor van het *Somali Immigration and Naturalization Directorate* (IND) ter controle, goedkeuring en afgifte. *Landinfo* geeft in zijn rapportage aan welke formaliteiten moeten worden vervuld alvorens tot afgifte van een paspoort wordt overgegaan. Zo dient men naast een aanvraagformulier ook ondersteunende documenten te overleggen. Dit gaat onder andere om een bewijs omtrent de verblijfsstatus. Blijkens de website van de Somalische ambassade moeten aanvragers ook een geboorteakte overleggen. In de praktijk blijkt dat vereiste niet essentieel aangezien aanvragers ook kunnen volstaan met een *Declaration of Nationality*. De ambassade verstrekt voornoemde verklaring op basis van een interview op de ambassade. Een dergelijk interview is vaak een formaliteit tenzij de aanvrager geen etnische Somalier is, hij of zij niet vloeiend Somalisch spreekt of geen Somalische naam heeft. Aanvragers van een paspoort wordt ook gevraagd een referent op te geven, veelal een clan oudste (*elder*) van de clan waartoe de aanvrager van het paspoort behoort. Deze *elder* kan bevestigen of de aanvrager de correcte identiteit heeft opgegeven. Deze referent wordt echter gewoonlijk niet geraadpleegd tenzij de aanvrager geen etnisch Somalische afkomst heeft, geen Somalisch spreekt of geen Somalische naam heeft.¹⁵⁰

¹⁴⁸ *Landinfo, Somalia: Marriage and divorce*, p.13, 14 juni 2018.

¹⁴⁹ *Landinfo, Query response Somalia: Passport application at the Somali Embassy in Brussels*, 21 mei 2019.

¹⁵⁰ *Ibid.*

3.3 Diplomatiek paspoort

Met ingang van 15 mei 2019 erkent Nederland in Benelux-verband diplomatieke en dienstpaspoorten voor een proefperiode tot eind 2019, welke is verlengd tot eind juli 2020. Bij voldoende medewerking van de Somalische autoriteiten bij uitzettingen uit Nederland naar Somalië zal de erkenning standaard worden. Er is geen informatie beschikbaar over het proces om een diplomatiek paspoort aan te vragen.¹⁵¹

3.4 Nationaliteitswetgeving

Somalische nationaliteitswetgeving is geregeld in de Somalische wetgeving uit 1962 (Somali Citizenship Law van 22 december 1962). Deze wet kan echter niet los worden gezien van hetgeen is bepaald in de voorlopige grondwet van Somalië uit 2012. In sommige opzichten is de wet onverenigbaar met de grondwet. Zo laat de grondwet het hebben van een dubbele nationaliteit toe waar de nationaliteitswetgeving die mogelijkheid niet biedt.¹⁵²

In artikel 8 van de voorlopige grondwet van Somalië is bepaald dat nieuwe nationaliteitwetgeving zal moeten worden vastgesteld.¹⁵³

In de verslagperiode heeft president Farmaajo bekend gemaakt afstand te hebben gedaan van zijn Amerikaans staatsburgerschap. Strikt genomen was hij daartoe niet verplicht aangezien de Somalische voorlopige grondwet een dubbele nationaliteit toestaat (zie hierboven in artikel 8, derde lid).¹⁵⁴

¹⁵¹ Vertrouwelijke bron, 4 juli 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

¹⁵² Citizenship Rights in Africa Initiative, <https://citizenshiprightsafrika.org/law-no-28-of-22-december-1962-on-somali-citizenship/> geraadpleegd op 11 februari 2020.

¹⁵³ Artikel 8. Het volk en het burgerschap

(1) Het volk van de Federale Republiek Somalië is één, ondeelbaar en omvat alle burgers.

(2) Er zal slechts één Somalisch burgerschap zijn en het Huis van het Volk van het Federale Parlement van Somalië zal een speciale wet vaststellen die zal bepalen hoe deze te verkrijgen, op te schorten of te verliezen.

(3) Een persoon die Somalisch staatsburger is, kan het Somalische staatsburgerschap niet worden ontnomen, zelfs niet als hij een burger is van een ander land.

(4) Ontkenning, opschorting of ontneming van het Somalische staatsburgerschap mag niet op politieke gronden zijn gebaseerd. <https://citizenshiprightsafrika.org/law-no-28-of-22-december-1962-on-somali-citizenship/> geraadpleegd op 11 februari 2020.

¹⁵⁴ TheVillaSomalia, *This is to officially announce that the President of The Federal Republic of Somalia, H.E @M_Farmaajo, has relinquished his US citizenship. This follows the completion of the required legal and immigration processes that had been initiated after the president's election*, 1 augustus 2019, <https://twitter.com/TheVillaSomalia/status/1156889386564378625>, geraadpleegd op 17 oktober 2019; The East African, *Farmaajo drops US citizenship, but will this deliver victory?*, 3 augustus 2019.

4 Mensenrechten

De mensenrechtensituatie bleef in de verslagperiode onverminderd zorgelijk. Aanhoudende gewapende conflicten, onveiligheid, gebrek aan staatsbescherming en terugkerende humanitaire crises hebben Somalische burgers aan ernstig geweld blootgesteld.¹⁵⁵

4.1 Positie van specifieke groepen

4.1.1 Burgers

In Somalië is sprake van niet aflatende cycli van dodelijk geweld. Burgers worden geconfronteerd met ernstig geweld, waaronder gerichte en willekeurige moorden, gedwongen rekrutering, gedwongen ontruiming van woningen en seksueel geweld.¹⁵⁶ Het merendeel van de aanslagen door Al-Shabaab is weliswaar gericht tegen politici, overheidsfunctionarissen, het regeringsleger en AMISOM, maar burgers zijn vaak het slachtoffer. De aanslagen vinden voornamelijk plaats in Mogadishu en de aangrenzende regio Lower Shabelle, maar ook in Jubbaland en Puntland. Ook worden burgers als represaille tegen aanslagen door Al-Shabaab gedood. Daarbij zou ook clanafkomst een rol spelen. Zo werden in juni 2019 na de moord op een politiemann door Al-Shabaab negen leden van de Rahanweyn-clan, die ervan werden verdacht Al-Shabaab strijders te zijn, door een militie vermoord als vergelding voor de dood van de politiemann. Volgens een politiewoordvoerder betrof het negen ongewapende en onschuldige burgers.¹⁵⁷ De VN-Veiligheidsraad heeft melding gemaakt van 757 burgerslachtoffers in de periode tussen 14 december 2018 en 4 mei 2019. Het merendeel ruim zeventig procent wordt toegeschreven aan Al-Shabaab.¹⁵⁸

Burgers zijn ook het doelwit geweest van of geconfronteerd met willekeurige aanvallen tijdens geweldsuitbarstingen tussen clans in verschillende regio's.¹⁵⁹

¹⁵⁵ Human Rights Watch, *World Report, Somalia*, 14 januari 2020; UN Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict, *Remarks of Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict (SRSG-SVC) Pramila Patten, Security Council Session on Somalia*, 21 August 2019.

¹⁵⁶ Minority Rights Group, <http://peoplesunderthreat.org/countries/somalia/#background> geraadpleegd op 19 november 2019. Human Rights Watch, *World Report, Somalia*, 14 januari 2020; UN Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict, *Remarks of Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict (SRSG-SVC) Pramila Patten, Security Council Session on Somalia*, 21 August 2019.

¹⁵⁷ Al Jazeera, *Somalia: Several killed in al-Shabab attacks in Mogadishu*, 15 juni 2019; Minority Rights Group, <http://peoplesunderthreat.org/countries/somalia/#background>, geraadpleegd op 19 november 2019.

¹⁵⁸ UN Security Council, *Monthly Forecast*, augustus 2019; Al-Shabaab waarschuwt burgers zich niet op te houden in de omgeving van de gebruikelijke doelwitten van aanslagen, waaronder hotels. Al-Shabaab beschouwt hotels als een legitiem doelwit. Volgens een lid van Al-Shabaab bieden de hotels onderdak aan 'leden van de afvallige regering, bepaalde leden van de diaspora buitenlanders en andere ongelovigen' (.....) 'We waarschuwen mensen dag en nacht weg te blijven van dergelijke doelwitten. Er is geen enkel persoon die de ongelovigen niet steunt die naar zulke hotels toegaat. Honderd procent van de mensen die dergelijke hotels bezoekt is gerelateerd aan het leiderschap, inlichtingen- of veiligheidsdienst. Wij doden geen mede Somalische moslims of andere moslims. Feitelijk laten wij liever een ongelovige ontvluchten dan dat wij een mede moslim doden'. Harper, Mary, *Everything you have told me is true, the many faces of Al-Shabaab*, p.96, 2019.

¹⁵⁹ Amnesty International, *The hidden US war in Somalia*, maart 2019; Minority Rights Group, <http://peoplesunderthreat.org/countries/somalia/#background>, geraadpleegd op 19 november 2019.

4.1.2 Etnische minderheden, beroepsgroepen en specifieke clans

Minderheidsgroepen, beroepsgroepen

Schattingen van de omvang van de Somalische minderheidsgroepen lopen uiteen van zes procent van de bevolking tot mogelijk een derde. Dit grote verschil in schatting geeft al aan dat het ingewikkeld is de Somalische bevolking onder te verdelen in clans en minderheidsgroepen. Veel onderzoekers zien het precies in kaart brengen van de exacte samenstelling van een clan of minderheidsgroep dan ook als een vrijwel onmogelijke opgave. Daarom wordt veeleer beargumenteerd dat clans en minderheidsgroepen moeten worden gezien als levende organismes waarbinnen dynamische veranderingen in de tijd optreden.¹⁶⁰ In eerdere ambtsberichten, laatstelijk die van oktober 2017, is uitgebreid ingegaan op specifieke beroepsgroepen, specifieke clans, etnische minderheden en andere minderheidsgroepen. Er zijn geen aanwijzingen dat hun positie in de verslagperiode is gewijzigd. Somalië stond in 2019 onveranderd op de tweede plaats (na Syrië) van de *Peoples under threat ranking* van de *Minority Rights Group International*.¹⁶¹

Volgens het Amerikaanse weblog *LobeLog* worden minderheden grotendeels uitgesloten van politieke en militaire posities, inclusief die voor welke de VS opleiden, met name op senior niveau. Om het militaire succes te verbeteren en uiteindelijk de Amerikaanse betrokkenheid bij Somalië te beëindigen, moeten Amerikaanse militaire leiders Somalische minderheden volledig integreren in het SNA. Samenwerking met minderheden kan de effectiviteit van luchtaanvallen tegen al-Shabaab te verbeteren, in plaats van te vertrouwen op leden van de meerderheidsclans die weinig prikkels hebben om het terroristische netwerk te verslaan, aldus voornoemde bron. Juist minderheden als de Bantu's zouden een belangrijke rol kunnen spelen binnen het Somalische nationale leger.¹⁶²

Clans

De Canadees-Somalische politieke wetenschapper Dr. Afyare Elmi heeft in een artikel over de ontwikkeling van inclusief burgerschap in Somalië geconcludeerd dat Somaliërs zich in een zeer vroeg stadium van de notie van burgerschap bevinden. Met betrekking tot het verlenen van burgerrechten, politieke en sociaaleconomische rechten, lijkt het erop dat wetten voor de boeken zijn, terwijl in werkelijkheid een andere politieke cultuur wordt beoefend op basis van clanlidmaatschap in plaats van burgerschap. Politie en wetshandhaving zijn grotendeels langs clanlijnen gerangschikt, en bewoners vertrouwen voornamelijk op hun respectievelijke clanleden om problemen aan te pakken.¹⁶³

Inter- en intra-clan conflicten in Somalië blijven een punt van zorg, aldus de onafhankelijk expert voor de mensenrechten in Somalië. De bevolking van Somalië bestaat uit grote clans, die zijn onderverdeeld in kleinere clans. Inter-clan conflicten en vergelding voor de dood van een clanlid leiden tot een vicieuze cirkel van geweld. Betalingen van *diya* - compensatie van honderd kamelen voor een verlies van leven-

¹⁶⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal- Somalië, p. 43, maart 2019.

¹⁶¹ De ranglijst van *Peoples under Threat* belicht de landen die het meeste risico lopen op genocide en massamoord. De ranglijst wordt gemaakt door gegevens over de bekende antecedenten te verzamelen voor genocide of massale politieke moord. Minority Rights Group, <http://peoplesunderthreat.org/countries/somalia/#background>, geraadpleegd op 20 januari 2020.

¹⁶² Lobe Log, *Protecting Somali Minorities Is Good Military Strategy*, 19 juni 2019.

¹⁶³ Elmi, Afyare, A., *Developing an Inclusive Citizenship in Somalia: Challenges and Opportunities*, p.13, 2017; Peace Direct, *Opportunities for peace in Kismayo, Somalia Insights from local peacebuilders on the causes of violent conflict and the prospects for peace*, april 2019

is ondoenlijk voor veel gezinnen of clans. De conflicten zijn dodelijk geworden vanwege de proliferatie van kleine vuurwapens.¹⁶⁴

De onafhankelijk expert voor de mensenrechten in Somalië heeft gerapporteerd dat elk aspect van het leven, de cultuur en de politiek in Somalië draait om clans. De federale overheid werkt aan depolitisering van clanrelaties. De onafhankelijke expert concludeert dat de belangrijkste oorzaak van conflicten binnen de clan voortkomt uit de concurrentie om hulpbronnen, namelijk toegang tot land, water en grasland, die acuut werden vanwege de klimaatverandering. Het clansysteem heeft weliswaar positieve aspecten maar tegelijkertijd houdt het discriminatie in stand tegen vrouwen, leden van minderheidsclans en intern ontheemden in het hele land.¹⁶⁵

4.1.3 *Religieuze groepen*

In Somalië is vrijwel honderd procent van de bevolking soennitisch moslim. Andere religieuze groepen vormen tezamen minder dan één procent van de bevolking, inclusief een kleine christelijke gemeenschap en andere religieuze gemeenschappen, waaronder een onbekend aantal sjiiitische moslims. Traditioneel vormde het soefisme, dat een gematigde vorm van de islam propageert, een belangrijke stroming binnen de Somalische maatschappij. Deze stroming was in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw in Somalië goed vertegenwoordigd. Dit is drastisch veranderd sinds de burgeroorlog; de samenleving is thans meer conservatief soennitisch en deze trend zou nog steeds doorzetten. Al-Shabaab heeft heilige plaatsen van soefi-aanhangers vernield. In de verslagperiode hebben circa vijftienduizend soefi strijders besloten zich aan te sluiten bij het Somalische nationale leger.¹⁶⁶

De voorlopige grondwet bevat een aantal bepalingen die niet verenigbaar zijn met religieuze vrijheid. De grondwet noemt de koran en de sunnah als de belangrijkste rechtsbronnen in het land. De voorlopige grondwet bepaalt dat het rechtssysteem afhankelijk is van islamitisch en gewoonterecht. De voorlopige grondwet voorziet weliswaar in het recht voor individuele personen om hun religie te belijden, echter verbiedt in artikel 2 en artikel 17 het propageren van een andere religie dan de islam. De voorlopige grondwet bepaalt dat de islam de staatsreligie is en vereist dat wetgeving conform sharia beginselen is.¹⁶⁷

Het U.S. Department of State heeft, op basis van een aanbeveling van de U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF) Al-Shabaab aangemerkt als een van de *entities of particular concern*. Dat label wordt door USCIRF gebruikt voor groepen die zich schuldig maken aan systematische, voortdurende, ernstige schendingen van religieuze vrijheid.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Human Rights Council, *Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia*, p.12, 16 september 2019.

¹⁶⁵ Waterschaarste is een belangrijke oorzaak van botsingen binnen de clan. Frequente droogte heeft de waterspiegel verlaagd en boorgaten en putten zijn opgedroogd. De unieke klimatologische omstandigheden, klimaatverandering en de pastoralistische levensstijl van het Somalische volk vereisen het lopen van lange afstanden op zoek naar grasland en water voor gebruik door mens en vee. Dit leidt tot inbreuk op de landrechten van andere clans en op conflicten binnen de clan op het niveau van lokale gemeenschappen. Human Rights Council, *Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia*, p.12 16 september 2019.

¹⁶⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, oktober 2017; The Defense Post, *Somalia: Al Shabaab militants attack Sufi center in Galkayo, killing 15*, 26 november 2018; Al Jazeera, *Somalia: About 5,000 Sufi fighters join army*, 19 september 2019.

¹⁶⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019.

¹⁶⁸ United States Commission on International Religious Freedom, *Annual report 2019*, april 2019.

In het vorige ambtsbericht werd opgemerkt dat Al-Shabaab het ook had gemunt op religieuze leiders. In deze verslagperiode is geen informatie gevonden die dat bevestigt. Een vertrouwelijke bron meldt dat alle vooraanstaande figuren in Somalië met groot publiek bereik en die zich openlijk uitspreken tegen Al Shabaab het risico lopen slachtoffer te worden van Al-Shabaab.¹⁶⁹

4.1.4 Leden van oppositiepartijen/ politieke activisten

Somalië heeft gedurende een lange periode geen politieke partijen gekend. In september 2016 tekende de toenmalige president de wet op de politieke partijvorming. Deze wet vormde de basis voor het oprichten van legale partijen, hetgeen voor het eerst sinds 1969 gebeurde. In dat jaar deed de toenmalige president Siad Barre, nadat hij via een coup aan de macht was gekomen, politieke activiteiten in de ban. Uit de voornoemde wet volgt dat politieke partijen zich moeten laten registreren. Volgens de *National Independent Electoral Commission* hadden zich in februari 2020 inmiddels 76 partijen geregistreerd.¹⁷⁰

In november 2019 kwam de activiste Almaas Elma om het leven. Zij was lid van een vooraanstaande familie van activisten die zich onder andere inzet voor vrouwenrechten en hulp biedt aan kinderen die slachtoffer zijn van de jarenlange oorlog in Somalië. Het was niet meteen duidelijk wie haar heeft vermoord of waarom, maar een woordvoerder van de politie heeft meegedeeld dat zij werd geraakt door een naar alle waarschijnlijkheid verdwaalde kogel in een auto op de internationale luchthaven in Mogadishu.¹⁷¹

In april 2019 was sprake van een demonstratie in Mogadishu van honderden tuktukchauffeurs die protesteerden tegen de dood van een collega en ook tegen de wegblokkades die opgeworpen zijn in Mogadishu en de bewegingsvrijheid in de stad hinderen. Bij deze protesten kwamen naar verluidt vijf personen om het leven. Onduidelijk was of zij door politie werden gedood dan wel door beveiligingspersoneel van lokale bedrijven.¹⁷²

Het Somalische parlamentslid Mahad Salad, een uitgesproken criticus van de Somalische regering, beschuldigde volgens een bericht in de media, naar aanleiding van het bovengenoemde incident, veiligheidstroepen van het vermoorden van onschuldige burgers. Naar verluidt beschuldigt de nationale oppositie de federale regering ervan het thema veiligheid als excuus te gebruiken om inbreuk te maken op de vrijheid van meningsuiting en de bewegingsvrijheid. De reden voor het bovengenoemde incident was onduidelijk, maar bij eerdere schietpartijen hebben veiligheidsbeambten van de overheid de jonge bestuurders beschuldigd van het negeren van de waarschuwingen van soldaten en het helpen van Al-Shabaab moordenaars om te ontsnappen.¹⁷³

¹⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2020.

¹⁷⁰ Ministerie van Buitenlandse Zake, Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019; National Independent Electoral Commission, Registered Political Parties, <https://niec.so/en/parties/registered-political-parties>, geraadpleegd op 25 februari 2020.

¹⁷¹ The New York Times, *Almaas Elman, Somali-Canadian Activist, Is Shot Dead in Mogadishu*, 20 november 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

¹⁷² Voice of America, *Deadly Protests Erupt in Mogadishu Over Killing of Rickshaw Driver*, 13 april 2019.

¹⁷³ Voice of America, *Deadly Protests Erupt in Mogadishu Over Killing of Rickshaw Driver*, 13 april 2019; France 24, *At least three die in Somali auto-rickshaw protest*, 13 april 2019; Vertrouwelijke bron, november 2019.

4.1.5 LHBT (Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders)

Informatie over LHBT-issues is nauwelijks beschikbaar.¹⁷⁴ Hierdoor is een aantal vragen uit de Terms of Reference onbeantwoord gebleven.

Homoseksualiteit is illegaal in Somalië. Het Wetboek van Strafrecht uit 1962 stelt dat seksuele gemeenschap tussen twee mensen van hetzelfde geslacht strafbaar is met een gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaar. Een *act of lust*, anders dan geslachtsgemeenschap, kan worden bestraft met een gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar. Het Wetboek van Strafrecht wordt in Somalië echter nauwelijks toegepast.¹⁷⁵

Een van de weinige bronnen die melding maakt van de situatie van de LHBT-gemeenschap is de organisatie *Development Initiatives*, die in opdracht van het Britse *Department for International Development* onderzoek deed naar kwetsbare groepen in Somalië.¹⁷⁶

Het onderzoeksrapport maakt het voorbehoud dat het onderzoeksteam, gelet op gevoeligheden en de korte tijd die beschikbaar was, beperkt was in de informatie die zij via de LHBT-gemeenschap heeft kunnen inwinnen.

Homoseksualiteit is een taboe onderwerp in Somalië dat een persoon blootstelt aan stigma, isolatie en spot. Afgezien van de Somalische wet die homoseksualiteit strafbaar stelt, werd door informanten onthuld dat zij die in het onderzoeksgebied als homoseksueel werden betrapt, werden bestraft met de dood, uitgevoerd door Al-Shabaab. Bovendien concluderen de onderzoekers dat de praktijk door de staat gesanctioneerde homofobie aanwakkert. Een informant uit de diaspora verklaarde: "Als tijdens de hongersnoden in 2011 of 2016 de homoseksualiteit van een familielid ontdekt zou zijn, dan zouden zij de eersten zijn die hun voedselrantsoen zouden kwijtraken". Homoseksualiteit is dus een van de minst opvallende maar zeer emotionele onderwerpen als het gaat om kwetsbare minderheden en marginalisatie in Somalië. Het onderzoeksteam was niet in staat om met een respondent die als homoseksueel kon worden geïdentificeerd te spreken, daarom zijn deze bevindingen beperkt tot een groep Somalische diaspora-vrouwen die vrijwillig informatie verstrekten op voorwaarde van anonimiteit en die erkenden dat Somalische homo's en lesbiennes voortdurend vreesden om verbannen, geslagen of zelfs gedood te worden als men erachter zou komen.¹⁷⁷

Een vertrouwelijke bron heeft het sterke vermoeden dat (vermeende) homoseksualiteit een van de redenen is om minderjarige of jongvolwassen Nederlandse staatsburgers onder voorwendselen naar Somalië te halen en hen daar in zogenaamde *rehabilitation centres* op te sluiten, waar sprake is van marteling.¹⁷⁸

4.1.6 Vrouwen

De voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 geeft vrouwen gelijke rechten. In de praktijk bleef de situatie van de vrouw uiterst zorgelijk. De Speciale

¹⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 28 november 2019.

¹⁷⁵ International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association: Lucas Ramon Mendos, *State-Sponsored Homophobia 2019*, maart 2019;

¹⁷⁶ Global Humanitarian Assistance Programme (Development Initiatives), *Towards an improved understanding of vulnerability and resilience in Somalia*, juni 2019

¹⁷⁷ In dit onderzoek is informatie te verzameld om het bereik en efficiëntie van humanitaire hulpprogramma's te verbeteren. Global Humanitarian Assistance Programme (Development Initiatives), *Towards an improved understanding of vulnerability and resilience in Somalia*, p.14, juni 2019

¹⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020

vertegenwoordiger van de secretaris-generaal voor seksueel geweld in conflictgebieden liet tijdens een vergadering van de Veiligheidsraad weten dat talloze vrouwen en meisjes in Somalië het slachtoffer zijn van of in angst leven voor seksueel geweld. Ondanks de voortdurende inspanningen van de regering om het formele rechtssysteem te versterken, zijn veel slachtoffers van seksueel geweld afhankelijk van traditionele rechtspraak, waaronder het gewoonterecht en de sharia, waar ze worden gedwongen met hun verkrachter te trouwen om schaamte en stigma voor de familie te voorkomen. 'Vrouwen en meisjes zijn bijzonder kwetsbaar voor conflict gerelateerd seksueel geweld, voegde ze eraan toe, vanwege de diepgewortelde genderongelijkheid en discriminatie, voortdurende onveiligheid, zwakke rechtsstaat, grootschalig ontheemding, beperkt bereik van overheidsinstellingen, gebrek aan toegang tot gebieden gecontroleerd door Al-Shabaab en de terugkerende humanitaire crises'.¹⁷⁹

Het *United Nations Population Fund* (UNFPA) heeft in de verslagperiode gemeld dat vrouwen en meisjes het risico lopen slachtoffer te worden van gender gerelateerd geweld omdat ontheemding afbreuk doet aan de beschermingsmechanismen die de familie en de gemeenschap traditioneel bieden. Terugkerende overstromingen, droogte, langdurige conflicten en gewapende aanvallen in Somalië hebben geleid tot onveiligheid, grote beschermingsuitdagingen en voedselonveiligheid, en extreem verzwakte sociaaleconomische basisdiensten, aldus de UNFPA.¹⁸⁰

In het vorige ambtsbericht is opgemerkt dat formele participatie van vrouwelijke arbeidskrachten wordt beperkt door culturele normen die bepalen dat vrouwen verantwoordelijk zijn voor huishoudelijk werk. Er is geen informatie dat hierin verandering is opgetreden sinds het vorige ambtsbericht.¹⁸¹

In een interview met de BBC vertelt een Somalische journaliste waar zij in haar werk mee te maken krijgt. Zij begon haar journalistieke carrière bij een radiostation, waar zij de enige vrouw was. Uiteindelijk werd haar journalistieke werk door haar familie geaccepteerd. Binnen haar gemeenschap werd echter op haar neergekeken en veroordeelde men haar om haar werk. In cultureel opzicht wordt van een vrouw in Somalië geacht dat zij klaar staat voor haar echtgenoot. De journaliste vertelde dat toen zij begon zij de enige vrouwelijke reporter was. Haar mannelijke vakgenoten namen haar niet serieus. Zij overwoog het bijltje er bij neer te gooien, maar besloot uiteindelijk actie te ondernemen. Zij begreep dat er meer vrouwelijke journalisten op de werkvloer nodig waren. Veel nieuwsissues die vrouwen raken werden niet 'gecovered'. In 2006 besloot zij tot oprichting van de *Somali Media Women Association*.¹⁸²

Vrouwenbesnijdenis

Er zijn geen aanwijzingen dat de situatie in Somalië met betrekking tot vrouwenbesnijdenis is gewijzigd ten opzichte van hetgeen daarover in voorgaande ambtsberichten is opgenomen. In Nederland was in de verslagperiode aandacht voor dit onderwerp (zie hieronder).

¹⁷⁹ UN Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict, *Remarks of Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict (SRSG-SVC) Pramila Patten, Security Council Session on Somalia*, 21 August 2019.

¹⁸⁰ Het United Nations Population Fund van de Verenigde Naties, richt zich op het verbeteren van seksuele en reproductieve gezondheid. De doelstellingen zijn: iedere zwangerschap is gewenst, iedere geboorte is veilig, alle jongeren zijn vrij van seksueel overdraagbare ziekten (inclusief HIV) en alle meisjes en vrouwen worden gelijkwaardig en respectvol behandeld. United Nations Population Fund, *Monthly Situation Report*, november 2019.

¹⁸¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019.

¹⁸² BBC, *Somali journalist: 'I was the only female reporter in my city'*

Aandacht in Nederland voor vrouwenbesnijdenis

Pharos heeft in de verslagperiode een rapport gepubliceerd over een onderzoek dat zij hebben uitgevoerd naar meisjes en vrouwen in Nederland, afkomstig uit een van de 29 landen waarvan cijfers over vrouwelijke genitale verminking (VGV) beschikbaar zijn. Het doel van dit onderzoek was 1) om te schatten hoeveel besneden vrouwen op 1 januari 2018 in Nederland wonen en 2) om te schatten hoeveel meisjes risico lopen om in de toekomst besneden te worden. Op 1 januari 2018 woonden bijna 95.000 meisjes en vrouwen uit een van deze landen in Nederland. Van hen kwamen circa 14.000 vrouwen en meisjes uit Somalië. Volgens Pharos lopen van de totale groep (dus niet alleen Somaliërs) 4.200 meisjes in de leeftijd van nul tot negentien jaar het risico besneden te worden in de komende twintig jaar. Een viertal factoren beïnvloeden het risico besneden te worden te weten; duur van het verblijf in Nederland; sociale druk; kennis over wetgeving en (gezondheids) risico's van VGV; de houding ten opzichte van VGV. Pharos merkt daarbij op dat het risico voor meisjes besneden te worden pas echt reëel wordt wanneer zij het land van herkomst bezoeken.¹⁸³

In een artikel in het tijdschrift de Groene Amsterdammer is uitvoerig ingegaan op de problematiek rond de uit Somalië afkomstige gezinnen die in Nederland geboren dochters in het buitenland laten besnijden. In het artikel wordt aan de hand van een voorbeeld van een gezin de modus operandi beschreven van een besnijdenis van een Nederlands-Somalisch meisje in Nairobi.¹⁸⁴

Motie

In november 2019 heeft de Tweede Kamer in Nederland een motie aangenomen waarin werd geconstateerd dat genitale verminking van meisjes binnen onder andere de Somalische gemeenschap nog steeds veel voorkomt.¹⁸⁵

Sexual Offences Bill

In het vorige ambtsbericht is melding gemaakt van een wetsvoorstel waarin een aantal seksuele delicten strafbaar wordt gesteld. Het wetsvoorstel moet nog door het parlement worden goedgekeurd. Dit wordt niet op korte termijn verwacht. De bestaande wetgeving rond seksueel geweld is gebaseerd op een wet uit 1962 die op zijn beurt weer zijn oorsprong vindt in oude koloniale Italiaanse wetten. In deze wetgeving is de bescherming van slachtoffers van seksueel geweld niet goed geregeld. Zo kan het voorkomen dat zij die aangifte doen van seksueel geweld eerder zelf worden gearresteerd voor 'belediging' dan dat de daders van seksueel geweld worden aangepakt.¹⁸⁶

Onder rapporteren

Naar aanleiding van haar werkbezoek aan Mogadishu en Baidoa in juli 2019 heeft de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal voor seksueel geweld in conflictgebieden opgemerkt dat seksueel geweld in het algemeen weinig wordt

¹⁸³ Pharos, *Vrouwelijke Genitale Verminking, omvang en risico in Nederland*, juni 2019.

¹⁸⁴ De Groene Amsterdammer, 'Vakantie' in Kenia, 6 november 2019.

¹⁸⁵ In de motie verzoekt de Kamer de mogelijkheden in kaart te brengen om genitale verminking nog gerichter binnen specifieke doelgroepen te kunnen signaleren en met goede voorlichting te komen over het feit dat meisjesbesnijdenis schadelijke mishandeling en onacceptabel is. Ook vraagt de Kamer ouders van meisjes die toch besneden worden strafrechtelijk te vervolgen. Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35 300 XVI, nr. 108, 18 november 2019.

¹⁸⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019; UNSOM, press statement *Head of UN in Somalia Marks International Day for the Elimination of Sexual Violence in Conflict*, 19 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

gemeld. Het 'chronische onder rapporteren' is volgens de speciale vertegenwoordiger te wijten aan verschillende factoren. Met name de straffeloosheid van de daders, de angst van de slachtoffers voor stigmatisering en wraakacties, het ingewikkelde en disfunctionele rechtssysteem, het gebrek aan een degelijke wetgeving en het gebruik van traditionele rechtssystemen zouden oorzaak zijn van onder rapportage.¹⁸⁷

Mannelijke begeleiding vrouwen

De *Finnish Immigration Service* heeft naar aanleiding van een onderzoeksmissie gerapporteerd dat Al-Shabaab eist dat vrouwen die in Al-Shabaab gebied reizen een mannelijke begeleider bij zich hebben. Elke vrouw die reist zonder een begeleider wordt ondervraagd en moet uitleggen waarom ze geen begeleiding bij zich heeft en terugkeren naar waar ze vandaan kwam, aldus het rapport.¹⁸⁸

De *International Crisis Group* die onderzoek deed naar de situatie van vrouwen in Al-Shabaab gebieden (zie ook paragraaf 2.7.10) brengt enige nuance aan als het gaat om de verplichting voor vrouwen zich te doen begeleiden. In principe omarmt Al-Shabaab de strikte salafistische normen welke vrouwen verbieden het huis te verlaten zonder begeleiding van een mannelijk familielid (*mahram*). Contacten tussen mannen en vrouwen die geen naaste familie zijn, zijn uit den boze. Maar ondanks deze 'officiële houding' toont Al-Shabaab zich soms ook van zijn pragmatische kant door te erkennen dat vrouwen vaak primair de kostwinnaar zijn. Zelfs in plaatsen die Al-Shabaab direct controleert is het vrouwen toegestaan hun eigen zaken te regelen. Zo mogen marktvrouwen (*suuqley*) hun waren verkopen aan zowel mannen als vrouwen.¹⁸⁹

Clanlijn

Vrouwen nemen de clanafkomst van hun vader over. In de Somalische samenleving is het gebruikelijk dat vrouwen getrouwd zijn met leden van andere clans (zogenaamde exogamie). Traditioneel hebben dergelijke huwelijken tot doel allianties te smeden, te verdiepen of conflicten bij te leggen. Na het huwelijk verhuist de vrouw naar de groep van de man. Ze behoudt haar clanafkomst, maar wordt ook lid van de clan van de man. Door scheiding zou ze deze weer verliezen. De kinderen nemen alleen de clanafkomst van de vader over, maar onderhouden traditioneel een hechte relatie (*Reer Abti*) met de broer van de moeder.¹⁹⁰

Somaliland

In 2018 werd in Somaliland de *sexual offences bill* aangenomen. De directeur van het mensenrechten centrum in Hargeisha heeft verklaard dat de wet erg belangrijk is bij het bestrijden van straffeloosheid, het bieden van toegang tot de rechter voor slachtoffers en het creëren van een wettelijk kader met betrekking tot seksuele delicten.¹⁹¹ Volgens de directrice van het Nagaad network is de totstandkoming van wet belangrijk omdat veel mensen dachten dat wetsvoorstel tegen de Somalische cultuur en religie inging.¹⁹²

¹⁸⁷ UN Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict, *Remarks of Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict (SRSG-SVC) Pramila Patten, Security Council Session on Somalia* 21 augustus 2019.

¹⁸⁸ Finnish Immigration Service, *Somalia: Fact Finding Mission to Nairobi and Mogadishu*, p.10, 5 oktober 2018

¹⁸⁹ International Crisis Group, *Women and Al-Shabaab's Insurgency*, p.11, 27 juni 2019.

¹⁹⁰ Staatssekretariat für Migration SEM, *Focus Somalia, Clans und Minderheiten*, p.19 31 mei 2017. Het Zwitserse onderzoek beroept zich op een eerder rapport van het Noorse Landinfo. Landinfo, *Temanotat Somalia: Klan og identitet* p. 13 en 14, 1 oktober 2015.

¹⁹¹ Siha Network, *Gender Alert: A historic passage of the sexual Offences Bill in Somaliland*, 14 september 2018.

¹⁹² In een interview laat de directrice van Nagaad network weten dat de negatieve perceptie ten opzichte van het wetsvoorstel een belangrijke uitdaging vormde. Zij licht toe dat afgezien van de parlementsleden de

Een onderzoek naar gender ongelijkheid in Somaliland op de gebieden economie, onderwijs en politieke vertegenwoordiging laat zien dat de verschillen fors zijn tussen mannen en vrouwen. De gender gap index van 0,45 geeft aan dat vrouwen ernstig achtergesteld zijn op de genoemde gebieden. Variërend van minder economische mogelijkheden tot de facto geen vertegenwoordiging in het politieke besluitvormingsproces. Gendergelijkheid is het hoogst op het gebied van onderwijs en laagste in formele politieke vertegenwoordiging.¹⁹³

Puntland

Er zijn geen aanwijzingen dat de situatie van vrouwen in Puntland wezenlijk verschilt van die van vrouwen in andere delen van Somalië.¹⁹⁴

4.1.7

Minderjarigen

Somalië heeft een zeer jonge bevolking. Het totaal aantal inwoners bedraagt volgens een opgave van UNICEF uit 2016 ruim veertien miljoen inwoners, van wie ruim zeven miljoen inwoners jonger zijn dan achttien jaar. Van hen zijn ruim twee miljoen kinderen jonger dan vijf jaar.¹⁹⁵

De gebrekkige Somalische rechtsstaat maakt dat kinderen snel in een situatie terecht kunnen komen waarin ze worden uitgebuit en misbruikt. Het ontheemd raken van grote aantallen Somaliërs als gevolg van chronische conflicten, droogte en hongersnoden heeft geresulteerd in de scheiding van kinderen en hun families, wat hen blootstelt aan uitbuiting, geweld en misbruik. Kinderen van ontheemden en minderheden zijn bijzonder kwetsbaar. De veiligheidssituatie, conflicten en wijdverspreide armoede hebben geleid tot afbreuk van beschermingsmechanismen die families normaal gesproken bieden. Het gebrek aan bestaansmiddelen heeft tot gevolg dat jonge mannen en jongens worden gerekruteerd voor de strijdkrachten. Om dezelfde reden komen meisjes en vrouwen in een situatie van seksuele uitbuiting terecht.¹⁹⁶

Achtergelaten kinderen

In het vorige ambtsbericht is melding gemaakt van opsluiting van jongeren in instellingen, zoals internaten en rehabilitatie/re-educatie centra, maar ook in gevangenissen op verzoek van gezinnen die hun kinderen in het gareel wilden houden. Jongeren worden daar tegen hun wil opgesloten en lopen het risico op mishandeling. Deze praktijk doet zich met name voor bij diaspora-kinderen. De familie betaalt om hun kinderen, die bijvoorbeeld kampen met problemen rond het gebruik van middelen, op te sluiten als behandelmethode vanwege het ontbreken van andere behandelmogelijkheden. Door bemiddeling van de familie werken rechters in sommige gevallen mee aan strafrechtelijke veroordelingen voor gedragingen die eigenlijk geen strafbare feiten betreffen (bijvoorbeeld Qat kauwen of een poging te emigreren naar Europa). Ook in de verslagperiode waren er verschillende gevallen van Nederlands-Somalische kinderen/jong volwassenen die in

gemeenschap zelf niet ondersteunend was ondanks al de inspanningen om het bewustzijn te vergroten. 'We besloten toen om openlijk over verkrachting te praten. We hebben verhalen en gevallen van verkrachting met de gemeenschap gedeeld om te duidelijk te maken waarom deze specifieke wet belangrijk was. Door dit te doen, konden we de leiders van de gemeenschap en de rest van de gemeenschap overtuigen, waardoor ze onze supporters werden'. Save the Children, *The fight is not over yet, Interview with Nafisa Yusuf on the approval of the sexual offences law in Somaliland*, 12 september 2018.

¹⁹³ Nagaad, *Somaliland gender gap assessment*, maart 2019.

¹⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

¹⁹⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019.

¹⁹⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019.

Somalië waren achtergelaten en terug wilden naar Nederland. De reden voor achterlating is divers. Het kan gaan om uithuwelijking, ook kan het gaan om jongeren die te verwesterd worden geacht. Deze kinderen worden bij familie of in zogenaamde rehabilitatie-centra opgesloten. In meerdere van deze *rehab centres* is naar alle waarschijnlijkheid sprake van marteling.¹⁹⁷

Kindsoldaten

Het UN Department of State heeft in het jaarlijkse *Trafficking in Persons Report* opnieuw melding gemaakt van het illegaal rekruteren en inzetten van kindsoldaten (tussen de acht en zeventien jaar). Verschillende partijen maken zich schuldig aan deze praktijken: het Somalische Nationale Leger (SNA) en geallieerde milities, zoals de Ahlu Sunna Wal Jama'a (ASWJ), clan milities, onbekende gewapende elementen, de missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM), en Al-Shabaab. De laatstgenoemde groepering begaat de overgrote meerderheid van de schendingen. VN-medewerkers rapporteerden over de werving en inzet van meer dan 1.850 kinderen tussen april en december 2018 (cijfers over 2019 zijn nog niet beschikbaar), en tachtig procent van dergelijke gevallen werd toegeschreven aan een toename van wervingsactiviteiten door Al-Shabaab-militanten. Kinderen geïdentificeerd in SNA-eenheden werden naar verluidt waargenomen met SNA-uniformen en zwaaiende wapens en werden voornamelijk gebruikt voor het bewaken van militaire bases en andere ondersteunende rollen. Er waren verder meldingen over kindsoldaten die overliepen na gedwongen rekrutering door Al-Shabaab en die vervolgens zijn toegetreden tot aan de overheid gelieerde strijdkrachten.¹⁹⁸

Bescherming kinderen

De Verenigde Naties hebben ingegrepen om ervoor te zorgen dat doodvonnissen zoals uitgesproken tegen gevangengenomen kindsoldaten werden omgezet in levenslange straffen.¹⁹⁹

De onafhankelijke expert voor de mensenrechten rapporteerde dat een aantal ministeries waaronder dat van Defensie, Justitie, Vrouwen en Mensenrechtenontwikkeling en Interne Veiligheid en UNSOM een zogenaamde *Child's Protection Group* hebben gevormd, die maandelijks bijeenkomt om de acties voor de rehabilitatie van kinderen te coördineren. Op politiebureaus zijn speciale *Children's desks* ingesteld. De federale overheid is van plan wetgeving over jeugdrecht aan te nemen om de rechten van kinderen middels een behoorlijke rechtsgang te beschermen. Uit het rapport van de onafhankelijk expert voor de mensenrechten blijkt verder dat er slechts drie weeshuizen in Somalië zijn die worden gerund door het maatschappelijk middenveld, één in Afgooye en twee in Mogadishu.²⁰⁰

Ter gelegenheid van de viering van de 'Dag van het Afrikaans Kind' op 16 juni 2019 heeft de federale minister van Justitie, Hassan Hussein Haji, toegezegd de wetgeving inzake kindbescherming te versterken.²⁰¹

¹⁹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019; Vertrouwelijke bron, 17 december 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

¹⁹⁸ US Department of State, *2019 Trafficking in Persons Report, Somalia*, juni 2019; UN Security Council, *Children and armed conflict, report of the Secretary-General*, 20 juni 2019.

¹⁹⁹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia*, p.11, 16 september 2019.

²⁰⁰ UN Human Rights Council, *Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia*, p.11, 16 september 2019.

²⁰¹ UNSOM, *Federal Government of Somalia vows to strengthen child protection legislation*, 17 juni 2019

4.1.8 Zakenlieden

In het vorige ambtsbericht is aangegeven dat onder bepaalde omstandigheden zakenlieden in Somalië een risico kunnen lopen. Het risico dat zij lopen wordt vooral toegeschreven aan hun vermogen en/of status. De problemen die zakenlieden ondervinden zijn ook economisch gemotiveerd omdat Al-Shabaab belastinggeld en/of beschermingsgeld int bij zakenlui in Mogadishu.²⁰² Wie dat weigert te betalen kan worden vermoord of zijn zaak/hotel wordt doelwit van een aanslag. Afpersing van zakenlieden en handelaren zou sinds 2018 ook plaatsvinden door Islamitische Staat in Somalië (ISS).²⁰³

4.2 Toezicht en rechtsbescherming

Het gebrek aan toegang tot een eerlijk en rechtvaardig rechtssysteem is een van de meest urgente problemen in Somalië op weg naar stabiliteit en wederopbouw. Bij gebrek aan een functioneel formeel rechtssysteem gedurende meer dan twee decennia, speelt het informele rechtssysteem nog steeds een cruciale rol bij het leveren van gerechtigheid en het handhaven van sociale vrede: 90% van de Somaliërs die hun recht zoeken geeft de voorkeur aan het informele systeem omdat het toegankelijker, sneller en economischer is.²⁰⁴

4.2.1 Rechtsgang

Zoals in veel andere Afrikaanse landen is in Somalië sprake van een pluralistische rechtsorde. Gewoonterecht (Xeer), religieuze wetgeving (sharia) en seculier recht bestaan naast elkaar. In het informele rechtssysteem is de positie van minderheden zwak. Sterkere clans kunnen vaak de voorwaarden van overeenkomsten en compensatie dicteren, wat een oorzaak is van ernstig wantrouwen tussen clans.²⁰⁵

Seksueel en gendergerelateerd geweld bleef een hardnekkig probleem tijdens de verslagperiode. Door het langdurige conflict in Somalië hebben overheidsinstellingen weinig capaciteit om gevallen van seksueel geweld vast te leggen, te onderzoeken en te vervolgen. Veel gevallen worden afgehandeld door interventies van clanoudsten, waarbij vrouwen - die de meerderheid van de slachtoffers vormen - niet deelnemen aan de onderhandelingen. Doorgaans krijgen ze evenmin een deel van de eventueel betaalde schadevergoeding.²⁰⁶

²⁰² Landinfo, *Somalia: Security challenges in Mogadishu*, p.7,8, 15 mei 2018; Intelligence Fusion, *The Threat of Al-Shabaab to Somalia in 2019*, <https://www.intelligencefusion.co.uk/blog/the-threat-of-al-shabaab-to-somalia-in-2019>, geraadpleegd op 26 februari 2020.

²⁰³ Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen de Staatlozen, *Somalië Veiligheidssituatie in Mogadishu*, p.19, 22 oktober 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

²⁰⁴ IDLO, *Somalia: alternative dispute resolution, quarterly report*, 27 juni 2019.

²⁰⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal- Somalië*, maart 2019; Omdat in Somalië tussen clans van oudsher sprake was van concurrentie over schaarse natuurlijke hulpbronnen, met name land en water, werd een gedragscode, bekend als Xeer, ontwikkeld om geschillen te beslechten en de sociale orde te handhaven. De bronnen van Xeer gaan vooraf aan islamitische en koloniale tradities en worden over het algemeen beschouwd als de overeenkomsten die zijn bereikt door oudsten (elders) van verschillende clans die naast elkaar woonden en migreerden. Xeer is echter geen geschreven wettelijke code, maar eerder een traditie die mondeling van de ene generatie op de andere is doorgegeven. ACCORD, *Reinvigoration of Somali Traditional Justice through Inclusive Conflict Resolution Approaches*, 12 oktober 2017. Ubink, Janine, Rea, Anna, *Community justice or ethnojustice? Engaging with customary mechanisms for the reintegration of ex-combatants in Somalia*, p.11, 16 april 2017.

²⁰⁶ UN Security Council, *Letter from the Panel of Experts on Somalia addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, 27 september 2019.

Shari'ah

De shari'ah veronderstelt alle aspecten van het leven van een moslim te omvatten. Voor moslims is het de 'goddelijke leiding' die, onder andere, de morele code en religieuze wet van de islam omvat. Shari'ah bepaalt op veel gebieden het leven van moslims, inclusief zaken met betrekking tot criminaliteit, politiek, belastingen, erfrecht, huwelijk, scheiding, hygiëne, dieet, gebed, vasten en bedevaart.²⁰⁷

De shari'ah-wetgeving vormt slechts een klein deel van de boodschap van de islam. Islamitische geleerden wijzen er op dat van de 6.236 verzen in de koran, slechts ongeveer vijfhonderd verzen gaan over aspecten van het recht. Sinds de vroege ontwikkeling van de sharia-wetgeving hebben islamitische juristen altijd geaccepteerd en betoogd dat het beperkte aantal verzen in de sharia die gaan over de wetgeving zich lenen voor meerdere interpretaties en re-interpretaties.²⁰⁸

De ideologie van Al-Shabaab wordt meestal beschreven als een soort van salafisme en wahhabisme welke *takfir*, afvalligen of personen die een ander geloof aanhangen, als *kafr* (ongelovigen) bestempelen.²⁰⁹

In de Somalische grondwet wordt in verschillende artikelen verwezen naar de betekenis van de shari'ah in de constitutionele context.²¹⁰ Artikel 2 van de Somalische grondwet bepaalt dat de islam de staatsreligie is. Hetzelfde artikel bepaalt dat geen andere godsdienst dan de islam kan worden gepropageerd en dat geen enkele wet kan worden afgekondigd die niet in overeenstemming is met de algemene uitgangspunten van de sharia. Artikel 3 dat spreekt over de 'grondbeginselen' bepaalt dat de grondwet van de Federale Republiek Somalië is gebaseerd op de grondslagen van de Heilige Koran en de Sunna van de profeet Mohamed. De grondwet beschermt voorts de hogere doelstellingen van shari'ah en sociale rechtvaardigheid. Artikel 40 bepaalt dat bij interpretatie van de fundamentele rechten de rechtbank rekening kan houden met de shari'ah, het internationale recht en beslissingen van rechtbanken in andere landen, hoewel het niet verplicht is om deze beslissingen te volgen. De erkenning van de grondrechten ontkent niet het bestaan van andere rechten die worden erkend of verleend door de shari'ah, of door het gewoonterecht of andere wetgeving voor zover deze consistent zijn met de shari'ah en de grondwet.²¹¹

Al-Shabaab rechtbanken

Het rechtssysteem van Al-Shabaab staat open voor de meeste individuen die in gebieden wonen onder haar controle. Voor personen die buiten deze gebieden verblijven kan toegang tot het rechtssysteem worden verzocht via een contactpersoon of familielid woonachtig in Al-Shabaab-gebied. Dit wordt meestal gedaan via een vriend of familielid die of sympathie heeft voor Al-Shabaab of die woonachtig is op haar grondgebied. Deze persoon zal een eerste contact leggen met Al-Shabaab om te onderzoeken of zij al dan niet bereid zijn de zaak te horen. Als de

²⁰⁷ Penal Reform International, *Sharia law and the death penalty: Would abolition of the death penalty be unfaithful Shari'ah to the message of islam*, p.7, juli 2015.

²⁰⁸ Ibid. p.7.

²⁰⁹ Counter Extremism Project, *Al-Shabab*, https://www.counterextremism.com/sites/default/files/threat_pdf/Al-Shabab-12112019.pdf geraadpleegd op 23 december 2019. Göldner-Ebenthal, Karin, *Salafi jihadi armed groups and conflict (de-)escalation: The case of al-Shabaab in Somalia. Case Study Report*. Berlin: Berghof Foundation, 2019.

²¹⁰ Constitutionnet.org, *The Federal Republic of Somalia: Provisional Constitution, adopted August 1, 2012*, http://constitutionnet.org/sites/default/files/adopted_constitution_eng_final_for_printing_19sept12_-_1.pdf, geraadpleegd op 20 december 2019.

²¹¹ Constitutionnet.org, *The Federal Republic of Somalia: Provisional Constitution, adopted August 1, 2012*, http://constitutionnet.org/sites/default/files/adopted_constitution_eng_final_for_printing_19sept12_-_1.pdf, geraadpleegd op 7 november 2019.

eiser niet uit het Al-Shabaab gebied afkomstig is, wordt nagegaan of hij of zij al dan niet door de groep zal worden bestraft voor het niet eerder ondersteunen van de groep of zich niet houden aan de strikte regels waaronder de meeste aspecten van het dagelijks leven worden beheerst. Een vrouw met een onopgelost landconflict vroeg bijvoorbeeld om garanties dat zij niet zou worden gedwongen te trouwen als ze naar een Al-Shabaab gebied reisde om haar zaak aanhangig te maken. Leden van de diaspora die zijn teruggekeerd uit het buitenland hebben ook de verzekering gezocht dat ze niet door de groep zullen worden gestraft vanwege hun buitenlandse reizen.²¹²

Nationale mensenrechtencommissie

De onafhankelijke expert voor de mensenrechtensituatie in Somalië heeft gerapporteerd dat de namen van de toekomstige leden voor de Nationale mensenrechtencommissie zijn ingediend bij het kabinet. De namen zijn echter nog niet doorgegeven aan het parlement voor goedkeuring, ten tijde van de rapportage en dat wordt ook niet op korte termijn verwacht.²¹³ Het feit dat de commissie nog niet operationeel is, is volgens de onafhankelijk expert van grote invloed op de bescherming van de mensenrechten. Het heeft bovendien gezorgd voor vertraging bij het operationeel worden van de *Judicial Services Commission*. De totstandkoming van deze laatstgenoemde commissie is noodzakelijk voor de benoeming van rechters en voor hun onafhankelijkheid en verantwoording.²¹⁴

Rechtsstaatontwikkeling

Nederland financiert in multilateraal, regionaal en bilateraal kader diverse activiteiten ter bestrijding, terugdringing en voorkoming van internationaal terrorisme. Regionaal en bilateraal investeert Nederland in programma's die zich richten op capaciteitsopbouw van nationale en veiligheidspartners en *grassroots* organisaties. Specifiek voor Somalië investeert Nederland in rechtsstaatontwikkeling en *Preventing and Countering Violent Extremism* (P/CVE). Nederland zet daarbij onder andere in op het terugbrengen van justitie en politie in recent op Al-Shabaab heroverde gebieden.²¹⁵

De International Development Law Organisation (IDLO) voert met Nederlandse financiële steun een project uit dat gericht is op een alternatief systeem voor geschillenbeslechting in Somalië op een manier die de bescherming van de mensenrechten verbetert, de stabiliteit verhoogt en sociale cohesie bevordert. Het project kent een speciale focus op vrouwen en andere kwetsbare bevolkingsgroepen. Daartoe richt IDLO in Zuid- en Centraal-Somalië centra voor alternatieve geschillenbeslechting op om de banden tussen formele en informele rechtspleging te versterken.²¹⁶

Binnen deze centra zijn commissies actief die onder meer bestaan uit jongeren, vrouwen en clanoudsten. Zij beoordelen de zaken met behulp van vereenvoudigde juridische procedures. De commissies behandelen landgeschillen en andere civiele

²¹² Evaluatie Joint Justice Programme, *Assessing Challenges of Access to Justice for Women and Vulnerable Groups Across Mogadishu*, Baidoa and Garowe, Somalia, oktober 2019.

²¹³ Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

²¹⁴ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Somalia Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia*, p.9, 16 september 2019

²¹⁵ Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Vaststelling van de begrotingstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2019*, 35 000 V, 2 november 2018; Vertrouwelijke bron, 22 mei 2019.

²¹⁶ IDLO, *Strengthening the alternative dispute resolution in Somalia*, 23 juli 2019 <https://www.idlo.int/fr/what-we-do/initiatives/strengthening-alternative-dispute-resolution-somalia> geraadpleegd op 17 januari 2020.

zaken maar geen strafzaken. Seksuele delicten of strafbare feiten worden doorverwezen naar de politie voor verder onderzoek.²¹⁷

4.3 Naleving en schendingen

4.3.1 Persvrijheid

De vrijheid van meningsuiting en persvrijheid stonden gedurende de verslagperiode sterk onder druk. Zowel de federale overheid als de regionale autoriteiten in het bijzonder in Puntland en Jubbaland als ook Al-Shabaab bleven journalisten lastigvallen, intimideren en aanvallen.²¹⁸

Amnesty International deed in de verslagperiode onderzoek naar schendingen en misbruik van de vrijheid van meningsuiting. Blijkens dit onderzoek werden in heel Zuid-Centraal Somalië in 2018 en 2019 journalisten aangevallen, geslagen en willekeurig gearresteerd door Somalische veiligheidstroepen, inclusief door politie, militaire en andere overheidsfunctionarissen. De meeste journalisten werden aangevallen tijdens hun werk als zij verslag deden van nationale evenementen, op locaties waar Al-Shabaab aanslagen had gepleegd, tijdens demonstraties tegen het overheidsbeleid en als zij veiligheidscontroles in Mogadishu moesten passeren. De autoriteiten in Mogadishu en Puntland hebben ook mediabedrijven gesloten om berichtgeving over nieuwsevenementen te voorkomen of te ontmoedigen of om geld van media-eigenaren af te persen of als vergelding.²¹⁹

Journalisten vertelden Amnesty International dat omkoping van hun bazen en mediabedrijven hun hindert in de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting en dat zij niet vrijelijk konden rapporteren over gevoelige verhalen en onderwerpen die door de autoriteiten als ongunstig worden beschouwd.²²⁰

Vanwege zelfcensuur en coöptatie door een meerderheid van de mediabedrijven, hebben journalisten en andere individuen in Somalië ervoor gekozen om sociale media te gebruiken als een platform om hun mening te uiten en kritische inhoud te delen. De autoriteiten van Somalië volgen echter nauwlettend de discussies op sociale media. De regering heeft naar verluidt sociale mediamonitoringteams opgezet die kritieke berichtgeving monitoren en rapporteren. Journalisten en andere critici van de overheid, waaronder oppositieleiders, worden door de autoriteiten online, ook op sociale media, bedreigd, geïntimideerd en lastiggevallen.²²¹

Ondanks het feit dat volgens de organisatie *Reporters without Borders* Somalië vier plaatsen won ten opzichte van 2018 op de *World Press Freedom Index* van 2019 bleef het één van de meest gevaarlijke landen in Afrika voor journalisten. Somalië

²¹⁷ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Somalia Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia*, 16 september 2019.

²¹⁸ Human Rights Watch, *World report 2020, Somalia Events of 2019*, 14 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 4 juli 2019; Reporters without Borders, *2019 World Press Freedom Index*, <https://rsf.org/en/somalia>, geraadpleegd op 29 oktober 2019; Amnesty International, *We live in perpetual fear, violations and abuses of freedom of expression in Somalia*, januari 2020.

²¹⁹ Het rapport is gebaseerd op interviews met meer dan 70 personen, waaronder 55 journalisten, media-activisten, vertegenwoordigers van journalistenbonden, mediadirecteuren en -redacteuren, advocaten, oppositiepolitici, maatschappelijke organisaties, vertegenwoordigers van internationale organisaties, Facebook-medewerkers en overheidsfunctionarissen. Amnesty International, *We live in perpetual fear, violations and abuses of freedom of expression in Somalia*, p.6, januari 2020

²²⁰ Amnesty International, *We live in perpetual fear, violations and abuses of freedom of expression in Somalia*, p. 39, januari 2020.

²²¹ Ibid, p.42.

staat mondiaal op positie 164 van de in totaal 180 landen.²²² Via arbitraire arrestaties, opsluitingen, intimidatie en politiegeweld trachtten de autoriteiten journalisten aan banden te leggen. Zo werd op 28 mei 2019 de journalist Ali Adan Mumim gearresteerd. Hij was als tv- en radioreporter werkzaam voor het mediabedrijf *Goobjoog Media Group*. Hij werd beschuldigd van het beledigen van overheidsfunctionarissen, het verstoren van overheidswerk en het verspreiden van propaganda. Op 29 mei 2019 verwierp een regionale rechter in Banadir de politiezaak tegen Ali en beval de autoriteiten hem vrij te laten. Hieraan werd geen direct gevolg gegeven. Tijdens de hoorzitting van 29 mei 2019 haalde de politie verschillende Facebook-berichten van Ali aan als reden voor zijn arrestatie: officieren zeiden onder andere dat zijn berichten de president hadden beledigd en anti-nationale propaganda hadden verspreid. Tijdens een persconferentie beschuldigden Somalische journalisten de politie van 'illegale ondervraging' van Ali. Volgens de advocaat van de journalist erkenden officieren van de afdeling Crimineel Onderzoek het bevel van de rechtbank niet en verklaarden zij alleen een bevel te accepteren van het hoofd van de politie. Op 31 mei 2019 werd Ali Adan alsnog vrijgelaten.²²³

Naast bovengenoemde zaak zijn meerdere gevallen bekend waarbij journalisten zijn opgepakt en vastgehouden op basis van ongegronde klachten. Bij het arresteren werd gedreigd en geweld gebruikt door de politie. Soms deed men aangifte maar de autoriteiten maakten vaak niet of nauwelijks serieus werk van dergelijke aangiftes.²²⁴

Hoewel de Somalische autoriteiten zelden onderzoek doen naar moorden of aanvallen op journalisten werd een veroordeling uitgesproken in de zaak van het doden van een cameraman in 2018. Een militaire rechtbank veroordeelde de voortvluchtige dader, een politieofficier, tot een gevangenisstraf van vijf jaar. Opvallend was dat de veroordeling reeds op 1 november 2018 had plaatsgevonden. De uitspraak werd echter pas op 8 juli 2019 openbaar gemaakt nadat de *National Union of Somali Journalists* (NUSOJ), met toestemming van de familie van het slachtoffer, een oproep deed tot openbaarmaking, omdat er enige bezorgdheid was dat de voortvluchtige dader zijn straf zou ontlopen.²²⁵

Voor het vijfde jaar op rij staat Somalië bovenaan de door het *Committee to Protect Journalists* (CPJ) opgestelde *Global Impunity Index*. Een ranglijst van landen waar degenen die journalisten doden aan vervolging ontsnappen.²²⁶

De NUSOJ rapporteerde over 2019 een aantal van 84 incidenten waarbij het ging om moorden, bedreigingen, intimidaties, censuur en aanvallen op nieuwsmediabedrijven. Bij deze gerapporteerde incidenten werden journalisten en mediabedrijven specifiek aangevallen vanwege hun werk en/of nieuwsrapporten. Drie journalisten werden in 2019 vermoord, Al-Shabaab heeft hiervoor de verantwoordelijkheid opgeëist. Blijkens NUSOJ is het totaal aantal aanvallen op journalisten in 2019 afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Voor het eerst

²²² Reporters without Borders, *2019 World Press Freedom Index*, <https://rsf.org/en/somalia>, geraadpleegd op 29 oktober 2019.

²²³ Committee to Protect Journalists, *Somali journalist Ali Adan Mumin jailed despite court order for release*, 31 mei 2019.

²²⁴ Vertrouwelijke bron, 4 juli 2019.

²²⁵ Human Rights Watch, *World report 2020, Somalia Events of 2019*, 14 januari 2020; NUSOJ, *Death, Detention and Duress state of media freedom in Somalia*, januari 2020; Somaliland Standard, *NUSOJ welcomes conviction of journalist's killer as "significant action against lingering problem of impunity"*, 9 juli 2019.

²²⁶ Committee to Protect Journalists, *Getting away with murder*, <https://cpj.org/reports/2019/10/getting-away-with-murder-killed-justice.php>, geraadpleegd op 19 februari 2020.

in tien jaar werd er geen journalist gedood of gewond in Mogadishu, de stad die bekend staat als de gevaarlijkste plek voor journalisten in Somalië.²²⁷

Vijfentwintig journalisten werden gearresteerd in verschillende regio's van Somalië vanwege hun mediawerk. In Somaliland vindt de meeste mediarepressie plaats, aldus de NUSOJ. De autoriteiten in Jubbaland pasten een nieuwe media-repressietactiek toe, zij kochten vliegtickets voor kritische of uitgesproken journalisten die vervolgens werden gedeporteerd naar Mogadishu.²²⁸

In september en oktober 2019 hebben autoriteiten in Puntland herhaaldelijk journalisten van Daljir Radio lastiggevalen nadat het station melding maakte van vermeende willekeurige arrestaties en mishandeling van gevangenen. Bovendien was sprake van de vermeende dood in hechtenis van één gevangene als gevolg van mishandeling, door veiligheidstroepen.²²⁹

Nieuwe mediawet

Het federale parlement van Somalië keurde op 8 juli 2019 een nieuwe Somalische mediawet goed. De Federatie van Somalische journalisten verwelkomde deze wet met enige aarzeling en noemde de goedkeuring 'een mijlpaal voor de Somalische media'. De federatie van Somalische journalisten heeft tegelijkertijd het Hogerhuis van het Somalische parlement verzocht de resterende strafbepalingen in de gewijzigde mediawet die nog steeds niet in overeenstemming zijn met internationale normen te herzien.²³⁰ De organisatie *Reporters without borders* deed in januari 2020 een klemmend beroep op de president de wet niet te ondertekenen. De wet zou vele 'vage en draconische' bepalingen bevatten, waaronder artikel 3 die het Somalische journalisten 'verbiedt informatie te publiceren die conflicteert met de belangen van het land, veiligheid, economie, politiek en de maatschappij'. Een vertrouwelijke bron spreekt van een wet die de pers sterk zal breidelen, en deels in strijd met het Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR).²³¹

4.3.2 Doodstraf

Onder het traditionele recht en onder het sharia-recht in Somalië komt de doodstraf voor. Deze wordt regelmatig opgelegd en uitgevoerd, ondanks steun van Somalië voor de VN-resolutie die oproept tot een moratorium op de doodstraf.²³²

De meest recente jaarcijfers over het aantal doodvonnissen en geregistreerde executies dateren uit 2018. Amnesty International rapporteerde dat het aantal geregistreerde executies in Somalië aanzienlijk lager lag dan in 2017 toen 24 executies werden bevestigd. Van de dertien executies die in 2018 werden geregistreerd, werden er drie uitgevoerd onder het gezag van de Federale Regering van Somalië en tien onder het gezag van de regionale overheid van Jubbaland. Alle executies werden uitgevoerd door een vuurpeloton. Van de minstens 15 opgelegde doodvonnissen waren er zeven uitgesproken op gezag van de Federale Regering van

²²⁷ NUSOJ, *Death, Detention and Duress state of media freedom in Somalia*, p.4, januari 2020.

²²⁸ NUSOJ, *Death, Detention and Duress state of media freedom in Somalia*, p.4, januari 2020.

²²⁹ Human Rights Watch, *World Report 2020, Somalia Events of 2019*, 14 januari 2020

²³⁰ National Union of Somali Journalists, *FESQ applauds with caution the amendments to the Somali media law by Somalia's Lower House of parliament and requests further perfection to the document before it is signed into law*, 12 juli 2019.

²³¹ Reporters without borders, *Somali president asked not to sign 'deadly' media bill into law*, 23 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

²³² Ministerie van Buitenlandse Zaken. *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal- Somalië*, maart 2019; VOA, *Two Men Executed in Somalia for Rape, Murder of 12-Year-Old*, 12 februari 2020; CBC News, *Al-Shabaab members executed in Somalia for deadly hotel attack 2 years ago*, 10 juli 2019.

Somalië, zeven in Puntland en één in Jubbaland. Alle executies en doodvonnissen werden uitgevoerd en opgelegd voor aan moord en terrorisme gerelateerde misdrijven.²³³

In de verslagperiode heeft Al-Shabaab burgers geëxecuteerd. Onder andere omdat zij schuldig werden bevonden aan spionage.²³⁴

Ook militaire rechtbanken hebben doodvonnissen voltrokken. Volgens Human Rights Watch, die zich baseren op media berichtgeving en de VN zijn in de periode tussen 31 december 2018 en november 2019 tenminste zestien executies uitgevoerd, wegens vermeende terroristische misdrijven.²³⁵

4.3.3 *Mishandeling en foltering*

De voorlopige grondwet van Somalië verbiedt foltering en mishandeling. Ook in deze verslagperiode was echter sprake van mishandeling en foltering door verschillende partijen. Eerder werd melding gemaakt van martelingen die naar alle waarschijnlijkheid plaatsvinden in rehabilitatiecentra. (zie ook paragraaf 4.1.5) Al-Shabaab paste ook in de verslagperiode lijfstraffen toe.²³⁶

Lijfstraffen door een van de ouders in de thuissituatie zijn niet strafbaar. Artikel 439 van het Wetboek van Strafrecht 1962 bestraft weliswaar mishandeling, maar artikel 442, lid 2, bepaalt: "De ouder die de in artikel 439 bedoelde handeling pleegt, is niet strafbaar." Artikel 442, lid 1, onder a van het wetboek van Strafrecht schrijft voor dat de doodstraf wegens moord omgezet wordt naar gevangenisstraf wanneer de dader de ouder is. De artikelen 431 en 432 bestraffen misbruik van maatregelen voor correctie of discipline en mishandeling van kinderen en gezinsleden.²³⁷

²³³ Amnesty International, *Death sentences and executions 2018*, april 2019.

²³⁴ Voice of America, *Al-Shabab Kills 18 in Surge of Executions*, 8 juli 2019.

²³⁵ Human Rights Watch, *World report 2020, Somalia events of 2019*, januari 2020; AA, *Somalia: Military court sentences policeman to death*, 2 september 2019; Bloomberg, *Somalia Executes Two Al-Shabaab Militants for Mogadishu Attack*, 5 augustus 2019

²³⁶ UN Security Council, *Children and armed conflict Report of the Secretary-General*, p.22, 20 juni 2019; Mareeg media, *Somalia: 16-years-old man tied up and given 100 lashes by Al Shabaab*, 18 april 2019.

²³⁷ The Penal Code, Legislative decree No. 5 of 16 December 1962
http://www.nuhanovicfoundation.org/user/file/1962_somali_penal_code_english_-_edited_13_august_12.pdf
geraadpleegd op 24 januari 2020.

5 Vluchtelingen en ontheemden

In eerdere ambtsberichten is uiteengezet dat de veiligheidssituatie niet alleen wordt bepaald door geweld en conflict maar ook door omgevingsfactoren als voedselonveiligheid en klimatologische oorzaken. De humanitaire situatie in Somalië blijft fragiel vanwege de impact van terugkerende klimaatproblemen, waaronder de langdurige droogte in 2016 en 2017. Ook 2019 kende ongewoon warme en droge omstandigheden in de eerste helft van dat jaar. Naast droogte wordt het land ook geteisterd door overstromingen. In februari 2020 kondigde het ministerie van landbouw de noodtoestand af vanwege een sprinkhanenplaag. Volgens deskundigen heeft de sprinkhanenplaag te maken met de extreme weerschommelingen in de regio. Het ministerie spreekt over de 'slechtste situatie in 25 jaar tijd' voor de landbouw. Deze klimaatproblemen in combinatie met andere hardnekkige oorzaken van nood, zoals gewapend conflict en langdurige en voortdurende ontheemding, hebben miljoenen Somaliërs afhankelijk gemaakt van hulp en bescherming. Somalië is wereldwijd het land dat het meest kwetsbaar is voor de gevolgen van klimaatverandering maar er het minst is op voorbereid. Waar vijftien jaar geleden extreme droogte om de zeven jaar plaatsvond is er nu om het jaar van extreme droogte sprake. Dit betekent dat mensen zich er niet op kunnen voorbereiden noch ervan kunnen herstellen. Vaak wordt bij de gevolgen van klimaatverandering gedacht aan humanitaire noden door voedselonzekerheid en waterschaarste of – overlast, maar de gevolgen strekken veel verder. Interne en externe 'migratie' met gemeenschappen die uiteenvallen, traditionele conflictoplossingsmechanismen die niet meer werken, verlies aan werkgelegenheid, verzwakking van het toch al uiterst zwakke sociaal contract tussen burgers en overheden, mogelijk verdere radicalisering van jongeren, een oplopend aantal lokale conflicten, wat vervolgens het al bestaande nationale conflict verder voedt.²³⁸

5.1 Somalische vluchtelingen

Het aantal Somalische vluchtelingen wereldwijd is in 2018 afgenomen, voornamelijk als gevolg van verificatie van aantallen Somalische vluchtelingen in Kenia alsmede terugkeer uit dat land en - in mindere mate - uit Jemen. Eind 2017 waren er wereldwijd 986.400 Somalische vluchtelingen, een aantal dat is afgenomen tot 949.700 eind 2018. Als gevolg van de daling in Kenia, werd Ethiopië de grootste gastheer van Somalische vluchtelingen met 257.200 eind 2018. Dit land werd gevolgd door Kenia (252.500), Jemen (249.000), Zuid-Afrika (27.100), Duitsland (23.600), Zweden (21.000) en Oeganda (18.800). Nederland telde eind 2018 14.000 Somalische vluchtelingen.²³⁹

²³⁸ United Nations Security Council, *Letter from the Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, p.3, 13 september 2019; NRC, *Ruim 180.000 Somaliërs op de vlucht voor overstromingen*, 29 oktober 2019; Vertrouwelijke bron, 17 december 2019. Het Parool, *Somalië kondigt noodtoestand af om sprinkhanenplaag*, 2 februari 2020

²³⁹ UNHCR, *Global Trends, forced displacement in 2018*, p.15, juni 2019.

5.1.1 *Opvang in de regio Kenia*

Net als in voorgaande jaren was sprake van een dreigende sluiting van het vluchtelingenkamp Dadaab in Kenia.²⁴⁰ De UNHCR heeft gewaarschuwd dat grootschalige terugkeer van Somalische vluchtelingen de humanitaire crisis in delen van Somalië kan verergeren.²⁴¹

In Kenia bestaan plannen voor een nieuwe *Refugee law*. De inzet van de Keniaanse autoriteiten is vooral gericht op terugkeer. Een substantieel deel van de terugkeerders komt in de ontheemdenkampen terecht. Hieronder wordt ingegaan op de situatie van de ontheemden.²⁴² In de periode 2014-2019 keerden ruim 84.000 Somaliërs terug uit Kenia naar Somalië.²⁴³

Screening

De Keniaanse autoriteiten zijn in de verslagperiode begonnen met het screenen (*vetting procedure*) van de bewoners van het vluchtelingenkamp in Dadaab om te bepalen wie de Somalische nationaliteit heeft en wie als Keniaanse staatsburger moet worden aangemerkt. Het vluchtelingenkamp Dadaab biedt onderdak aan ongeveer 200.000 mensen. De Keniaanse regering zegt dat zich onder deze groep ook ongeveer 40.000 Kenianen van Somalische afkomst bevinden die ten onrechte beweren Somalische vluchtelingen te zijn. Een woordvoerder van het Keniaanse ministerie van Binnenlandse Zaken liet weten dat de regering op de hoogte is van de omstandigheden waaronder de burgers zich als vluchtelingen hebben geregistreerd, omdat zij in aanmerking wensten te komen voor gratis voedselrantsoenen, gratis gezondheidszorg en onderwijs. Hoewel het gaat om strafbare feiten heeft de regering besloten de betrokken personen niet te vervolgen.²⁴⁴

Al-Jazeera heeft in Kenia twee Kenianen geïnterviewd die zich op jonge leeftijd als Somalische asielzoeker hebben voorgedaan om op die manier gebruik te maken van voorzieningen die het vluchtelingenkamp bood. Zij vertellen over de problemen die zij thans bij het bereiken van meerderjarigheid ondervinden, bijvoorbeeld bij het verkrijgen van Keniaanse identiteitsdocumenten. Een van hen overweegt werk te gaan zoeken in Somalië.²⁴⁵

Registratie

Nieuw aangekomen Somaliërs worden in de vluchtelingenkampen door de UNHCR geregistreerd bij het reception centre. Daar vindt registratie plaats maar dat is niet de registratie als vluchteling. In het reception centre kunnen mensen kiezen, bijvoorbeeld voor een asielaanvraag. Een andere optie is proberen de Keniaanse nationaliteit te verwerven, bijvoorbeeld vanwege Keniaanse familiebanden.²⁴⁶ In Kenia is het *Refugee Affairs Secretariat* (RAS) de overheidsdienst die zich ontfert over de registratie van vluchtelingen. Volgens een bron is de registratie van

²⁴⁰ Reuters, *Kenya orders closure of Dadaab refugee camp this year, according to leaked UN document*, 29 maart 2019

²⁴¹ VOA, *Somalia not ready for massive refugee return, UN warns*, 28 maart 2019.

²⁴² Vertrouwelijke bron, 8 januari 2020.

²⁴³ UNHCR, *Factsheet Somalia*, 1-30 september 2019.

²⁴⁴ UNHCR, *Factsheet Kenya* 1-30 november 2019, Voice of America, *Kenya vetting some 40,000 People who want to shed refugee status at Dadaab Camp*, 26 november 2019; Xinhua, *Kenya launches vetting exercise to delist 40,000 refugees*, 10 november 2019.

²⁴⁵ Al Jazeera, *Kenyan Somali refugees claim they are denied citizenship rights*, 19 mei 2019

²⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020.

vluchtelingen in Dadaab door de Keniaanse autoriteiten sinds augustus 2015 opgeschort. Dit zou vooral een politiek signaal zijn omdat volgens sommige Keniaanse politici Somaliërs moeten terugkeren naar hun land van herkomst. Dit wordt vaak gerechtvaardigd op basis van veiligheidsoverwegingen.²⁴⁷

Documenten

Bewijs van registratie: Somalische asielzoekers ontvangen een bewijs van registratie welke per familie wordt verstrekt. Het document bevat de persoonlijke gegevens en een foto van elk familielid. Zoals hierboven toegelicht is registratie in Dadaab opgeschort.²⁴⁸

Pas voor asielzoekers: afgegeven aan elk individu/gezinslid dat na april 2016 in Kenia is geregistreerd.²⁴⁹

Wachtbriefje: een ontvangstbewijs afgegeven aan degenen die een Vluchtelingen-ID-kaart hebben aangevraagd in afwachting van de afgifte van de ID-kaart.

Vluchtelingen-ID-kaart: afgegeven aan erkende vluchtelingen van 18 jaar en ouder. De ID-kaart wordt geproduceerd door het *National Registration Bureau* (NRB), de overheidsinstantie die verantwoordelijk is voor het produceren van ID-documenten voor burgers, buitenlanders en vluchtelingen.²⁵⁰

Pas voor minderjarige asielzoekers: afgegeven aan erkende vluchtelingen jonger dan 18 jaar.

Pas om te reizen: In stedelijke gebieden geeft RAS ook een pas uit om te reizen met een geldigheid van tien dagen zodat asielzoekers kunnen verhuizen naar een vluchtelingenkamp. Dit is in overeenstemming met het beleid van de regering als het gaat om de opvang van vluchtelingen. De pas wordt in principe afgegeven aan elk gezinslid van vijf jaar en ouder. Vanwege de opschorting van de registratie in Dadaab worden personen die vanuit de stad naar Dadaab zijn doorverwezen niet overgeplaatst, en de enkelingen die dat wel doen ontvangen slechts beperkte assistentie in het kamp.²⁵¹

Refoulement

Informatie over refoulement in de verslagperiode kon niet worden gevonden.

5.1.2

Opvang in de regio Ethiopië

Ethiopië kent een lange geschiedenis van opvang van mensen op de vlucht vanwege langdurige conflicten of droogte in buurlanden. Ook tijdens de verslagperiode zochten veel Somaliërs hun toevlucht in Ethiopië.

Als gevolg van onveiligheid in combinatie met een verergerende droogte, hadden reeds in september 2019 meer dan 5.000 Somaliërs hun toevlucht gezocht in Ethiopië - ongeveer vier keer het totale aantal dat de grens in 2018 overschreed op zoek naar veiligheid. De fragiele situatie wordt nog verder verergerd door Al-

²⁴⁷ Rethinking Refugee protection, <https://www.rethinkingrefuge.org/articles/rethinking-refugee-registration> geraadpleegd op 12 februari 2020; Amnesty International, Kenya: *Failure to register Somali refugees putting them at risk of starvation at abuse*, 20 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2020.

²⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 6 maart 2020

²⁴⁹ Ibid

²⁵⁰ Ibid

²⁵¹ Ibid.

Shabaab, die bepaalt welke gewassen boeren kunnen telen en "belastingen" – feitelijk afpersingsbetalingen - heffen op plattelandsgemeenschappen die al worstelen om te overleven.²⁵²

De grootste groep Somaliërs verblijft in vluchtelingenkampen. Zij worden voornamelijk opgevangen in Dollo Ado, gelegen in de Somalische regio van Ethiopië.²⁵³

In een onderzoeksrapport worden de economische strategieën van Somalische vluchtelingen in de grensoverschrijdende economie van de Somalische regio van Ethiopië onderzocht. Voor de meerderheid van de vluchtelingen en leden van de gastgemeenschap is de economie hoofdzakelijk gebaseerd op twee onderling gerelateerde elementen: hulp en de grensoverschrijdende economie. Voedselhulp, diensten zoals onderwijs en gezondheid, en de bronnen van werkgelegenheid die het gevolg zijn van de internationale humanitaire aanwezigheid zijn cruciaal voor de overlevingsstrategieën van vluchtelingen en de gastgemeenschap. Net zo cruciaal is de grensoverschrijdende economie met Zuid-Centraal- Somalië.²⁵⁴

Voor veel vluchtelingenhuishoudens vertegenwoordigen de kampen een belangrijke bron van sociale bescherming. Kinderen en de ouderen blijven in de kampen, waar ze toegang kunnen krijgen tot hulp en diensten zoals onderwijs en gezondheidszorg. Ondertussen verblijven veel van de volwassen mannen in de werkende leeftijd in Somalië of verdelen zij hun tijd tussen een verblijf in de kampen en Somalië.²⁵⁵

Addis Ababa heeft slechts 22.000 geregistreerde vluchtelingen, op een totale nationale vluchtelingenpopulatie van circa 700.000. Ze bestaan uit twee hoofdgroepen: 17.000 Eritreeërs die daar verblijven op basis van de zogenaamde Out-of-Camp Policy (OCP) en 5.000 Somalische vluchtelingen die voornamelijk in Addis verblijven. Zij verblijven daar op basis van het Urban Assistance Program (UAP) vanwege specifieke kwetsbaarheden waaraan niet kan worden voldaan in de kampen. De UAP-vluchtelingen ontvangen financiële hulp; de OCP-vluchtelingen krijgen geen financiële ondersteuning.²⁵⁶

Documenten

In Ethiopië begint de asielprocedure met een verificatie van de identiteit via controle van biometrische gegevens. Alle personen van vijf jaar en ouder worden opgenomen in het biometrische systeem. Daarna vindt een 'registratie interview' plaats. Als er geen problemen zijn bij deze eerste screening dan wordt het proces vervolgd met het verwerken van de data.²⁵⁷

²⁵² Een Somalische vluchteling, afkomstig uit de regio Lower Shabelle die is gearriveerd in het UNHCR vluchtelingenkamp Dollo Ado aan de grens met Ethiopië en Somalië vertelt dat hij drie dagen heeft gereisd. Al-Shabaab dwingt hen gewassen te verbouwen die ze niet hebben. De 53-jarige landbouwer vertelt dat hij gewend was tabak te verbouwen en verkopen dat is hem nu door Al-Shabaab verboden. Ondanks het verlies van zijn inkomen, laat hij weten dat hij voortdurend werd lastiggevallen door de groep om een "belasting" van US \$ 1500 te betalen - een bedrag dat hij zich niet kon veroorloven. UNHCR, *As drought compounds security woes, Somalis flee to Ethiopia*, 20 september 2019.

²⁵³ University of Oxford, *Refugee Economies in Dollo Ado: Development Opportunities in a Border Region of Ethiopia*, juli 2019.

²⁵⁴ In dit onderzoek worden de economische strategieën van Somalische vluchtelingen onderzocht in de grensoverschrijdende economie van de Somalische regio van Ethiopië. University of Oxford, *Refugee Economies in Dollo Ado: Development Opportunities in a Border Region of Ethiopia*, juli 2019.

²⁵⁵ University of Oxford, *Refugee Economies in Dollo Ado: Development Opportunities in a Border Region of Ethiopia*, juli 2019.

²⁵⁶ Oxford University, *Refugee Economies in Addis Ababa: Towards Sustainable Opportunities for Urban Communities?* juli 2019; UNHCR, *Factsheet Ethiopia*, september 2019.

²⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 6 maart 2020.

Als de data zijn verwerkt en er zich geen problemen voordoen dan wordt een bewijs van registratie afgegeven alsmede een *Refugee ID card*, een rantsoenkaart en overige documenten zoals een *Cash-based interventions voucher*, een soort van waardecoupon.²⁵⁸

Somalische asielzoekers uit Zuid- en Centraal- Somalië worden door de Ethiopische overheid als prima facie vluchteling aangemerkt. Vanaf de leeftijd van veertien jaar en ouder worden zij in het bezit gesteld van een Refugee ID card die drie jaar geldig is, alsmede een bewijs van registratie. In sommige gevallen kan sprake zijn van verdere statusdeterminatie (Refugee Status Determination). Nader onderzoek in individuele zaken kan nodig zijn op een later moment als bijzondere beschermingsmaatregelen en/of mogelijke toepassing van uitsluitingsgronden van het Verdrag aan de orde zijn.²⁵⁹

Refoulement

Informatie over refoulement in de verslagperiode kon niet worden gevonden.

5.2 Ontheemden

In 2018 werd het aantal ontheemden in Somalië geschat op 2.6 miljoen personen. De grootste concentratie ontheemden, circa een half miljoen is te vinden in de hoofdstad Mogadishu. Sommigen raakten dertig jaar geleden reeds ontheemd, anderen blijven op dagelijkse basis in de kampen arriveren.²⁶⁰ In figuur 3 is een overzicht opgenomen van de belangrijkste locaties van ontheemden in Somalië.

Naar schatting 270.000 mensen raakten tussen januari en augustus 2019 ontheemd. De veiligheidssituatie, samen met droogte en andere klimaat gerelateerde problemen, vormen de belangrijkste oorzaken van ontheemding. Conflict is nog steeds de belangrijkste reden van ontheemding. De slechte veiligheidssituatie belemmert de mogelijkheden van humanitaire hulpverleners om hulp te bieden. In sommige districten, met name in de zuidelijke en centrale regio's van Somalië, blijft de humanitaire toegang beperkt, deels als gevolg van onveiligheid langs de belangrijkste bevoorradingsroutes.²⁶¹

Veel ontheemden bleken terughoudend om terug te keren, zelfs daar waar het geweld was opgehouden, vanwege angst voor represailles en beperkte beschikbaarheid van sociale voorzieningen en middelen van bestaan. Seksueel en gendergerelateerd geweld, rekrutering van kinderen en aanvallen op civiele gebieden en infrastructuur bleven de kenmerken van de humanitaire crisis. Lower en Middle Shabelle zijn regio's die bijzondere aandacht behoeven. Juist in die gebieden heeft AMISOM samen met het Somalische nationale leger hun militaire offensief geïntensiveerd.²⁶²

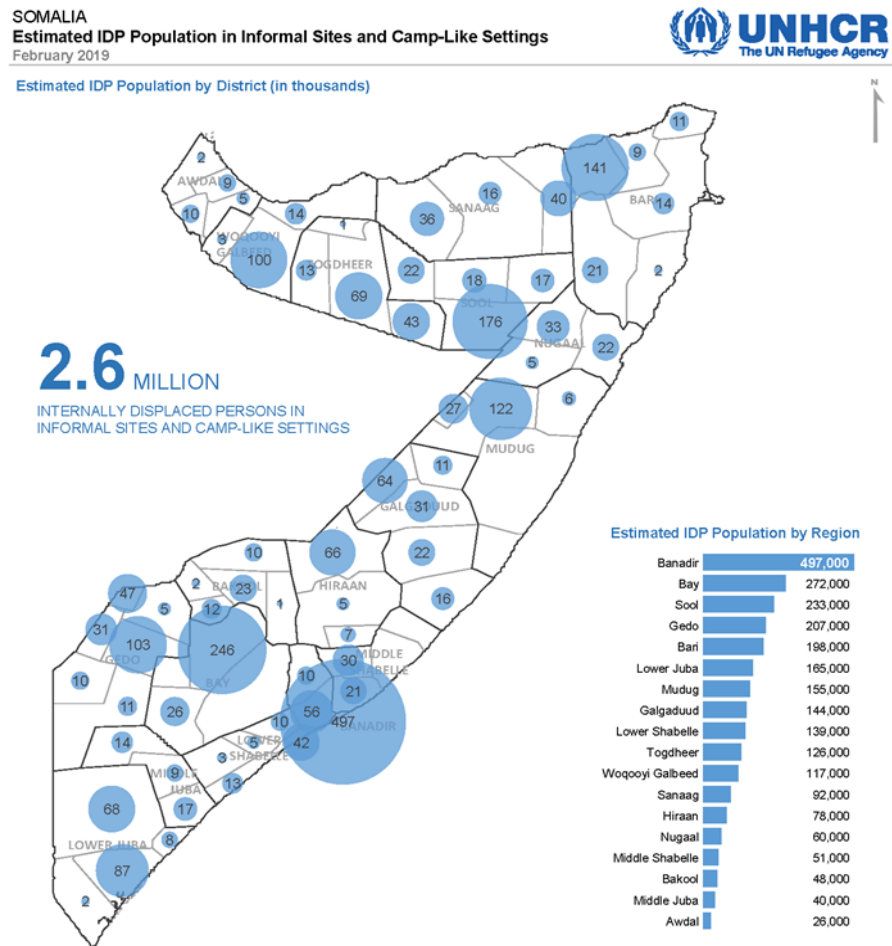
²⁵⁸ Ibid.

²⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 6 maart 2020.

²⁶⁰ UNHCR, *Somalia Estimated IDP Population in Informal Sites and Camp-like settings*, februari 2019, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/70263>, geraadpleegd op 10 januari 2020; Refugees International, *Durable Solutions in Somalia*, december 2019; UNHCR, *Global Trends, forced displacement in 2018*, p. 36, juni 2019

²⁶¹ United Nations Security Council, *Letter from the Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, p.6, 13 september 2019.

²⁶² United Nations Security Council, *Letter from the Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992)*

Figuur 3 Overzicht ontheemden en nederzettingen

Bron: UNHCR

Veel van de ontheemden zijn verhuisd van het platteland naar de belangrijkste steden op zoek naar onderdak, bescherming en humanitaire hulp. Gedwongen ontruimingen hebben geleid tot ontheemding binnen stedelijke gebieden. Gebleken is dat de grote meerderheid van de personen die gedwongen werden te vertrekken al eerder ontheemd waren. Ontheemding vormt het stedelijke landschap van Somalië en draagt volgens een bron bij aan de urbanisatie van het land.²⁶³

De regionale overheid van Banadir heeft in samenwerking met de federale overheid een vierjarenplan opgesteld voor de geleidelijke afbouw van de ontheemding in de hoofdstad in 2023. De BRA startte op 31 januari 2019 de *Durable Solutions Unit* (DSU) onder leiding van de gouverneur van de regio Benadir. De BRA legt in haar beleid de nadruk op de integratie van de ontheemden in de samenleving. Deze zal de economische, politieke en sociale cohesie positief beïnvloeden en een impact hebben op de veiligheidssituatie in de stad.²⁶⁴

concerning Somalia, p.4, 13 september 2019; UNHCR, *Global trends, forced displacement in 2018*, p.36, 20 juni 2019.

²⁶³ Internal Displacement Monitoring Centre, *City of Flight, New and secondary displacements, in Mogadishu*, november 2018.

²⁶⁴ Regional Durable Solutions Secretariat (ReDSS), *Solutions Analysis Update 2019*, 2019.

Kampala Conventie

De Conventie van de Afrikaanse Unie (AU) voor de voor de bescherming en hulp van intern ontheemden (IDP's) in Afrika, bekend als de *Kampala Conventie*, werd op 26 november 2019 ondertekend door de Somalische president Farmaajo, na te zijn aangenomen met een bijna unanieme stemming door het parlement. Somalië is de 30e lidstaat van de Afrikaanse Unie die het verdrag sinds 2009 heeft geratificeerd.²⁶⁵

5.2.1 *Gatekeepers*

In het kader van een project *Making Gatekeepers Accountable* dat als doel heeft ontheemden beter te beschermen, heeft het adviesbureau *Tana Copenhagen* onderzoek gedaan naar gatekeepers. Het rapport dateert uit 2017.²⁶⁶ Gatekeepers (zowel mannen als vrouwen) fungeren als tussenpersonen tussen ontheemden en ngo's. Enerzijds bieden ze de ontheemden een plek aan in een ontheemdenkamp om te wonen – en in sommige gevallen faciliteren zij ook basale diensten zoals latrines en toegang tot watertrucks - tegen betaling in contanten of in natura. Anderzijds reguleren ze en leggen ze restricties op aan de mogelijkheid van ngo's om humanitaire hulp te bieden en beperken ze de bewegingsvrijheid van de ontheemden. Zij doen dit door controle uit te oefenen over de toegang tot en het verlaten van de ontheemdenkampen, vaak in overleg met lokale milities, en in sommige gevallen ook door controle uit te oefenen op de voedselrantsoenkaarten van ontheemden.²⁶⁷ Het fenomeen van gatekeepers ontstond toen de humanitaire omstandigheden in de jaren negentig verslechterden en vooral na de catastrofale hongersnood in 2011/12 toen enorme aantallen mensen vanuit het hele land richting Mogadishu vluchtten op zoek naar voedsel en bescherming. Dat resulteerde in een enorme toename van het aantal nieuwe ontheemden. Het aantal gatekeepers in Mogadishu werd in 2017 geschat op tussen de 130 en 140.²⁶⁸

De federale overheid kan de service en beveiliging die gatekeepers bieden niet benaderen. Omdat de gatekeepers hun rol op weinig transparante wijze uitvoeren en zich soms ook schuldig maken aan uitbuiting worden zij door sommige Somaliërs aangeduid als *mukulel mathow* ('Zwarte katten'), volgens de Somalische mythologie, iets om te vrezen.²⁶⁹ In een eerder rapport getiteld *Hostage of the gatekeepers* van Human Rights Watch (HRW) werd een zeer ernstig beeld geschetst van mensenrechtenschendingen tegen ontheemden in Mogadishu. Volgens HRW was er sprake van verkrachtingen, discriminatie op grond van etniciteit, beperkte toegang tot voedsel en onderdak, beperkingen van de bewegingsvrijheid en represailles indien ontheemden durfden te protesteren tegen hun mishandelingen.²⁷⁰

²⁶⁵ "De ratificatie van de Kampala-conventie bevestigt de inzet van de regering voor de miljoenen zeer kwetsbare intern ontheemden die in Somalië wonen en voor het vinden van oplossingen voor de kwestie van ontheemding," zei Johann Siffointe, vertegenwoordiger van de UNHCR Somalië. "Tegenwoordig dient Somalië als een regionaal model dat anderen kunnen volgen, en UNHCR wil de regering graag blijven ondersteunen bij de uitvoering van haar verdragsverplichtingen." UNHCR, *UNHCR welcomes Somalia's ratification of the Kampala Convention*, 27 november 2019.

²⁶⁶ Tana Copenhagen is een wereldwijd consultancybedrijf gevestigd in Kopenhagen onder andere gespecialiseerd in internationale betrekkingen en ontwikkelingshulp. Tana Copenhagen.com, Bryld, Erik, *Engaging the Gatekeepers*, laatste update 6 maart 2017.

²⁶⁷ Tana Copenhagen.com, Bryld, Erik, *Engaging the Gatekeepers*, p.7, laatste update 6 maart 2017.

²⁶⁸ Ibid. p.7.

²⁶⁹ The New Humanitarian, *Somalia's displacement camp 'gatekeepers' – parasites or aid partners?* 18 juli 2019; Tana Copenhagen.com, Bryld, Erik, *Engaging the Gatekeepers*, laatste update 6 maart 2017.

²⁷⁰ Human Rights Watch, *Hostages of the gatekeepers. Abuses against internally displaced in Mogadishu*, 2013.

Het onderzoek dat door Tana Copenhagen werd uitgevoerd heeft het beeld dat door HRW werd geschetst genuanceerd.²⁷¹ In tegenstelling tot wat de titel van het HRW-rapport impliciet suggereerde werd het misbruik niet door de gatekeepers zelf gepleegd maar door milities en veiligheidstroepen, die in sommige gevallen verbonden waren aan de overheid en in andere gevallen aan de gatekeepers. Hoewel in ontheemdenkampen vaak mensenrechtenschendingen plaatsvinden is dat niet noodzakelijk het resultaat van het 'gatekeepersysteem', maar veeleer het gevolg van een totaal disfunctionerende overheid waar de rechtsstaat is afgebroken en waar weinig daders verantwoording moeten afleggen. Om dezelfde reden kunnen gatekeepers niet alleen als hebzuchtig of als uitbuiters worden afgeschilderd; ze weerspiegelen een staat - en een hulpgemeenschap – die niet in staat is burgers de meest elementaire diensten te verlenen.²⁷²

Gatekeepers vormen ook een afspiegeling van de onderliggende machtsstructuren van de Somalische samenleving, waarvan de clan de meest opvallende identiteit is, en waar het bestuur al decennialang niet instaat is gebleken te voldoen aan haar democratische verantwoordelijkheden. De complexe politieke economie rond de gatekeepers maakt duidelijk waarom ze een veerkrachtige machtsstructuur zijn, en dat - hoewel ze worden gemeden door ngo's, de internationale gemeenschap en de FGS – ze, naar het oordeel van de onderzoekers, onmisbaar blijven als het gaat om bescherming en bijstand van ontheemden in Mogadishu.²⁷³

5.3 Terugkeer

Er is weinig informatie beschikbaar over de situatie waarin Somaliërs die terugkeren komen te verkeren. Een Amerikaans onderzoek naar gedwongen terugkeer van Somalische personen behorende tot de Bantu-bevolkingsgroep (zie hieronder 5.3.1.) vormt een illustratie van de problemen waar deze specifieke groep mee te maken kan krijgen.²⁷⁴

Informatie over Somaliërs die terugkeren naar Al-Shabaab gebied ontbreekt. Eerder werd in paragraaf 2.7 melding gemaakt van het feit dat het moeilijk is om verifieerbare informatie te verkrijgen over de gebieden die in handen zijn van Al-Shabaab. Bovendien heeft de spaarzame informatie die voorhanden is veelal een tegenstrijdig karakter. Dat in combinatie met het fluïde karakter van de machtsverhoudingen in veel gebieden in Zuid- en Centraal Somalië maakt het lastig informatie over terugkeer te vergaren.

Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat de risico's van terugkeerders naar Somalië (naar Al-Shabaab gebied dan wel naar overige gebieden) zijn gewijzigd ten opzichte van de vorige verslagperiode. Het UNHCR-standpunt ten aanzien van terugkeer (zie hieronder in paragraaf 5.3.2) is sinds 2016 ongewijzigd.

Vrijwillige terugkeer

Blijkens cijfers van de UNHCR keerden er in de periode van december 2014 tot en met september 2019 ruim 90.000 Somalische vluchtelingen op vrijwillige basis terug naar Somalië. Zij arriveerden vanuit verschillende landen waaronder Kenia, Jemen,

²⁷¹ Tana Copenhagen.com, Bryld, Erik, *Engaging the Gatekeepers*, p.9, laatste update 6 maart 2017.

²⁷² Tana Copenhagen.com, Bryld, Erik, *Engaging the Gatekeepers*, p. 9, laatste update 6 maart 2017.

²⁷³ Ibid p.9.

²⁷⁴ Daniel J. Van Lehman and Estelle M. McKee, "Removals to Somalia in Light of the Convention against Torture: Recent Evidence from Somali Bantu Deportees," 33 Georgetown Immigration Law Journal 357 (2019).

Djibouti, Libië, Soedan en Eritrea. De grootste groep kwam uit Kenia, ruim 84.000.²⁷⁵

Uit Nederland keerden in 2019 vier Somaliërs vrijwillig terug. Het gaat hier om vrijwillig vertrek met hulp door de IOM.²⁷⁶

5.3.1 *Amerikaans onderzoek naar terugkeer*

Twee onderzoekers uit de VS hebben onderzoek gedaan naar de gedwongen terugkeer van Somalische personen die eerder als vluchteling waren toegelaten in de VS.²⁷⁷ De onderzoekers hebben zich daarbij specifiek gericht op Somaliërs behorende tot de Bantu bevolkingsgroep. Voor hun onderzoek werden interviews gehouden met Somalische Bantu's. Uiteindelijk interviewden de onderzoekers achttien personen. Van twee andere personen kon informatie ingewonnen worden via geïnterviewden die samen met deze twee personen teruggestuurd werden. De interviews met de teruggekeerde Somaliërs vonden plaats tussen een en 24 maanden na hun aankomst in Mogadishu.²⁷⁸

Van de teruggekeerde groep van twintig personen ondervond 90% verbaal dan wel fysiek geweld, detentie langer dan 1 uur, gedwongen betaling van steekpenningen, ondervraging, marteling, of gedwongen betaling van losgeld. Dit gebeurde door geüniformeerd Somalisch veiligheidspersoneel na aankomst op Mogadishu International Airport.²⁷⁹

5.3.2 *Standpunt UNHCR ten aanzien van terugkeer*

In mei 2016 verscheen een geactualiseerd en sindsdien ongewijzigd standpunt van UNHCR over terugkeer naar Zuid- en Centraal- Somalië. Dit document volgde op het eerder verschenen standpunt uit juni 2014 met betrekking tot terugkeer naar Zuid- en Centraal-Somalië. Het standpunt is in vorige ambtsberichten uiteengezet.²⁸⁰

²⁷⁵ UNHCR, *Factsheet 1-30 september 2019*, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/71944.pdf>, geraadpleegd op 20 februari 2020.

²⁷⁶ IOM, *Maandelijkse cijfers vrijwillige terugkeer 2008 – heden*, <https://iom-nederland.nl/cijfers/maandelijkse-cijfers-vrijwillige-terugkeer-2008-heden>, geraadpleegd op 26 februari 2020.

²⁷⁷ De terugkeer van de onderzochte groep was gelegen tussen 2016 en 2018. Daniel J. Van Lehman and Estelle M. McKee, "Removals to Somalia in Light of the Convention against Torture: Recent Evidence from Somali Bantu Deportees," 33 Georgetown Immigration Law Journal 357 (2019).

²⁷⁸ Ibid. p.360.

²⁷⁹ Ibid. p.372.

²⁸⁰ UNHCR, *UNHCR position on returns to Southern and Central Somalia*, p. 3-5, 17 juni 2014 en update I, p.12,13, 30 mei 2016.

6 Bijlagen

6.1 Geraadpleegde bronnen

Rapporten, literatuur en artikelen

ACLED

- *10 Conflicts to worry about in 2020*, januari 2020

African Centre for the Constructive Resolution Of Disputes

- *Disengaging from violent extremism*, 24 juni 2019

Amnesty International

- *The hidden US War in Somalia*, maart 2019
- *Death sentences and executions 2018*, april 2019
- *"We live in perpetual fear" violations and abuses of freedom of expression in Somalia*, februari 2020

Besteman, Catherine, Van Lehman, David

- *Somalia's Southern War: The Fight Over Land and Labour* in Michael Keating and Matt Waldman *War and Peace in Somalia*, 2018

Bloomberg

- *Al-Shabaab captures Af-Urur Town in Somalia's Puntland region*, 8 juni 2019

Bryden, Matt en Bahra Premdeep

- *East Africa's Terrorist Triple Helix: The Dusit Hotel Attack and the Historical Evolution of the Jihadi Threat*, juli 2019

Combating Terrorism Centre at Westpoint by Horton, Michael

- *How Somaliland combats Al-Shabaab*, november 2019

Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen

- *Somalië. Veiligheidssituatie in Mogadishu*, 22 oktober 2019

Committee to Protect Journalists

- *Somali journalist Ali Adan Mumin jailed despite court order for release*, 31 mei 2019

Council of the European Union

- *Outcome of the Council Meeting*, 19 en 20 november 2018

Danish Refugee Council

- *South and Central Somalia Security Situation, al-Shabaab Presence, and Target Groups*, maart 2017

ELM Magazine

- *From Al-Shabaab Back Home*, 21 december 2017

Finnish Immigration Service

- *Somalia: Fact Finding Mission to Nairobi and Mogadishu*, 5 oktober 2018

Harper, Mary

- *Everything you have told me is true, the many faces of Al-Shabaab*, 2019

Global Humanitarian Assistance Programme (Development Initiatives)

- *Towards an improved understanding of vulnerability and resilience in Somalia*, juni 2019

Hoehne, Markus Virgil

- *Between Somaliland and Puntland Marginalization, militarization and conflicting political visions*, 2015

Human Rights Watch

- *Hostages of the gatekeepers. Abuses against internally displaced in Mogadishu*, 2013
- *World report, Somalia*, 14 januari 2020

IDLO

- *Somalia: alternative dispute resolution, quarterly report*, 27 juni 2019

Internal Displacement Monitoring Centre

- *City of Flight, New and secondary displacements, in Mogadishu*, november 2018

International Crisis Group

- *Women and Al-Shabaabs Insurgency*, 27 juni 2019

Landinfo

- *Somalia: Security challenges in Mogadishu*, 15 mei 2018
- *Marriage and divorce*, 14 juni 2018
- *Query response Somalia: Passport application at the Somali Embassy in Brussels*, 21 mei 2019
- *Al-Shabaab areas in Southern Somalia*, 21 mei 2019

Lobe Log

- *Protecting Somali Minorities Is Good Military Strategy*, 19 juni 2019

Maruf, Harun en Joseph, Dan:

- *Inside Al-Shabaab, The Secret History of Al-Qaeda's Most Powerful Ally*, 2018

Migrationsverket

- *Lifosrapport: Säkerhetssituationen i Somalia (version 1.0)*, 3 juli 2019.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- *Algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal-Somalië*, maart 2019

Nagaad

- *Somaliland gender gap assessment*, maart 2019

National Union of Somali Journalists

- *Death, Detention and Duress state of media freedom in Somalia*, januari 2020

Penal Reform International

- *Sharia law and the death penalty: Would abolition of the death penalty be unfaithful Sharto the message of islam*, juli 2015

Regional Durable Solutions Secretariat

- *Solutions analyses update 2019*, 2019

Reporters without borders

- *Somali president asked not to sign 'deadly' media bill into law*, 23 januari 2020

Staatssekretariat für Migration SEM

- *Focus Somalia, Clans und Minderheiten*, 31 mei 2017

Tana Copenhagen.com, Bryld, Erik

- *Engaging the Gatekeepers*, laatste update 6 maart 2017

The Heritage Institute for Policy Studies

- *State of Somalia Report*, januari 2020

United Nations Assistance Mission in Somalia

- *Federal Government of Somalia vows to strengthen child protection legislation*, 17 juni 2019
- *Remarks to de Security Council on the Situation in Somalia*, 21 augustus 2019

United Nations High Commissioner for Refugees

- *UNHCR position on returns to Southern and Central Somalia*, 17 juni 2014 en update I, mei 2016
- *Global Trends, forced displacement in 2018*, 15 juni 2019.
- *UNHCR Conducts Joint Verification of Refugees with the Government of Kenya*, 24 februari 2017
- *As drought compounds security woes, Somalis flee to Ethiopia*, 20 september 2019
- *Factsheet Somalia, 1-30 september, 2019*
- *Factsheet Kenya 1-30 november, 2019*

United Nations Human Rights Council

- *Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia*, 16 september 2019

United Nations Security Council

- *Report of the Secretary-General on Somalia*, 15 augustus 2019
- *Monthly Forecast*, augustus 2019
- *Letter from the Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, 13 september 2019
- *Letter from the Panel of Experts on Somalia addressed to the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia*, 27 september 2019.

United States Commission on International Religious Freedom

- *Annual report 2019*, april 2019

United States Department of State

- *Trafficking in persons Report: Somalia*, 20 juni 2019
- *2018 Findings on the Worst Forms of Child Labor, Somalia*, 27 september 2019

University of Oxford

- *Refugee Economies in Dollo Ado: Development Opportunities in a Border Region of Ethiopia*, juli 2019

World Bank

- *Somalia Capacity Advancement, Livelihoods and Entrepreneurship through Digital Uplift Project (SCALED-UP)*, 22 februari 2019

World Food Programme

- *Somalia Databases and Beneficiary Registries for Cash Transfer Programming*, oktober 2018

Websites

- African Express Airways, <http://africanexpress.net/>
- Citizenship Rights in Africa Initiative, <https://citizenshiprightsafrika.org/law-no-28-of-22-december-1962-on-somali-citizenship/>
- Committee to Protect Journalists, *Getting away with murder*, <https://cpj.org/reports/2019/10/getting-away-with-murder-killed-justice.php>
- Council on Foreign Relations, *Al-Shabab*, <https://www.cfr.org/background/al-shabab>, geraadpleegd op 14 januari 2020
- Counter Extremism Project, *Al-Shabab*, https://www.counterextremism.com/sites/default/files/threat_pdf/Al-Shabab-12112019.pdf
- Critical Threats, *Gulf of Aden security Review* <https://www.criticalthreats.org/briefs/gulf-of-aden-security-review/gulf-of-aden-security-review-september-20-2019>, geraadpleegd op 22 november 2019
- Constitutionnet.org, *The Federal Republic of Somalia: Provisional Constitution, adopted August 1, 2012*, http://constitutionnet.org/sites/default/files/adopted_constitution_eng_final_for_printing_19sept12_-_1.pdf

- IDLO, *Strengthening the alternative dispute resolution in Somalia*, 23 juli 2019 <https://www.idlo.int/fr/what-we-do/initiatives/strengthening-alternative-dispute-resolution-somalia>
- Intelligence Fusion, *The Threat of Al-Shabaab to Somalia in 2019*, <https://www.intelligencefusion.co.uk/blog/the-threat-of-al-shabaab-to-somalia-in-2019>
- Jubba Airways, <http://jubbaairways.com/>
- Minority Rights Group, <http://peoplesunderthreat.org/countries/somalia/#background>
- Political Geography Now, *Somalia Control Map & Timeline- august 2019*, augustus 2019, <https://www.polgeonow.com/2019/08/somalia-control-map-timeline-august-2019.html>
- Reporters without Borders, *2019 World Press Freedom Index*, <https://rsf.org/en/somalia>
- Rethinking Refugee protection, <https://www.rethinkingrefugee.org/articles/rethinking-refugee-registration>
- The Penal Code, Legislative decree No. 5 of 16 December 1962 http://www.nuhanovicfoundation.org/user/file/1962_somali_penal_code_english_-_edited_13_august_12.pdf
- TheVillaSomalia, *This is to officially announce that the President of The Federal Republic of Somalia, H.E @M_Farmaajo, has relinquished his US citizenship. This follows the completion of the required legal and immigration processes that had been initiated after the president's election*, 1 augustus 2019, <https://twitter.com/TheVillaSomalia/status/1156889386564378625>
- UNHCR Kenya, <https://www.unhcr.org/ke/registration>, geraadpleegd op 27 februari 2020
- UNHCR, *Somalia Estimated IDP Population in Informal Sites and Camp-like* United Nations Security Council, *Work and Mandate*, <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/751/work-and-mandate>
- United Nations Security Council, *Resolution 2472(2019)*, 31 mei 2019. <https://www.un.org/press/en/2019/sc13828.doc.htm>, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/70263>
- World Food Programme, <https://logcluster.org/map/somalia-road-access-constraints-map-7-june-2018>

Nieuwsbronnen

AfricaNews
Ahval
AlJazeera
APNews
Asharq Al-Awsat
BBC
CNN
De Groene Amsterdammer
East Africa Monitor
Goobjoog
HalQaranNews
Het Parool
News24
NRC
Radio Dalsan
Radio Shabelle
Somali Affairs

The EastAfrican
The Guardian
The New Delhi Times
The Star
Trouw
Voice of America

6.2 Kaart van Somalië

